

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2013 – 2016**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Bednářová Hadašová

Manželství, registrované partnerství a volný svazek

Praha 2016

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTER COMBINED (PART-TIME) STUDIES
2013 – 2016**

DIPLOMA THESIS

Lucie Bednářová Hadašová

Marriage, registered partnership and cohabitation

..

Prague 2016

The Diploma Thesis Work Supervisor:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 18. 2. 2016

Bc. Lucie Bednářová Hadašová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu JUDr. Ing. Martinu Kohoutovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady při zpracování této práce.

V Praze dne 18. 2. 2016

Bc. Lucie Bednářová Hadašová

Anotace

Hlavním cílem mé diplomové práce je zaměřit se na výzkum institutu manželství v kontextu nového soukromého práva a zkoumat jeho proměnu v rámci občanského zákoníku, a to jak sňatek občanský, tak církevní, zákonné překážky manželství, otázku manželství zdánlivého, či neplatného. Dále pak manželské majetkové právo. Předmětem výzkumu je rovněž otázka zániku manželství a problematiky rozvodu manželů, jehož právní úprava je podrobena komparaci s právem vybraných států. Pro dosažení komplexního náhledu do oblasti statusových svazků se diplomová práce věnuje také institutu registrovaného partnerství. Opomenout však nelze ani v poslední době stále společensky významnější volný svazek druha a družky a jeho právní rovínu.

Klíčové pojmy

Manželství, registrované partnerství, volný svazek, snoubenec, manžel, manželka, rozvod, zákonná překážka manželství, neplatnost manželství, zdánlivé manželství, společné jmění manželů, rozvod.

Anotation

The main objective of my thesis is to focus on the research of the institute of marriage in the context of the new private law and examine its transformation under the civil code, both possibilities - civil and religious marriage, the legal impediments to marriage, the question of the apparent marriage, or invalid marriage, and the matrimonial property law. The subject of research is also the dissolution of marriage and the issue of divorce of the spouses. The divorce of the spouses is subject to comparisons with selected foreign laws. In order to achieve the comprehensive print preview is a part of the thesis dedicated to institute of registered partnership. However, we cannot omit the last time still socially more important topic – cohabitation.

Keywords

Marriage, registered partnership, cohabitation, fiancé, fiancée, spouse, wife, divorce, legal impediment to the marriage, nullity of marriage, the apparent marriage, the common property of the spouses, divorce, a partner, a mate.

Obsah

Prohlášení	- 3 -
Poděkování	- 4 -
Anotace	- 5 -
Klíčové pojmy	- 5 -
Anotation	- 6 -
Keywords	- 6 -
ÚVOD	- 9 -
1. HISTORICKÝ VÝVOJ MANŽELSTVÍ, REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ A VOLNÉHO SVAZKU	- 14 -
1.1 Manželství	- 14 -
1.1.1. Historické kořeny manželství v právu římském	- 14 -
1.1.2. Právní dějiny manželství v českých zemích	- 15 -
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA MANŽELSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	- 18 -
2.1 Prameny manželského práva	- 18 -
2.2 Vznik manželství, sňatečný obřad a jeho náležitosti	- 20 -
2.2.1. Pojem manželství a jeho cíle	- 20 -
2.2.2. Předpoklady vzniku manželství	- 22 -
2.2.3. Občanský sňatek	- 28 -
2.2.4. Církevní sňatek	- 33 -
2.2.5. Sňatek v případě přímého ohrožení života snoubence	- 35 -
2.2.6. Uzavření sňatku v zahraničí	- 37 -
2.2.7. Sňatek za účasti zmocněnce	- 38 -
2.3 Zdánlivé manželství a neplatnost manželství	- 39 -
2.3.1. Manželství zdánlivé	- 39 -
2.3.2. Neplatnost manželství	- 42 -
2.4 Práva a povinnosti manželů	- 46 -
2.4.1. Katalog práv a povinností	- 46 -
2.4.2. Uspokojování potřeb rodiny, rodinné záležitosti, domácnost a obydlí	- 48 -
2.4.3. Výživné mezi manžely za trvání manželství	- 50 -
2.4.4. Zákonné zastoupení manžela, obstarávání záležitostí rodiny	- 51 -
2.4.5. Manželé a děti, zákonná domněnka otcovství	- 53 -
2.4.6. Dědické právo manželů	- 55 -
2.4.7. Švagrovství	- 55 -
3. MAJETKOVÁ PRÁVA MANŽELŮ	- 56 -
3.1 Pojem společné jmění manželů a jeho vývoj	- 56 -
3.2 Zákonný režim a jeho správa	- 57 -
3.3 Smluvený režim a jeho správa	- 63 -
3.4 Režim založený rozhodnutím soudu a jeho správa	- 65 -
3.5 Režim oddělených jmění	- 66 -
4. ZÁNİK MANŽELSTVÍ	- 67 -
4.1 Smrt manžela	- 67 -
4.2 Prohlášení manžela za mrtvého	- 68 -
4.3 Změna pohlaví	- 68 -
4.4 Prohlášení manželství za neplatné	- 69 -
4.5 Rozvod manželství	- 69 -

5. VYBRANÁ JUDIKATURA K MANŽELSKÉMU PRÁVU V ČR.....	- 73 -
5.1 Postižitelnost majetku spadajícího do zaniklého SJM v rámci exekuce.....	- 73 -
5.2 Nahrazení souhlasu druhého manžela.....	- 75 -
5.3 Uložení výlučných finančních prostředků spolu s finančními prostředky spadajícími do SJM na jeden bankovní účet a jejich právní režim.....	- 76 -
6. MANŽELSKÉ PRÁVO VE SLOVENSKÉ REPUBLICCE	- 77 -
6.1 Prameny a základní znaky	- 77 -
6.2 Období před uzavřením manželství	- 78 -
6.3 Překážky manželství, manželství neplatné a zdánlivé	- 79 -
6.4 Vznik manželství	- 83 -
6.5 Zánik manželství.....	- 85 -
7. ROZVODOVÉ PRÁVO VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ÚPRAVÁCH.....	- 87 -
7.1 Dánsko	- 87 -
7.2 Norsko.....	- 88 -
7.3 Kanada	- 88 -
7.4 Rakousko	- 89 -
8. REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	- 91 -
8.1 Registrované partnerství v právním řádu ČR	- 91 -
8.2 Vznik registrovaného partnerství a jeho zákonné překážky	- 92 -
8.3 Neplatnost a neexistence partnerství.....	- 94 -
8.4 Práva a povinnosti registrovaných partnerů.....	- 94 -
8.5 Poměr partnerů k nezletilým dětem	- 96 -
8.6 Další práva registrovaných partnerů	- 97 -
8.7 Zánik registrovaného partnerství a jeho důsledky	- 97 -
9. VOLNÝ SVAZEK.....	- 98 -
9.1 Volný svazek v římském právu	- 98 -
9.2 Charakteristika volného svazku	- 99 -
9.3 Majetkové vztahy druha a družky.....	- 100 -
9.4 Práva druha a družky k dětem.....	- 102 -
9.5 Kohabitace v zahraničních právních úpravách	- 104 -
ZÁVĚR	- 106 -
SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ	- 117 -
SEZNAM POUŽITÉ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ V ORIGINÁLE:.....	- 123 -
GRAF. Úhrnná rozvodovost v letech 1950 – 2014.	- 125 -

Tato diplomová práce je zpracována podle právního stavu k 17. 2. 2016.

ÚVOD

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila problematiku statusových svazků. Těžištěm mého výzkumu je institut manželství. Manželství je právním institutem protkávajícím historický vývoj společnosti i práva od jeho starověkých římskoprávních kořenů, přes období středověku, kdy se manželské právo utvářelo pod vlivem práva kanonického, až po současnou dobu, kdy manželské právo opět nabývá na svém významu. Manželství úzce souvisí s pojmem rodiny a i navzdory značným společenským proměnám lze manželství a rodinu stále označit za středobod života společnosti.

Manželské právo a jeho koncepce v každé fázi svého vývoje velmi věrně odráželo hodnotový systém společnosti. Svůj vliv na utváření manželského práva měly však také faktory ekonomické a hospodářské, kdy se stát motivovat své občany k uzavření sňatku výhodami poskytovanými pro manžele, ať již jednalo o umístěnky do zaměstnání do stejného okresu, či města, podporu bydlení, novomanželské půjčky či daňovou podporu. Dalším neopomenutelným činitelem ovlivňujícími právo manželské je bezpochyby narůstající důraz na rovnoprávnost mužů a žen. Významnou úlohu sehrává také otázka demografického vývoje a rovněž sociologické a filosofické přístupy společnosti, a v posledních letech lze zaznamenat narůstající tendenci států k podpoře manželství, a proklamaci návratu k tradičním hodnotám manželství a rodiny.

Toto téma jsem si zvolila zejména pro jeho aktuálnost a značný význam, který institut manželství pro společnost má, přičemž k jeho zkoumání je nutné přistoupit komplexně a zohlednit při jeho výzkumu rovněž výše uvedené faktory.

Cíle diplomové práce a vytyčení základních problémů výzkumu

Cílem mé diplomové je zkoumat problematiku manželského práva od kořenů, a zejména se zaměřit na jeho proměny, nové koncepce a přístupy, které

s sebou přinesla nedávná rekodifikace soukromého práva v souvislosti s přijetím nového občanskoprávního kodexu.

Na počátku výzkumu manželského práva je nezbytné zaměřit se na historické kořeny současné právní úpravy, zamyslet se nad jejím historickým vývojem a pokusit se nalézt historická východiska směrodatná také pro současné manželské právo.

Proces zkoumání institutu manželství v platném právu je nutné rozčlenit do pěti základních okruhů. Prvním z nich je období před uzavřením manželství, v jehož rámci je nutné zaměřit se na požadavky kladené na snoubence, právní postup, jemuž je zapotřebí vyhovět předtím, než bude možné přistoupit ke konání samotného sňatečného obřadu. V první řadě tak bude nutné postihnout předdodavkové řízení a v jeho rámci též zkoumání okolností vylučujících uzavření sňatku, překážek manželství.

Další okruh otázek se bude týkat samotného sňatečného obřadu, jeho průběhu, náležitostí, prohlášení, které je v jeho rámci nutné učinit. Tuto problematiku je důležité zkoumat jak z pohledu sňatku občanského, tak církevního a v této souvislosti je zapotřebí postihnout též zvláštní situace, v nichž dochází k uzavření manželství, jako je uzavření manželství zmocněncem, v situaci, v níž je ohrožen život snoubence, či snoubenců, jakož i možnosti uzavření manželství v zahraničí.

Do třetího koše spadají otázky vzájemných práv a povinností manželů, jejich společného bydlení, určení otcovství, vztahu ke společným dětem, nebo důsledků v oblasti dědického práva. Otázkou je, jak se nedávná rekodifikace projevila v oblasti rodinné domácnosti, nebo koncepci zákonných domněnek otcovství.

Čtvrtou oblastí, kterou jsem si vytyčila, je manželské majetkové právo. Nové soukromé právo vneslo do této problematiky určité nové prvky. V této souvislosti je žádoucí zaměřit se na jejich poznání, a to jak a nové prvky v oblasti režimu zákonného, tak zejména na otázku tzv. předmanželských smluv v rámci smluvního manželského majetkového režimu.

Pátou, závěrečnou částí výzkumu, uzavírající problematiku manželství bude jeho zánik, přičemž v centru pozornosti zde bude otázka, zda nový zákon

přináší inovativní možnosti v této oblasti, které by reagovaly na společenský vývoj.

Samostatnou oblastí zkoumání s individuálními zvláštnostmi bude institut registrovaného partnerství. Pokusím se nejprve postihnout jeho nedávnou a krátkou historii v právním řádu České republiky, a dále se zaměřím na předpoklady vstupu do partnerství, zákonné překážky, majetková práva registrovaných partnerů, či způsoby jeho zániku. Základní otázkou výzkumu zde bude odpovědět na otázku, zda koncepce tohoto institutu, tak jak je nastavena v našem právním řádu, přináší partnerům stejné postavení a práva jako manželům, a zda splňuje tak svůj účel.

Pro komplexnost výzkumu v oblasti statusových svazků nelze opomenout však ani zkoumání právního režimu kohabitace – volného svazku osob, která je celospolečenským fenoménem posledních let a zaznamenává výrazný nárůst své obliby. V této oblasti bych se chtěla zaměřit na dvě věci. Jednak na vytyčení oblastí, v nichž by bylo zapotřebí de lege ferenda zákonodárné aktivity, a dále odpovědět na otázku asistované reprodukce pro nesezdané páry, jelikož toto téma je v této souvislosti vysoce aktuální a z celospolečenského pohledu velmi významné.

Pro komplexní komparaci oblasti manželského práva jsem si zvolila právní úpravu Slovenské republiky, jelikož naše země mají neopomenutelnou část společné historie, jsou si blízké v oblasti kulturní, jazykové i společenské a z tohoto důvodu je zde patrná vysoká míra koherentnosti obou zemí, a zásadní motivací k volbě tohoto tématu byla jeho akutálnost, s ohledem na vysoký počet manželství uzavíraných mezi občany České a Slovenské republiky, proto je tato komparace vhodnou a přínosnou součástí mé diplomové práce.

Ve snaze o dosažení uceleného pohledu bude jako součást výzkumu provedena komparace se zahraniční právní úpravou, přičemž se budu nucena zaměřit pouze na určitou oblast zkoumané problematiky, a to z důvodu limitace výzkumu stanoveným rozsahem diplomové práce. Pro tyto účely jsem tak zvolila oblast práva rozvodového, jelikož se i v České republice jedná o vysoce aktuální a významné téma, na něhož se v rámci komparace zaměřím z pohledu de lege ferenda s důrazem na nalezení prvků, které by bylo vhodné

inkorporovat do české právní úpravy s cílem zkvalitnění rozvodového práva tak, aby rozvod manželství se stal tou nejzazší variantou řešení manželských rozporů. K tomuto účelu jsem pro své zkoumání vybrala rozvodové právo Rakouska, Norska, Dánska a Kanady.

Aplikované metody

Velmi významným atributem výzkumu vedeného v rámci mé diplomové práce, který je klíčový pro dosažení jejích cílů je aplikace vhodných výzkumných metod a postupů.

Samotný počátek výzkumných prací se zakládá na kompletaci odborné literatury a pramenů za účelem získání celé škály informací o zkoumané problematice – institutu manželství, registrovaného partnerství a volného svazku. V této fázi dochází k aplikaci heuristické metody výzkumu. Problémem v mém případě byla nutnost zaměřit se zejména na prameny související s novou rekodifikovanou právní úpravou, jejichž počet však v porovnání k pramenům vztahujícím se k dříve platnému občanskému zákoníku, je dosud poměrně malý, ve velké většině případů absentuje ustálená judikatura a velká část otázek v těchto pramenech zůstává dosud neřešena. Již v této fázi výzkumu je vhodné stanovit si základní teze diplomové práce a v souladu s nimi získané prameny vhodně vytřídit a podrobit kritické evaluaci.

Získané poznatky je nutné podrobit aplikaci metody analytické, jež umožní nalezení vztahů mezi individuálními atributy manželského práva. Metodou syntetickou pak dojde k propojení získaných poznatků v jeden strukturální celek. Jak analytická, tak syntetická metoda jsou ve vzájemné koherenci a ve svém důsledku se doplňují.

Aplikací metody indukce lze vytyčit určité konkrétní poznatky a dospět ke zjištění zcela nových poznatků, které pro svůj inovativní charakter budou velmi přínosným těžištěm pro dosažení cílů výzkumu. Deduktivní metodou je vhodné postavit poznatky a zjištěné závěry proti sobě a provést jejich porovnání a hodnocení.

Komparativní metoda umožní provést srovnání a nalezení shodných a odlišných prvků, proto ji budu aplikovat jak v případě porovnání dříve platné právní úpravy manželského práva s novou rekodifikovanou právní úpravou, tak při porovnání právní úpravy manželského práva v České republice s právní úpravou Slovenské republiky, jakož i v případě porovnání právní úpravy českého rozvodového práva s právem platným v Rakousku, Norsku, Dánsku, či Kanadě.

Aplikace těchto metod mi umožní dosažení požadovaných výsledků, zjistit nová inovativní právní východiska a hypotézy.

1. HISTORICKÝ VÝVOJ MANŽELSTVÍ, REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ A VOLNÉHO SVAZKU

1.1 Manželství

1.1.1. Historické kořeny manželství v právu římském

Právní tradice většiny evropských států sahá až do období starověkého Říma.¹ Římské právo bylo na svou dobu značně vyspělé a vyznačovalo se velmi propracovanými právními instituty, které se zachovaly až do dnešní doby a staly se pilířem tvorby práva v kontinentální Evropě.

Manželské a rodinné právo se v rámci práva římského postupně vyvíjelo.² K uzavření manželství bylo potřeba svobodného souhlasu stran, ani otec rodiny nemohl svou dceru provdat bez jejího přivolení, mohl ji pouze zasnoubit. K zasnoubení byl nezbytný souhlas tzv. patera familias.³ Zásnuby neměly velkou právní relevanci, jejich nedodržení bylo sankcionováno institutem tzv. arrha sponsalicia⁴, kdy jeden ze snoubenců dal na stvrzení zásnub zásnubní závdavek, v případě jejich zrušení byla stanovena pravidla pro určení, kdo ze snoubenců si tento závdavek mohl ponechat, nebo naopak musel vrátit ve dvojitě výši.⁵ Římské právo definovalo manželství jako trvalé životní společenství muže a ženy, které bylo uznáno právem. Ne všechna manželství dle římského práva však byla stejného druhu. Manželství uzavřené římskými

---

¹ Období římského státu se datuje do 8. stol. př. n. l. až do zániku západořímské Říše roku 476, a bylo rozděleno do 4 vývojových etap (království, republika, principát a dominát). BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA (stručný nástin)*. 4. Vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, 235 s. ISBN 978-80-7380-273-8. s. 47.

² Zajímavým je fakt, že již v té době platilo, že matkou narozeného dítěte je žena, která dítě porodila, a pro určení otce byla stanovena vyvratitelná právní domněnka, že otcem dítěte je manžel, pokud se dítě narodilo v předepsaném období. HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*, 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8. s. 38 – 39.

³ Hlavou rodiny byl pater familias – otec a ostatní členové rodiny mu byli podřízeni. Příbuzenství se dělilo na tzv. cogantio (pokrevní) a agnatio (umělé). Tamtéž s. 38 – 43.

⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6. s. 76 – 97.

⁵ HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8. s. 43.

občany, nebo cizinci s tzv. *ius connubii*⁶ bylo manželstvím privilegovaným. Pouze děti narozené v něm byli tzv. *ingenui (filii iusti)*⁷ pod otcovskou mocí. Toto manželství se dále členilo na manželství *cum manu* (přísné manželství) a *sine manu* (volné manželství). Oproti tomu *iuris gentium*,⁸ manželství nižšího druhu osob nemajících tzv. *connubium*, nedosahovalo plných právních účinků. Muž neměl nad dětmi *patria potestas*⁹ a v rámci takového manželství nebylo možné založit ani agnátské příbuzenství.¹⁰ Právní forma pro uzavření manželství nebyla stanovena, nejdůležitější roli sehrávala otázka vzájemného souhlasu manželů se vznikem manželství, který byl v praxi proveden tím, že manželka byla „*uvedena do domu svého manžela*“.¹¹

1.1.2. Právní dějiny manželství v českých zemích

Prvopočátky manželského práva vycházely ze dvou základních pramenů, práva kanonického a práva římského. Velký vliv hrály také určité tradiční zvykové normy, aplikované po generacích, odlišující se místně dle určitého území a národa. Charakter sňatku tak, jak ho známe dnes, je výsledkem dlouhodobého vývoje.

Od 12. století se dominujícím přístupem ke vzniku manželství stává tzv. teorie konsensu. K této teorii se přihlásily jak Dekretály papeže Řehoře, tak r. 1215 také dekrety 4. Lateránského koncilu.¹² Základem pro uzavření manželství se stal souhlas jako projev vůle obou snoubenců, bez překážek kladených ze strany rodičů, příbuzenstva, či církevních hodnostářů, byť byl stále připuštěn jejich spíše poradní vliv na snoubence.¹³ V právu tak byla značně posílena svobodná vůle snoubenky – nevěsty. Postupem vývoje kanonického práva se dotvářely další ze zákonných překážek manželství.

---

⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6. s. 86 – 87.

⁷ HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8. s. 44.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž s. 44.

¹¹ Tamtéž s. 45.

¹² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 25.

¹³ Tamtéž s. 57 – 62.

V první řadě byl zakotven zákaz incestu mezi příbuznými, a to již od raného středověku, Lateránský koncil snížil tento zákaz na čtvrtý stupeň v příbuzenství snoubenců. Dále je nutné zdůraznit, že bylo zakázáno uzavírat sňatky tajně, což podpořil Lateránský koncil požadavkem na trojí ohlášky.¹⁴

Vznik manželství na základě souhlasu snoubenců založeném na jejich svobodné vůli jako jednu ze zásad upravuje zemské právo až roku 1628 v rámci tzv. Obnoveného zřízení zemského.¹⁵

V dobách osvěcenského absolutismu došlo k vydání několika právních předpisů, které značně pozměnily dosavadní zažitá koncepte uzavírání manželství. Již Marie Terezie vydává roku 1753 nařízení, jímž prohlašuje manželství uzavřené nezletilci bez souhlasu jeho zákonného zástupce za neplatné. Potlačení církevního vlivu bylo zesíleno dekretem, který zakázal, aby ze strany státu docházelo k výkonu rozsudků vydaných církevními soudy v oblasti věna a výživného mezi manžely. Roku 1756 završila svoje úsilí v oblasti manželského práva nařízením upravujícím zasnuby a manželství osob v postavení vojenského důstojníka. Snahy o přijetí velkého díla Codexu Theresianus bohužel nebyly úspěšné. Na její snahu navázal Josef II., který roku 1781 v rámci Tolerančního patentu umožnil svobodu náboženství pro ta vyznání, která dosud nebyla tolerována. Téhož roku vydává Patent o zrušení nevolnictví, jímž bylo umožněno poddaným vstupovat do manželství bez nutnosti vyžádání souhlasu vrchnosti. Základním pilířem manželského práva se však stává až roku 1783 Manželský patent, jímž dochází k odnětí manželské jurisdikce soudům církve a jejímu přikázání do rukou světských soudů, dochází tak k tzv. sekularizaci manželského práva.¹⁶

Roku 1811 byl přijat jeden z nejvýznamnějších kodexů, tzv. Všeobecný zákoník občanský, který byl vyvrcholením kodifikačních snah trvajících již od vlády Marie Terezie, tedy celkem téměř šedesát let. Tento zákon byl převzat recepční normou.¹⁷ Všeobecný zákoník občanský poměrně detailně upravoval

---

¹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 21 – 34.

¹⁵ Tamtéž s. 33 – 37. Srov také ČÁDA, František. *Glossa k zákonu o snížení věku zletilosti*. Všehrad, 1920, roč. 1, s. 20 – 21.

¹⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 57 – 62.

¹⁷ Tamtéž s. 62 – 85. Zákon č. 11/1918 Sb., z. a. n. do právního řádu samostatného Československa.

otázku příprav na uzavření manželství, a to jak z hlediska výběru partnera, zasnoubení, které však již nezpůsobovalo právní následky, tak také samotný postup, jako žádost o vykonání oddavků, manželské ohlášky, jimiž snoubenci dávali navenek najevo svou vůli uzavřít manželství, nesplnění povinnosti ohlášek dle novely z roku 1919 bylo jedním z důvodů záповědi manželství. Dále byla upravena deliberační lhůta, nahrazující ohlášky, s cílem vyhradit určitý čas nezbytný k tomu, aby snoubenci zamýšlený sňatek řádně zvážili. Následně byly vedeny také pohovory se snoubenci. Překážkami manželství oproti dnešní úpravě byl kupříkladu vojenský stav, různost náboženství, nebo smuteční rok. V novelizovaných podobách platil obecný zákoník občanský až do roku 1950, kdy byl přijat tzv. střední občanský zákoník.¹⁸ Oblast rodinného práva však byla od roku 1950 vyňata z občanského zákoníku a upravena tzv. zákonem o právu rodinném¹⁹, jež byl roku 1963 nahrazen zákonem o rodině,²⁰ platným a účinným až do 31. 12. 2013, kdy k 1. 1. roku 2014 vstoupil v účinnost nový občanský zákoník, do něhož se úprava práva rodinného opět vrátila.

---

¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 62 – 85. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

¹⁹ Tamtéž s. 62 – 85. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

²⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA MANŽELSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 Prameny manželského práva

a) Ústava České republiky²¹

Jako právní norma nejvyšší právní síly, zakotvuje soubor nejdůležitějších pilířů celého právního řádu. Hlásí se k účtě k lidským právům, rovnoprávnosti a svobodě občanů, jakož i k ochraně a nedotknutelnosti hodnot lidské důstojnosti a svobody, což doplňuje článkem 2 odst. 4²². Ochranu základních práv a svobod svěřuje Ústava v čl. 4 do rukou soudní moci.

b) Listina základních práv a svobod²³

Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a zejména je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých, stejně jako žen v období těhotenství, a to jak ve smyslu zvláštní péče, tak v oblasti pracovních vztahů. Velmi významným je fakt, že dětem přísluší stejná práva, bez ohledu na to, zda jejich rodiče jsou manžely, či nikoli.²⁴ Každý má právo, aby mu byla poskytnuta ochrana před neoprávněnými zásahy do jeho soukromého a rodinného života.²⁵ Nikdo nesmí být podroben diskriminaci, základní práva a svobody jsou zaručeny všem osobám bez ohledu na jejich příslušnost k určitému rodu, jejich pohlaví, rasu apod.²⁶ Dále Listina hovoří také o péči o děti a jejich výchově, jež je právem rodičů, kterému však odpovídá také právo dítěte, aby bylo vychováváno svými rodiči, v jejich péči. Jakékoliv omezení těchto práv může

²¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²² „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“.

²³ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb., (dále jen „LZPS“).

²⁴ Článek 32 odst. 1, odst. 2 a 3 LZPS.

²⁵ Článek 10 odst. 2 LZPS.

²⁶ Článek 3 LZPS.

být založeno pouze rozhodnutím soudu, na základě zákona. Rodičům pečujícím o děti náleží právo na pomoc ze strany státu.²⁷

c) Mezinárodní smlouvy

K nejvýznamnějším mezinárodním smlouvám²⁸ upravujícím manželské právo řadíme: Úmluvu o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (1962, New York), Úmluvu o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití (1970, Haag), jakož i Evropskou úmluvu o právním postavení dětí narozených mimo manželství (1975, Štrasburk).²⁹

d) Evropské právo

Dne 1. 5. 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie, v souvislosti s tím se tak pro nás staly závazné také právní předpisy EU. Neopomenutelnými prameny manželského práva v této oblasti jsou zejména následující nařízení Rady:³⁰ nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, dále nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, jakož i nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.³¹

---

²⁷ Čl. 32 odst. 4 a 5. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 8 - 11.

²⁸ Z článku 10 Ústavy ČR vyplývá, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci udělil svůj souhlas Parlament ČR a kterými je Česká republika vázána, představují nedílnou součást našeho právního řádu, přičemž v případě, kdy mezinárodní smlouva upravuje určitou věc odlišně od zákona, bude jako prioritní pramen práva v daném případě použita mezinárodní smlouva, která má přednost před zákonem.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: s. 8 - 11.

³⁰ Z čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie vyplývá, že „nařízení je obecné závazné a přímo použitelné v každém členském státě“.³⁰ Vždy je však zapotřebí, aby dané nařízení splňovalo podmínky pro aplikaci zásady přímého účinku. Blíže viz TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. Vydání. Praha : Leges, 2010, 304 s. ISBN 978 - 80- 87212-60-8. s. 102 - 111.

³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 8 - 11.

e) zákony

S účinností od 1. 1. 2014 je základním pramenem právní síly zákona upravujícím manželství³² zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Manželství je zařazeno do části druhé, hlavy I. zákona.³³ V souvislosti s uzavřením manželství sehrává významnou roli také zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V případě přítomnosti mezinárodního prvku v dané věci dojde k aplikaci zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.³⁴ Procesními předpisy pro manželské právo jsou zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který se uplatní zpravidla ve věcech sporných, a zákon č. 292/2013., Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, aplikovatelný zejména na právní věci nesporné, např. řízení o povolení uzavřít manželství, ale rovněž pro řízení o rozvod manželství.³⁵

f) Vyhlášky

K nejvýznamnějším patří vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

2.2 Vznik manželství, sňatečný obřad a jeho náležitosti

2.2.1. Pojem manželství a jeho cíle

Rodina, rodičovství a manželství nabývají v rámci rekonstruované právní úpravy na významu, o čemž svědčí zejména fakt, že zákon explicitně podtrhuje jejich zvláštní ochranu, kterou povyšuje na jednu ze zásad

---

³² ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 162.

³³ Srov. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 286 -337.

³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 14.

³⁵ Tamtéž.

soukromého práva.³⁶ Oproti dříve platnému zákonu jsou potřeby rodiny kladeny před zájmy jednotlivce, a zákon upřednostňuje, aby se manželé prioritně o svých záležitostech, ať již rodinných, či majetkových, dohodly samy mezi sebou.³⁷

Účel manželství spatřoval dřívější zákon o rodině v založení rodiny a výchově dětí. Nový občanský zákoník charakterizuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy, založený zákonem stanoveným způsobem, jehož hlavním účelem je, aby si manželé vzájemně pomáhali a podporovali se a zejména vytvořili zdravé rodinné prostředí nezbytné k založení rodiny a řádné výchově jejich dětí. Na tomto místě je patrný posun od chápání manželství jako společenství k jeho povaze jako svazku.³⁸ Tento přístup má co do založení manželství také určitý psychologický efekt, ve smyslu působení na osoby vstupující do manželství, aby si byly vědomy, že tak musí činit po zralé úvaze a s vědomím, že tím zakládají trvalou hodnotu, jejíž vytvoření a udržení od nich vyžaduje vysokou míru zodpovědnosti. Právě trvalost je jedním z určujících znaků, který manželství jako jeho nedílnou součást determinuje a zejména pro svou dlouhodobou povahu umožňuje dosažení jeho cílů, jako je založení rodiny a výchova dětí, a právě v tomto znaku činí manželství odlišným od jiných forem vzájemných vztahů mezi mužem a ženou.³⁹

V různých fázích života manželů se mohou dominující cíle manželství proměňovat, přičemž na počátku manželství, zpravidla v mladém a středním věku manželů bude dominantním účelem zplození společných dětí a jejich výchova, v pozdním středním věku a v období stáří vystoupí do popředí vzájemná podpora a pomoc, avšak hledisko rodinné bude stále zachováno. Proto zákonodárce zařadil požadavek na podporu a pomoc v manželství přímo do textu zákona, aby jim vtělil nikoli pouze morální, ale zákonný charakter.⁴⁰

---

³⁶ §3 odst. 2 písm. b) zákona č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „OZ“).

³⁷ RYŠÁVKOVÁ, Veronika. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 304 s. ISBN 978-80-247-5157-3. s. 59 – 62.

³⁸ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 24.

³⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 286 – 287.

⁴⁰ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 13 – 14.

V našem právním řádu je manželství institutem určeným zásadně pro sňatek osob opačného pohlaví, tedy ženy a muže. Osobám stejného pohlaví je v České republice umožněno uzavřít tzv. registrované partnerství, viz dále. Určujícím dokumentem je v tomto případě rodný list a údaj, který je v něm o pohlaví osoby uveden. Toto je nutné zkoumat také v souvislosti s možností změny pohlaví. V Evropě však nalezneme i státy, v jejichž právní úpravě tento požadavek zakotven není. Tato koncepce, která neomezuje uzavření manželství v závislosti na pohlaví snoubenců, naopak je v tomto případě univerzální, platí dnes v Nizozemsku, nebo ve Francii.⁴¹

2.2.2. Předpoklady vzniku manželství

2.2.2.1 Zasnoubení

Institut zasnoubení je v současné době z právního hlediska poněkud upozaděn. Právo zasnuby jako samostatný institut blíže neupravuje, avšak z textu občanského zákoníku, nebo matričního zákona lze dovodit, že s ním zákonodárce počítá, neboť na mnoha místech pracuje s kategorií „snoubenců“, jako legislativní zkratkou.⁴² Zasnoubení lze charakterizovat jako počátek procesu uzavření manželství, jehož podstatou je vzájemný slib, učiněný mezi mužem a ženou, kteří svobodně projeví svou vůli vstoupit spolu do svazku manželského. Z časového pohledu dnes není doba mezi zasnoubením a sňatkem vymezena. Obecně lze tuto dobu vymezit jako dobu přiměřenou okolnostem.⁴³ Zasnoubení je možné zrušit bez dalšího, ovšem někdy s určitými potenciálními majetkovými důsledky.⁴⁴

---

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 43 – 44.

⁴² V minulosti bylo zasnoubení velmi významným krokem, kterému byla přičítána mnohem vyšší váha, než je tomu dnes, což patrně souvisí s jistým rozvolněním morálních pravidel naší společnosti, k němuž postupným vývojem docházelo. Zasnoubení s sebou v minulosti neslo mnoho společenských, ale také právních následků § 45, Všeobecný zákoník občanský. Tamtéž s. 43 – 44.

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 45 – 46.

⁴⁴ Jedním z nich je přípustnost požadovat náhradu škody vzniklé v příčinné souvislosti s tím, že jeden ze snoubenců způsobil škodu svým úmyslným jednáním, které se přičítá dobrým mravům, nebo možnost žádat vydání zasnubního prstenu po obdarovaném snoubenci. K tomu lze přistoupit z titulu, že ze strany obdarovaného snoubence došlo ať již úmyslně, nebo z hrubé nedbalosti k ublížení osobě dárce, či odůvodňují-li to okolnosti, také k ublížení osobě mu blízké, nebo zjevným porušením dobrých mravů. Jedná se o formu odstoupení od darovací smlouvy pro nevděk. Tamtéž s. 45 – 46.

2.2.2.2 Způsobilost k uzavření manželství a zákonné překážky manželství

Osobou způsobilou k uzavření manželství je každý, jemuž v tom nebrání některá ze zákonných překážek uzavření manželství.⁴⁵ Zákon taxativně vyjmenovává soubor okolností, které svou povahou uzavření manželství zabraňují a které je nutné pod sankcí neplatnosti manželství přísně zkoumat a tento zákaz respektovat. Zákonnými překážkami uzavření manželství jsou:⁴⁶

a) Nezletilost, nespěprávnost

Zákon ve snaze ochránit osoby, které z objektivních důvodů nedosahují požadované úrovně vyspělosti, zapovídá uzavření manželství osobám nezletilým a osobám, které dosud nenabýly plné svéprávnosti. Rozsah způsobilosti osoby nezletilé, která zatím nenabyla plné svéprávnosti k právnímu jednání je dle vyvratitelné právní domněnky determinován mírou její rozumové a volní vyspělosti a musí být k ní přiměřený. Plné svéprávnosti totiž osoba nabývá až zletilostí, tedy dovršením osmnácti let.⁴⁷ Zákon však z tohoto pravidla stanoví výjimky a z určitých důvodů umožňuje osobám nabytí svéprávnosti dříve, a to v případě, kdy je osobě soudním rozhodnutím buď povoleno uzavřít manželství, nebo přiznána svéprávnost. K vydání soudního rozhodnutí, jímž se nezletilému povoluje uzavření manželství, zákon požaduje, aby se tak stalo pouze ve výjimečných případech, kdy jsou k tomu důležité důvody, a nezletilý dovršil minimálně 16. rok věku.⁴⁸

Pokud by manželství bylo uzavřeno osobou, která již dosáhla šestnácti let, avšak nebyla jí přiznána svéprávnost, ani soud nevydal rozhodnutí o povolení k uzavření manželství, došlo by přesto ke vzniku takového

---

⁴⁵ Latinsky *impedimenta matrimonii*.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 46 – 47.

⁴⁷ § 30, § 31 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 15 – 16.

⁴⁸ § 672 odst. 2 OZ, Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 46 - 47.

manželství, avšak s právní vadou spočívající v nedostatečném věku snoubence, a tudíž by mohlo dojít k prohlášení takového manželství za neplatné, ovšem pouze v případě, že by tento nedostatek nebyl konvalidován. Ke konvalidaci může dojít jednak tím, že manžel dovrší věk osmnácti let, manželství zanikne, nebo pokud dojde k početí společného dítěte manželů a to se narodí živé.⁴⁹

b) Omezená svéprávnost

Omezit svéprávnost je oprávněn pouze soud, a to za splnění stanovených podmínek. Nová právní úprava pojímá tento institut s větší citlivostí k právu osoby, než tomu bylo doposud a s respektem k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením. Omezit osobu ve svéprávnosti je možné pouze v jejím zájmu, soudce má navíc povinnost takového člověka skutečně osobně vidět, vyvinout úsilí nebytné pro zjištění názoru této osoby na její vlastní svéprávnost a při rozhodování plně respektovat její práva a individuální osobitou podstatu. Je nutné, aby soud zvážil také míru její neschopnosti (rozsah a stupeň) v dané oblasti jejích práv.⁵⁰

Manželství nemůže uzavřít osoba, jejíž způsobilost k uzavření manželství byla soudem pro tyto záležitosti výslovně omezena.⁵¹ V této souvislosti je důležité zmínit také osoby, které byly podle dříve platné právní úpravy zbaveny způsobilosti k právním úkonům,⁵² neboť bývalý občanský zákoník umožňoval nikoli pouhé omezení svéprávnosti, ale v některých případech dokonce připouštěl, aby fyzická osoba byla pro nikoli přechodnou duševní poruchu způsobilosti k právním úkonům zbavena, pokud taková choroba vylučovala její schopnost činit právní úkony. Na této koncepci rekodifikovaná právní úprava nesetřvala a napříště umožňuje pouhé omezení svéprávnosti, které je navíc časově omezeno nejdéle na období tří let, kdy musí být obligatorně zahájeno případně nové řízení, v jehož rámci tak bude soud

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 46, 59. Viz § 682 a 683.

⁵⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 94 – 95. § 55 – 63 OZ.

⁵¹ Tamtéž s. 165, a dále viz HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 59 – 60.

⁵² Tamtéž.

nucen stav osoby přezkoumat. Tento postup je velmi pozitivním krokem ke zvýšení míry respektu k právům postižených osob.⁵³

c) Předchozí manželství/reg. partnerství, které stále trvá

Jedním z nejstarších a nejzákladnějších principů vycházejících z kulturních a náboženských hodnot, na nichž se zakládá právní tradice manželství ve státech kontinentálního i anglosaského právního systému,⁵⁴ je monogamie, neboli manželství jednoho muže a jedné ženy. Překážkou manželství je tak existence předcházejícího manželství, příp. registrovaného partnerství, jelikož náš právní řád vznik bigamického, či polygamického manželství zakazuje⁵⁵ a přísně sankcionuje neplatností takového manželství. Pokud osoba zamýšlí vstoupit do manželství nového, je povinna nejprve podat důkaz o zániku manželství předchozího.⁵⁶

Rekodifikovaná právní úprava reflektuje vývoj a vysoký stupeň globalizace, jakož i kosmopolitní charakter soudobé společnosti a upřesňuje tento zákaz v případě, že osoba již uzavřela jiný obdobný svazek v zahraničí.⁵⁷ Také v případě dvojího manželství je připuštěna konvalidace, účinná tzv. ex nunc. Soud vysloví neplatnost manželství, kterému brání překážka této povahy i bez návrhu, i pokud již zaniklo.⁵⁸

---

⁵³ § 10 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Blíže viz SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 20. Z přechodných ustanovení občanského zákoníku vyplývá, že osoba, u níž došlo na základě dříve platných právních předpisů ke zbavení způsobilosti k právním úkonům, se s účinností ke dni 1. 1. 2014 pokládá za osobu ve svéprávnosti pouze omezenou (podle nového občanského zákoníku) § 3032 odst. 1. Tamtéž s. 684. Viz také HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 59 – 60.

⁵⁴ Srov. JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 114 – 115.

⁵⁵ Tamtéž, s. 114 – 115.

⁵⁶ Takovým důkazem může být rozhodnutí soudu o rozvodu, neplatnosti manželství, či prohlášení manžela za mrtvého, které již nabylo právní moci, nebo úmrtní list předchozího manžela. Viz Tamtéž s. 114 – 115.

⁵⁷ § 674 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 165. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 294.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60. Srov. § 685 OZ.

d) Příbuzenství

Nezhojitelnou překážkou manželství, na jejímž zachování je potřeba trvat zejména na základě poznatků lékařské vědy v oblasti genetiky s ohledem na zdraví potenciálních budoucích potomků manželů, ale také z etických důvodů, je absolutní zákaz k uzavření manželství mezi předky a potomky a mezi sourozenci, bez ohledu na to, zda se jedná o příbuzenství pokrevní, nebo založené osvojením. Takové manželství by bylo soudem prohlášeno za neplatné, k návrhu každé osoby, již v takové věci svědčí právní zájem, i bez návrhu, a to i tehdy, pokud již zaniklo, tzv. ex officio, z úřední povinnosti. Takto uzavřené manželství je stiženo však rovněž důsledky v oblasti trestního práva.⁵⁹

e) Poručenství, pěstounství, svěření

Jedná se o zákonnou překážku, která byla do zákona doplněna v rámci procesu rekonstrukce.⁶⁰ Z důvodové zprávy je patrný záměr nahradit část věty § 12 zákona o rodině: „*pokud osvojení trvá*“ zcela novým, vlastním ustanovením, které tak lépe postihne záměr zákonodárce sledovaný touto právní normou.⁶¹ Nově je zakázáno uzavření manželství jednak mezi osobou poručníka a poručence, dále mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo svěřeno, jakož i mezi pěstounem a svěřeným dítětem.⁶² Manželství uzavřené navzdory tomuto zákazu lze na návrh osoby, osvědčující svůj právní zájem na této věci, prohlásit za neplatné, nedošlo – li k nápravě. Ke zhojení této právní vady dojde přirozeným vývojem ke dni, k němuž osoba nabude svéprávnosti.⁶³

---

⁵⁹HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60.

⁶⁰ Srov. § 676 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 165.

⁶¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 295.

⁶² Srov. JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 114 – 115.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60 – 61.

2.2.2.3 Předodдавkové řízení

Aby mohlo být již předem zamezeno uzavření manželství stíženého zákonnou překážkou, je zapotřebí jejich případnou existenci předem vyloučit. Ke zjištění rozhodných skutečností a posouzení každého individuálního případu slouží tzv. předodдавkové řízení, vedené příslušným matričním úřadem, jako orgánem veřejné moci, jehož cílem je zajištění právní jistoty statusového poměru osob a vzniku právoplatného manželství. Toto řízení není nutné konat v případě, že život snoubence je přímo ohrožen.⁶⁴ Snoubenci se nejprve obrátí na matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, a požádají o provedení sňatečného obřadu.⁶⁵ K tomu je nutné vyplnit matriční tiskopis - Dotazník k uzavření manželství a předložit doklady, které zákon vyžaduje.⁶⁶ Soubor dokladů⁶⁷ vyžadovaných k předložení v rámci předodдавkového řízení se odlišuje dle toho, zda snoubenec je občanem České republiky a je zde přihlášen k trvalému pobytu, zda je občanem ČR a má trvalý pobyt v cizině, či zda se jedná o cizince, nebo osobu bez státní příslušnosti.⁶⁸

Předložení dokladů může být prominuto, pokud by bylo spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Obecně platí také pravidlo, že nepředkládá se takový doklad, k jehož předložení jsou jinak snoubenci dle zákona povinováni, nicméně v něm uvedené skutečnosti si matriční úřad může ověřit sám.⁶⁹

Jako výsledek předodдавkového řízení bude v případě, že se jedná o sňatek občanský, určen den sňatku, nebo dojde k vydání osvědčení o sňatečné způsobilosti, nezbytného pro umožnění sňatku církevního, v jehož rámci dojde k potvrzení skutečnosti, že snoubenci dostali všem zákonným

---

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 47 – 48. K přímému ohrožení života snouben srov. § 667 OZ.

⁶⁵ Srov. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-s-cizincem-na-uzemi-cr.aspx>>.

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. s. 47 – 48. Viz vzor č. 16 přílohy č. 2 vyhlášky č.207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „matriční zákon“).

⁶⁷ § 664 OZ, ve spojení s § 32 matričního zákona.

⁶⁸ Srov. § 33 – 36 matričního zákona.

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 47 – 48. § 81a matričního zákona. Viz vzor č. 16 přílohy č. 2 vyhlášky č.207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „matriční zákon“).

požadavkům nezbytným pro uzavření manželství. Toto osvědčení předloží snoubenci oddávajícímu před uzavřením církevního sňatku a doba mezi jeho vydáním a uskutečnění sňatečného obřadu nesmí překročit 6 měsíců.⁷⁰

2.2.3. Občanský sňatek

2.2.3.1 Sňatečný obřad a jeho náležitosti

Ke vzniku manželství dochází v rámci tzv. sňatečného obřadu.⁷¹ Ze zákona má veřejnou formu a jedná se o slavnostní akt, při občanském sňatku konaný obligatorně před orgánem veřejné moci, za přítomnosti matrikáře,⁷² snoubenců a dvou svědků.⁷³ Veřejný charakter nelze vykládat tak, že místo uzavření manželství musí být přístupno široké veřejnosti, ale tento požadavek je spojen s určitou veřejnou deklarací změny statusu osob vstupujících do manželství.⁷⁴ Slavnostní povaha sňatečného obřadu vychází z dlouholeté tradice a souvisí zejména s tím, o jak vážný a významný krok v životě snoubenců se jedná. Určujícím korektivem slavnostnosti jsou normy společenského chování, jejichž splnění posuzuje vždy v konkrétním případě na místě přítomný zástupce orgánu veřejné moci – oddávající.

Určení osoby oddávajícího v konkrétním případě vychází ze zákona o matrikách. Osobou oddávající je⁷⁵ buď: „*starosta, místostarosta, nebo případně též pověřený člen zastupitelstva obce, či městské části hl. města Prahy, městského obvodu, či městské části statutárního města, které je územně členěno, jež je matričním úřadem*“, avšak pouze v rámci jeho správního obvodu; *nebo „starosta, případně místostarosta obce, měst. části hl. m. Prahy, měst. obvodu či měst. části úz. čl. statutárního města, které sice matričním úřadem není,*“ avšak pokud „*je některý ze snoubenců v jeho správním obvodu*

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 47 – 48.

⁷¹ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>

⁷² JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C.H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 111 – 112.

⁷³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 161.

⁷⁴ Osoby svědků, matrikáře, či oddávajícího však za veřejnost považovat nelze. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 51.

⁷⁵ Tamtéž s. 51. § 11a odst. 1 matričního zákona.

hlášen k trvalému pobytu,“ opět pouze ve svém správním obvodu; nebo „*primátor hl. města Prahy, jeho náměstek, nebo pověřený člen zastupitelstva hl. města Prahy, nebo dále primátor statutárního města jeho náměstek, či pověřený člen zastupitelstva*“, ve svém správním obvodu“.⁷⁶

Z hlediska místa, na němž dochází k uzavření manželství, je u občanského sňatku umožněna řada variant. Zákon definuje, že k jeho určení je oprávněn orgán veřejné moci, který sňatečný obřad provádí, ovšem je povinen přihlídnout při tom k vůli snoubenců.⁷⁷

2.2.3.2 Projev vůle a prohlášení snoubenců při sňatečném obřadu

Ke vzniku manželství je zapotřebí, aby snoubenci svobodně a úplně učinili souhlasný projev vůle, že spolu vstupují do svazku manželského.⁷⁸ Splnění všech předepsaných náležitostí projevu vůle snoubenců o vstupu do manželství, sňatečného obřadu či v souvislosti s ním, je zákonnou a zcela bezvýhradnou podmínkou vzniku manželství. Pokud u některého z manželů nebudou tyto náležitosti naplněny, manželství nevznikne.⁷⁹ Úplnost souhlasného projevu vůle je podle důvodové zprávy nutné vykládat jako řádný projev vůle, který není stížen vadami, je tedy „*tzv. perfektní, či dokonalý*.“⁸⁰

Souhlasný sňatečný projev vůle učiní manželé svobodně před oddávajícím, čímž si vzájemně projeví svou vůli vstoupit spolu do manželství. Tento požadavek také vychází z Úmluvy o souhlasu k manželství, nejnižším

---

⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 51. Srov. také JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C. H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 111 – 112.

⁷⁷ § 663 odst. 1 OZ, § 11a odst. 3 matričního zákona. NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 21. Za tímto účelem je zpravidla v budově obecního úřadu, či jiné vhodné budově zřízena obcí obřadní síň. Na žádost snoubenců je přípustěno rovněž uzavření manželství na jiném vhodném místě, které leží ve správním obvodu matričního úřadu a to i mimo dobu, jež k tomuto účelu byla předem obecní radou vyhrazena (v zahradě, nemocnici, léčebně, ve věznicí, na zámku, hradě, na louce apod.) HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 53. § 12 matričního zákona.

⁷⁸ JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C. H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 111 – 112.

⁷⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 161. § 656 – 658 OZ.

⁸⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 286 – 289.

věku pro uzavření manželství a registraci manželství.⁸¹ Osoba oddávajícího se dotáže postupně obou snoubenců, nezávisle na pořadí, zda spolu hodlají vstoupit do svazku manželského. Snoubenci projeví svůj souhlas, zpravidla vyřčením slova „ano“. Právě kladnou odpovědí obou snoubenců dochází ke vzniku manželství.⁸²

Právní úprava nicméně připouští, aby snoubenci projevíli svou sňatečnou vůli i jinak, než slovní formou. Podmínkou je, aby bylo zřejmé, že konkrétní zvolenou formou dochází k projevení jejich sňatečné vůle, vstoupit spolu do manželství.⁸³ Tuto skutečnost bude nezbytné posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu.⁸⁴ Snoubenci při sňatečném obřadu dále uvedou, že jim není známa existence překážky bránící v uzavření jejich manželství, jsou vzájemně obeznámeni se zdravotním stavem (druhého snoubence), vzali v úvahu uspořádání svých budoucích majetkových vztahů, společného bydlení jakož i hmotného zabezpečení v manželství.⁸⁵ Zákon snoubencům ukládá povinnost uvést tyto skutečnosti sice při sňatečném obřadu, avšak současně požaduje, aby se tak stalo před tím⁸⁶, než přistoupí k učinění sňatečného projevu vůle o vstupu do svazku manželského.⁸⁷

Ke zjištění zdravotního stavu snoubencům není obligatorně ze zákona stanovena povinnost absolvování lékařské prohlídky, nebo sdělení o případných nemocech, kterým snoubenec trpí druhému snoubenci. Skutečnost, zda se snoubenci vzájemně obeznámili se svým zdravotním stavem má tak stále spíše morální charakter, avšak pouze do jisté míry. V některých závažnějších případech lze zatajení určitých podstatných informací o zdravotním stavu snoubence potenciálně spojovat s negativními právními

---

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 48. Vyhláška č. 124/1968 Sb.

⁸² Tamtéž. Viz také § 659 OZ.

⁸³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 162. § 659 OZ.

⁸⁴ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 207 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 25.

⁸⁵ JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C. H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 113.

⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 99.

⁸⁷ § 665 OZ, ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 291.

důsledky. Pokud si zvážíme tuto situaci, na jedné straně zde stojí právo druhého snoubence být obeznámen se zdravotními komplikacemi druhého, na straně druhé, pokud snoubenec férově druhému tuto informaci sdělí, nelze zakazovat osobě, aby uzavřela manželství jen z důvodu, že trpí nějakou nemocí, jelikož takový postup by se přičil principu autonomie vůle, tolik posílenému v rámci rekonstruované právní úpravy.⁸⁸

Předchozí zvážení majetkových poměrů manželů a jejich společného bydlení je rovněž důležité, lze jej spojovat mimo jiné také s uzavřením tzv. předmanželské smlouvy, jejíž uzavření zákon však obligatorně nepožaduje, postačí tak pouze prohlásit, že snoubenci své majetkové poměry a bydlení v době po uzavření manželství vzaly v úvahu.⁸⁹

Zákon explicitně požaduje, aby při sňatečném obřadu snoubenci také učinili prohlášení o volbě svého příjmení a příjmení pro své děti. Zákon předvídá tři možné varianty, z nichž si snoubenci mohou vybrat:

1. Jeden ze snoubenců, ať muž či žena, (ovšem navzdory rovnosti obou pohlaví podle zvyku zaužívaného po generace v naší společnosti to však nejčastěji bývá žena), přijme příjmení druhého a manželé tak budou mít příjmení společné. Toto příjmení bude také příjmením jejich společných dětí.⁹⁰
2. Každý ze snoubenců si v manželství ponechá své původní příjmení. V tomto případě však zákon snoubencům ukládá současně v rámci sňatečného obřadu učinit také prohlášení o tom, které z jejich příjmení se stane příjmením, které budou nosit všechny jejich společné děti.⁹¹ Dohodnout se na společném příjmení mohou manželé také později,⁹²

---

⁸⁸ Jeden z nepříznivých právních důsledků však může nastat v situaci, kdy některý ze snoubenců vědomě zatají svou neplodnost, protože právě založení rodiny je jedním z cílů manželství a často ústředním motivem proč snoubenci spolu do manželství vstupují, může se tato skutečnost stát jednou z příčin kvalifikovaného rozvratu vztahu a následného rozvodu. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 99 – 100. K tomu srov § 755 odst. 1 OZ.

⁸⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 100.

⁹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 49.

⁹¹ Tato variantu volí zejména lidé, opět zpravidla ženy, které se pod svým dívčím příjmením již proslavili ve svém oboru. Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

zákon tuto možnost přímo předvídá.⁹³ Pokud se manželé dohodnou, že přijmou společné příjmení některého z manželů, bude se tato změna příjmení týkat také jejich společného dítěte, nesoucího příjmení manžela, u něhož došlo takto ke změně příjmení.⁹⁴

3. Kombinovaná varianta, při níž se příjmení jednoho ze snoubenců stane jejich společným příjmením, a manžel, jehož původní příjmení nebylo zvoleno jako příjmení společné, ke společnému příjmení toto původní příjmení připojí, ale až na místo druhé, až za příjmení společné.⁹⁵ K učinění dohody o příjmení snoubenců dochází již v průběhu předoddavkového řízení, v průběhu sňatečného obřadu snoubenci učiní o této dohodě prohlášení.⁹⁶

Zcela nezbytným úkonem souvisejícím s uzavřením manželství je sepsání protokolu o uzavření manželství, který slouží jako podklad k zápisu uzavření manželství do matriční knihy a je uložen do sbírky listin.⁹⁷ Jako doklad o manželství slouží následně vystavený oddací list.

Základním atributem sňatečného obřadu je jeho konání za účasti svědků.⁹⁸ Požadavek na přítomnost svědků při sňatečném obřadu obsahuje také Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství. Z našeho občanského zákoníku vyplývá explicitní

---

⁹³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 162. § 661 OZ.

⁹⁴ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 289 – 290.

⁹⁵ Tamtéž. § 661 OZ. Nová právní úprava se snaží o upřesnění pro případy, kdy snoubenec, jehož příjmení nebylo zvoleno snoubenci jako příjmení společné, již v okamžiku uzavření manželství připojované příjmení nosí z dřívějšíka, je oprávněn jako příjmení, které si ke společnému příjmení připojí použít pouze příjmení první. (Jedná se o to příjmení, které v rámci předešlého manželství představovalo příjmení manželům společné). Zákon neumožňuje, aby se společným příjmením manželů stalo příjmení již připojované. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 49.

⁹⁶ Z matričního zákona pramení pravidla pro tvorbu příjmení. Ženské příjmení a jeho tvorba jsou determinovány pravidly vycházejícími z mluvnice české. Trendem současné doby je přijímání ženských příjmení v mužském tvaru, bez koncovky –ová. Zákon pro tento postup stanoví čtyři podmínky: jedná se o cizinku (občanku cizího státu), žena je sice občanskou ČR, ale má, nebo v budoucnu bude mít svůj trvalý pobyt na území cizího státu, manželka je sice občanskou ČR, ale její manžel je občan cizího státu, žena je občankou ČR, ale přísluší k odlišné národnosti. Tamtéž s. 49.

⁹⁷ § 40 matričního zákona. HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 194 – 195.

⁹⁸ Tamtéž s. 50 – 51. Srov. také ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 287 – 288.

požadavek, aby uzavření manželství byli přítomni dva svědci.⁹⁹ Svědky se však mohou stát pouze osoby, které dostojí zákonným požadavkům na ně kladeným.¹⁰⁰

Zákon pamatuje také na situace, kdy jeden ze snoubenců má určitý zdravotní, či jiný handicap. Pro případy, kdy některý ze snoubenců bude neslyšícím, němým, nemluví, nerozumí českému jazyku, či v případě, že se u snoubence vyskytuje paralelně více těchto faktorů, je nezbytné, aby prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno za přítomnosti tlumočnicka, který tak zabezpečí, že handicapovaný snoubenec bude moci porozumět všemu, co se v rámci tohoto obřadu odehrává v jazyce a způsobem, který je mu co do jeho schopností vnímat srozumitelný.¹⁰¹ Náklady na účast tlumočnicka při sňatečném obřadu jdou, až na výjimky k tíži snoubenců. Výjimku může stanovit zákon.¹⁰²

2.2.4. Církevní sňatek

Druhou z možných zákonem předvídaných forem, jimiž lze uzavřít manželství na našem území, je sňatek církevní. Stejně jako při sňatku občanském je nutné, aby snoubenci dostali všem zákonným požadavkům. Před konáním církevního sňatku jsou tak snoubenci povinni si na příslušném matričním úřadě obstarat osvědčení potvrzující, že splnili všechny zákonné požadavky, které jsou pro uzavření manželství nezbytné. Získání a předložení tohoto dokladu je podmínkou, kterou je nutné pro možnost konání církevního sňatku bezpodmínečně splnit, a doba mezi jeho vydáním a konáním církevního sňatku nesmí přesáhnout 6 měsíců.

---

⁹⁹ § 656 odst. 2 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 161.

¹⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 49 – 50.

¹⁰¹ § 39 matričního zákona. K problematice tlumočnicků a k požadavkům na ně kladeným, jakož i ke znakové řeči blíže viz také zákony č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 155/ 1998 Sb., o znakové řeči a o změnách dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 193 – 194.

V rámci církevního sňatku snoubenci obdobně jako při sňatku občanském učiní souhlasné prohlášení o tom, že spolu vstupují do manželství.¹⁰³ Projeví svou vůli vstoupit společně do svazku manželského před orgánem církve, či náboženské společnosti. Sňatek může být platně uzavřen však pouze před tzv. oprávněnou církví, která je ze zákona nadána oprávněním k pořádání církevních sňatečných obřadů.¹⁰⁴

Otázka oprávněnosti církve k provedení sňatečného obřadu a její zkoumání je velmi důležité, jelikož manželství uzavřená před církví, která nemá oprávněním k provádění církevních sňatečných obřadů, lze dle zákona pokládat za manželství zdánlivé, neexistující, přičemž manželství tak vůbec nevznikne. Seznam těchto církví, které jsou registrovány Ministerstvem kultury ČR je obsažen v rámci přílohy k zákonu č. 3/2001 Sb., o svobodě náboženských vyznání a postavení náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.¹⁰⁵ Provedení sňatečného obřadu je úkolem orgánu oprávněné církve, jímž je osoba, kterou příslušná oprávněná církev na základě svých interních směrnic k tomuto účelu pověřila. Za tento orgán církve pak jedná osoba oddávající, která v praxi církevní sňatečný obřad provádí. Mezi jednotlivými církvemi existují značné rozdíly v úrovni jejich manželského práva. Za všechny lze však bezesporu jmenovat Codex Iuric Canonici, upravující sňatečný obřad v rámci katolické církve, vydaný roku 1983.¹⁰⁶

Uzavření církevního sňatku před orgánem oprávněné církve, jakož i osvědčení vydané matričním úřadem potvrzující splnění všech zákonných požadavků kladených na snoubence, pokládá zákon výslovně za natolik

---

¹⁰³ JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C.H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9. s. 112.

¹⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 52.

¹⁰⁵ K tomu srov § 7 odst. 1 písm. c). ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 92- 93.

¹⁰⁶ V jeho rámci je jako osoba oddávajícího upraven buď tzv. vlastní farář některého ze snoubenců, nebo případně některý z vyšších církevních hodnostářů, tzv. vlastní ordinář, za něhož je pokládán biskup příslušné církevní diecéze, generální vikář, apod. Vlastní farář může poskytnout tzv. licenci k provedení církevního sňatku některému z místních ordinářů, farářů, či spolufarářů. Ordinář i farář mohou provést delegaci svého práva na jiného kněze v rámci farnosti, či svém obvodu, nebo jemu podřízené jáhny. Tamtéž s. 92 – 93.

závažné náležitosti procesu uzavření manželství, na nichž je nutné bezvýhradně trvat, že při jejichž absenci manželství nemůže vzniknout.¹⁰⁷

Zákon řeší také situaci, v níž dojde k vzájemné kolizi obou forem uzavření sňatku. Jako pomůcka je aplikováno hledisko časové, tedy zkoumání, k uzavření kterého ze sňatků došlo dříve. Pokud snoubenci již uzavřeli občanský sňatek, lze církevní obřady činit, ovšem již bez právních následků. Stejný postup platí v případě, kdy byl uzavřen nejprve sňatek církevní, kdy poté již není možné uzavření sňatku občanského.¹⁰⁸

2.2.5. Sňatek v případě přímého ohrožení života snoubence

Zákon postihuje zvláštními ustanoveními také situace, v nichž je nezbytné z důvodu různých nepříznivých okolností připustit uzavření manželství ve zvláštním režimu, který se oproti uzavírání standardním způsobem, vyznačuje některými specifickými rysy. Zákonodárce v takovém případě upouští od některých požadavků, na nichž by za jiných okolností bylo nutné bezvýhradně trvat. V případě, že dochází k uzavření manželství v situaci, kdy jeden, nebo oba snoubenci jsou v přímém ohrožení života, je oprávněn k provedení sňatečného obřadu kterýkoli orgán veřejné moci, či orgán oprávněné církve, prostřednictvím jeho pověřené osoby.¹⁰⁹ Případně je možné provedení sňatečného obřadu orgánem stanoveným zákonem o matrikách.¹¹⁰ Co se týká lokace, je dovoleno, aby se sňatečný obřad uskutečnil kdekoli, zákon připouští jakékoliv místo sňatku. Sňatečný obřad v takových situacích není zapotřebí konat veřejně, ani slavnostní formou, podstatné však je, aby snoubenec byl schopen vnímat tuto situaci a svou vůli projevit způsobem, aby

---

¹⁰⁷ § 677 odst. 1 a 2 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 166.

¹⁰⁸ Tamtéž s. 93 – 94. Viz také § 670 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 164.

¹⁰⁹ § 667 a 658 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 161, 163, 164.

¹¹⁰ Zákon o matrikách v případě přímého ohrožení života umožňuje snoubencům projevit svou vůli před následujícími osobami: starostou, či místostarostou, případně členem zastupitelstva obce, měst. části hl. m. Prahy, měst. obvodu, či měst. č. územně členěného statut. města, který je k tomu pověřen, nebo úředníkem zařazeným do obecního úřadu. HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 104 – 107.

byla rozpoznatelná.¹¹¹ Další z podmínek, od níž je v tomto případě upuštěno, je skutečnost, že při sňatcích tohoto druhu není vyžadována přítomnost matrikáře, ani předložení jinak nezbytných dokladů.¹¹² V případě církevního sňatku nepředložení osvědčení o sňatečné způsobilosti v takovém případě nezpůsobí vznik zdánlivého manželství. Neprovádí se totiž ani předoddavkové řízení. Dostačující je obeznámit osobně oddávajícího či svědky se skutečnostmi týkajícími se osob vstupujících do manželství.¹¹³

Co se týká zkoumání otázky přímého ohrožení života, je nutné, aby toto nebezpečí pro život, ohrožení života, bylo zřejmé a přímé,¹¹⁴ natolik patrné a dosahující takové intenzity, že v případě standardního postupu aplikovaného při uzavírání manželství klasickým postupem by mohlo dojít k úmrtí snoubence, či snoubenců dříve, než by snoubenci stihli sňatek uzavřít. Úlevy zde tak mají za cíl urychlení celého procesu uzavření manželství, kdy zákonodárce klade do popředí samotnou skutečnost, aby mohl být sňatek včas uzavřen, což je natolik významný fakt, jemuž musí i právní překážky a formalismus ustoupit.¹¹⁵

Při konání sňatečného obřadu v zahraničí, mimo naše území v takové situaci, je oprávněna k jeho provedení osoba velitele, ať již se jedná o velitele námořního plavidla, které pluje pod vlajkou České republiky, nebo velitele letadla zapsaného a evidovaného v leteckém rejstříku v České republice. V těchto dvou případech zákon nepožaduje, aby snoubenci měli občanství České republiky. Třetí možností je provedení sňatečného obřadu velitelem vojenské jednotky České republiky pobývajících na vojenské misi v zahraničí, přičemž ten je k tomu zákonem oprávněn pouze tehdy, pokud alespoň jeden

---

¹¹¹ §11a odst. 4 zákona o matrikách, HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 104 – 107.

¹¹² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 100 - 101.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 54.

¹¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 101.

ze snoubenců je státním občanem České republiky.¹¹⁶ Manželství v takových případech vznikne učiněním sňatečného prohlášení.¹¹⁷

2.2.6. Uzavření sňatku v zahraničí

2.2.6.1 Konzulární sňatek

Tento druh sňatku umožňuje uzavřít manželství českým občanům nacházejícím se v zahraničí, ve státě, v němž má Česká republika své diplomatické zastoupení. Sňatečný obřad proběhne před představiteli diplomatické mise ČR, nebo konzulárním úřadem ČR. Takto uzavřený sňatek má stejné účinky, jako kdyby k uzavření manželství došlo na našem území.¹¹⁸ Státní občané České republiky, však na základě zákona o mezinárodním právu soukromém, nemohou uzavřít sňatek na zastupitelském úřadu jiného státu v České republice.¹¹⁹ Nezbytným předpokladem pro uzavření sňatku na zastupitelském úřadě ČR v zahraničí je předložení tzv. vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství¹²⁰, jelikož tento úřad by jinak nebyl schopen ověřit, zda jsou u snoubenců splněny všechny podmínky nezbytné k uzavření sňatku. Vysvědčení je vydáno k žádosti snoubence, který je občanem ČR, nebo snoubence, který je osobou bez státní příslušnosti, a které byl v ČR povolen trvalý pobyt. Při absenci předložení tohoto vysvědčení k uzavření manželství nedojde.¹²¹ Příslušnou k zápisu uzavření manželství do matriční

¹¹⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 101.

¹¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 54. V případě uzavření manželství v situaci přímého ohrožení života snoubence před obecním úřadem, úřadem měst. části, obvodu, apod. zašle tento úřad protokol o uzavření manželství matričnímu úřadu, který je příslušný k zápisu dle místa, na němž bylo manželství uzavřeno, a to ve lhůtě 3 dnů. Při uzavření manželství v cizině před velitelem (lodi, letadla, vojenské jednotky ČR), je zapotřebí zaslat tento protokol tzv. zvláštní matrice. (K tomu viz níže). Pokud se jedná o manželství uzavřené snoubenci, kteří jsou oba dva cizinci, je nutné protokol o uzavření manželství zaslat v takovém případě Úřadu městské části Praha 1. Zápis do zvl. matriky má pouze evidenční charakter. § 41 zákona o matrikách, HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 197 – 199.

¹¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, Šmíd, Ondřej a kolektiv. *Manželství*: s. 102.

¹¹⁹ § 48 odst. 4 ZMPS. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: s. 55.

¹²⁰ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-cr-nebo-bezdomovce-osoby-bez-statniho-obcanstvi-v-cizine.aspx>>.

¹²¹ Vysvědčení vydává matriční úřad příslušný dle místa trvalého bytu takové osoby snoubence, pokud snoubence trvalý pobyt nikdy neměl pak Úřad MČ Praha 1. HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 189. 199 – 211.

knihy je tzv. zvláštní matrika. Do zvláštní matriky jsou zapisována manželství uzavřená na území cizího státu, zastupitelském úřadu ČR, námořním plavidle, letadle mimo území ČR, nebo na místě, jež nepatří do jurisdikce žádného státu. Zvláštní matrika je vedena Úřadem Městské části Brno-střed.¹²²

2.2.6.2 Sňatek v zahraniční před orgánem cizího státu

Občan ČR mají možnost uzavřít sňatek v zahraničí jak občanskou, tak církevní formou, i před zahraničním příslušným orgánem. Z kolizních norem mezinárodního práva soukromého vyplývá, že jak otázky způsobilosti snoubenců k uzavření manželství, tak podmínky určující jeho platnost se řídí právem státu, jehož je osoba občanem, ovšem samotná forma uzavření sňatku se však bude určovat dle práva státu, které platí v místě, na němž je manželství uzavřeno.¹²³ Rozhodným právem tak bude tzv. „*lex loci celebrationis*“, neboli *právo státu uzavírajícího manželství*.“¹²⁴ Opět je však zapotřebí předem požádat o vydání výše uvedeného vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství¹²⁵, jehož platnost je omezena na 6 měsíců od vydání. Zápis do zvláštní matriky je pouze evidenčního charakteru.¹²⁶

2.2.7. Sňatek za účasti zmocněnce

Další ze zvláštních způsobů, jimiž lze uzavřít sňatek, je udělení plné moci osobě zmocněnce, v situaci, kdy k tomu snoubence vedou důležité důvody. Nový zákon nestanoví požadavek na to, aby osoby zmocněnce, či zástupce byly buď stejného, nebo opačného pohlaví. Otázka zachování generové spravedlnosti tak postupem vývoje již získala na své důležitosti.

---

¹²² HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8. s. 199 – 205. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 236 – 237. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 54.

¹²³ Tamtéž s. 55.

¹²⁴ Srov. § 48 odst. 1 a 2 ZMPS. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 237.

¹²⁵ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-cr-nebo-bezdomovce-osoby-bez-statniho-obcanstvi-v-cizine.aspx>>.

¹²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: s. 55

Z hlediska posouzení významnosti příčin uzavření manželství zmocněncem¹²⁷ je za oprávněný důvod zpravidla pokládán dlouhodobý pobyt snoubence v zahraničí, léčebném zařízení, nebo těhotenství snoubenky. K vydání povolení k uzavření manželství zmocněncem je příslušný krajský úřad, a to dle správního obvodu, v němž má dojít k uzavření manželství. Posouzení oprávněnosti důvodů je tak ponecháno na krajském úřadu, přičemž vydání povolení k tomuto způsobu uzavření sňatku není právně nárokovatelné.¹²⁸

2.3 Zdánlivé manželství a neplatnost manželství

2.3.1. Manželství zdánlivé

Pojmem „*zdánlivé manželství*“ je označeno takové manželství, jež pouze domněle manželství připomíná, zdá se, že je manželstvím, ovšem ve skutečnosti se o manželství nejedná, neboť nedošlo ani k jeho vzniku,¹²⁹ dřívější zákon o rodině o takovém manželství hovořil jako o manželství neexistentním.¹³⁰

Příčinou tak závažného následku je situace, kdy v projevu vůle alespoň jednoho ze snoubenců, nebo v samotném sňatečném obřadu, či v souvislosti s ním nedošlo k řádnému naplnění a dodržení všech náležitostí, na jejichž zachování je nutné zcela bezvýhradně setrvat.¹³¹ Jejich nedodržení by v praxi mohlo vést k narušení veřejného pořádku, nebo dobrých mravů, jako jedněch ze základních principů, na nichž je vystavěno soukromé právo. Jako takové zásadní náležitosti si lze představit porušení zásady autonomie vůle, narušení svobody sňatečné vůle u některé z osob, které zamýšlí vstoupit do manželství apod. Manželství v takovém případě *ex tunc* nevznikne, tudíž nemá právní

---

¹²⁷ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-zmocnencem.aspx>>.

¹²⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 102 – 103.

¹²⁹ Tamtéž s. 116.

¹³⁰ ŠVESTKA, Jirí. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478-457-6. s. 51

¹³¹ § 677 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s.

následky, ani v rovině osobního statusu. Nedojde tak ani ke změně v oblasti majetkových práv manželů. Zdánlivé manželství však nelze spojovat s obecnou zdánlivostí právního jednání. Dle názorů právní teorie je právní úprava zdánlivého manželství k obecné úpravě úpravou zvláštní, která má jakožto tzv. *lex specialis* přednost, z čehož lze dovodit, že na rozdíl od obecné zdánlivosti právního jednání nelze zdánlivé manželství dodatečně konvalidovat.¹³²

Obecné důvody zdánlivého manželství

Nesplnění náležitostí, jejichž dodržení je bezvýhradně zapotřebí ke vzniku manželství, spočívajících v:¹³³

- projevu vůle osob hodlajících uzavřít manželství
  - absence souhlasného prohlášení/ projevu vůle (jinak než prohlášením), alespoň u jednoho ze „snoubenců“
- ve sňatečném obřadu
  - nedodržení formálních náležitostí sňatku dosahující zcela mimořádné intenzity (příkladem může být nekompetentnost orgánu, který snoubence oddával)¹³⁴
- v souvislosti se sňatečným obřadem
  - u některého ze snoubenců se vyskytla duševní porucha, jež způsobila absenci sňatečné vůle, či možnosti, aby taková vůle u něj vůbec vznikla, při uzavření manželství osobou zmocněnce se vyskytly vady plné moci (nebyla úředně ověřena, či nebyla udělena v písemné formě) apod.¹³⁵

---

¹³² HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 56.

¹³³ Tamtéž s. 56 – 57.

¹³⁴ „...*flagrantní porušení zákonných ustanovení o formálních náležitostech sňatku.*“ Tamtéž s. 57

¹³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 56.

Zvláštní případy, v nichž nedojde ke vzniku manželství

Manželství nevznikne:¹³⁶

- mezi osobami stejného pohlaví
- v případě, že snoubenci jsou mladší 16-ti let

U církevního sňatku manželství nevznikne:¹³⁷

- v případě, kdy ke konání sňatečného obřadu, či k projevení sňatečné vůle nedošlo před osobou, která byla pověřena konáním sňatků orgánem oprávněné církve, či pokud se vůbec nejednalo o církev nadanou oprávněním konat sňatečné obřady
- při absenci osvědčení o sňatečné způsobilosti snoubenců a konání obřadu za situace, kdy život snoubence není přímo ohrožen, nebo pokud takové osvědčení je ke dni konání sňatečného obřadu starší než 6 měsíců

Skutečnost, že manželství není, je oprávněn soud vyslovit i bez návrhu. Nově zákon upravuje také další kroky následující po vyslovení neexistence manželství soudem a přítomnost dobré víry snoubenců.¹³⁸ V první řadě v případě, že došlo k narození dítěte s takového neexistujícího svazku, musí soud opětovně určit otcovství k takovému dítěti, a upravit práva a povinnosti rodičů k němu, pokud bylo teprve počato, je nutné učinit tak po jeho narození. Dále je nezbytné upravit majetkové poměry manželů a to individuálně, podle jejich charakteru. Může tak dojít jak ke vzniku spoluvlastnictví, tak mohou muž a žena nabýt jednotlivé vlastnictví individuálně každý pro sebe, podle okolností. Pokud nebude v daném případě možné postupovat jinak, lze aplikovat také právní úpravu bezdůvodného obohacení. Soud musí mít

---

¹³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 57. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478-457-6. s. 52.

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: s. 57 – 58. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 53 - 54.

¹³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 296.

při svém rozhodování na zřeteli jak dobrou víru muže a ženy, tak zejména právní zájem který mají jejich společné děti a v neposlední řadě vzít ohled také na zájmy třetích osob.¹³⁹

Procesní postup je upraven zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Soud rozhoduje o určení, zda v posuzovaném případě manželství je, nebo není a vynáší rozsudek deklaratorního charakteru.¹⁴⁰

2.3.2. Neplatnost manželství

V případech, kdy dojde k překročení a porušení zákonných překážek manželství, je soud povinen prohlásit neplatnost takového manželství. Dále zákon ukládá prohlásit za neplatné manželství stížené vadami, k nimž došlo při jeho uzavření. V zájmu posílení právní jistoty zákon obsahuje taxativní výčet případů neplatnosti manželství. Porušení jiných podmínek, či jiné vady tak neplatnost manželství nezpůsobí.¹⁴¹

Zákon ukládá manželství pokládat za platné až do té doby, kdy dojde k prohlášení jeho neplatnosti. Pokud je však jeho neplatnost vyslovena, považuje se za manželství neuzavřené. Neplatnost nelze prohlásit v případech, kdy došlo k zániku manželství, nebo pokud již byla sjednána náprava.¹⁴² Manželství uzavřené navzdory existenci zákonné překážky tak působí právní následky, vznikne a trvá do doby, kdy dojde k prohlášení jeho neplatnosti, což je projevem zákonné domněnky platnosti manželství, požadující pokládat jej za platné až do okamžiku prohlášení jeho neplatnosti soudem.¹⁴³

Obecně platí, že návrh na určení neplatnosti manželství, a tím iniciovat zahájení řízení o neplatnosti manželství je oprávněn podat kdokoli, u něhož je v dané věci přítomen právní zájem. Není nutné, aby dosahoval intenzity naléhavosti, postačí standardní právní zájem potenciálního dědice, sourozence,

¹³⁹ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 54 – 57.

¹⁴⁰ Tamtéž s. 54. Dále viz HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 58.

¹⁴¹ Tamtéž s. 55.

¹⁴² § 680, 681, 682 OZ. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 166 – 167.

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv.: *Rodinné právo:* s. 58.

rodiče apod. Z tohoto pravidla existují dvě výjimky, jednak v případě kdy došlo k porušení zákonné překážky spočívající v tom, že snoubenec již dříve uzavřel manželství/registrované partnerství, či obdobný svazek v zahraničí, a toto manželství trvá, a u zákonné překážky vzájemného příbuzenství mezi snoubenci v zapovězeném stupni. V obou případech soud prohlásí manželství za neplatné, tzv. ex offo, bez návrhu, i pokud již došlo k zániku takového manželství. Jedná se o speciální případ, obecně totiž platí, jak je výše uvedeno, že manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud již zaniklo.¹⁴⁴

V některých případech je možná dodatečná konvalidace, která může prohlášení neplatnosti zabránit. Jedním ze speciálních případů, kdy není možné vyslovení neplatnosti manželství, je situace, kdy došlo k uzavření manželství jednak nezletilým, který není plně svéprávný, ovšem z dikce zákona je nutné dovodit, že nezletilému staršímu 16-ti let,¹⁴⁵ kterému chybělo rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství nezletilému, jednak v případech, kdy svéprávnost snoubence/snoubenců byla v otázce uzavírání manželství soudem omezena, pokud je zde přítomen speciální důvod konvalidace neplatnosti manželství spočívající ve skutečnosti, že v takovém manželství dojde manžely k početí dítěte, jež se narodí živé.¹⁴⁶

Problematika zákonných překážek manželství je podrobně uvedena viz bod 2.2.2.2.

Neplatnost manželství z důvodu přestoupení zákonných překážek postihuje následující případy:

- **Nedostatek věku snoubenců¹⁴⁷** - v úvahu zde přichází konvalidace, pokud osoba dovrší 18. rok věku, manželství zanikne kupříkladu smrtí některého z manželů, či dojde k početí dítěte, které se narodí živé,

¹⁴⁴ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 58. K tomu srov. § 682 OZ.

¹⁴⁵ Srov. § 672 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 165.

¹⁴⁶ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 62 - 63.

¹⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 59.

a to s účinky ex nunc. Konvalidace není možná cestou následného soudního povolení.

- na návrh každé osoby, která má v dané věci právní zájem, což znamená také některého z manželů.
- **Omezení svéprávnosti v oblasti uzavření manželství** - pokud manželství uzavře osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, dojde ke vzniku manželství, nelze takové manželství prohlásit soudně za neplatné k návrhu každého, kdo má v této věci právní zájem, ani ex offa.¹⁴⁸ Potenciálně lze takové manželství prohlásit za neplatné na návrh druhého z manželů, u něhož došlo k uvedení v omyl.¹⁴⁹ Konvalidace je možná buď na základě zániku manželství v důsledku smrti manžela, pokud dojde k nápravě, či bude počato a narozeno živé dítě z takového svazku.¹⁵⁰
- **Porušení zásady monogamie** - lze prohlásit neplatnost na návrh každého, kdo má v dané věci právní zájem, takovou osobou může být i některý z manželů. Zákon ukládá prohlásit neplatnost soudem tzv. ex offa, i po okamžiku, kdy došlo k zániku takového manželství. Konvalidace by potenciálně spočívala v zániku, či zrušení předchozího manželství/ registrovaného partnerství/ obdobného svazku, s právními účinky ex nunc.¹⁵¹
- **Přibuzenství** - jedná se jak o přibuzenství pokrevní, tak založené osvojením, mezi předky, potomky a sourozenci. Soud prohlásí k návrhu každé osoby, tak ex offa za neplatné, i po okamžiku, kdy takové manželství zaniklo. Pokud by došlo ke konvalidaci zrušením osvojení, má právní účinky ex nunc.¹⁵² V případě osvojení však zákon připouští

---

¹⁴⁸ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 297 – 298.

¹⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 59 – 60. § 684 OZ. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 167.

¹⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*.: s. 59 – 60.

¹⁵¹ Tamtéž s. 60. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 67.

¹⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*.: s. 59 – 61.

jeho zrušení pouze do 3 let od doby, kdy bylo vydáno rozhodnutí o osvojení.¹⁵³

- **Existence svěřenectví, poručenství, nebo pěstounství** - nová zákonná překážka, lze prohlásit neplatnost manželství na návrh každé osoby, jež osvědčí právní zájem. Ke konvalidaci v takovém případě dojde nabytím svéprávnosti svěřence – dítěte.¹⁵⁴

K prohlášení manželství za neplatné dojde také pro některý z následujících důvodů souvisejících s nedostatky ve sňatečném projevu vůle snoubenců.¹⁵⁵

- nátlak na snoubence spočívající v užití násilí, pohrůzka použitím násilí, omyl o totožnosti snoubence, nebo omyl o povaze samotného sňatečného právního jednání

Návrh na prohlášení za přítomnosti těchto vad uzavřeného manželství je možné podat do jednoho roku ode dne, kdy tak manžel s ohledem na okolnosti mohl učinit nejdříve, nebo kdy se o pravém stavu skutečností dověděl. Tato lhůta je však prekluzivní, proto pokud manžel v této lhůtě návrh nepodá, jeho právo k podání návrhu zanikne a manželství tak již nebude možné prohlásit za neplatné.¹⁵⁶

Pokud soud prohlásí manželství za neplatné, je nutné upravit také práva a povinnosti bývalých manželů k dětem a jejich majetkové poměry. Pro řešení budou použita ustanovení o právech a povinnostech rozvedených manželů k jejich dětem a o majetkových poměrech rozvedených manželů. Při úpravě majetkových poměrů zákon ukládá vzít ohled na osoby jednající v dobré víře.

---

¹⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*.: s. 60. K problematice zrušení osvojení viz § 840 odst. 2 OZ. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 414.

¹⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60 - 61. § 684 OZ. V této souvislosti je důležité rovněž podotknout, že zákon explicitně stanoví, že před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá uzavřením manželství, kterou osoba neztratí již ani v případě jeho prohlášení za neplatné, nebo jeho zánikem. Zánik pěstounské péče se vztahuje k nabytí plné svéprávnosti, či zletilosti. K zániku poručenství dochází také nabytím svéprávnosti dítěte. Srov. § 30 odst. 2 OZ, § 970 OZ, § 935 odst. 1 OZ.

¹⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60 – 61.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Dále bude obdobně nutné upravit také výživné mezi osobami, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné a jejich bydlení.¹⁵⁷

Řízení o neplatnosti manželství probíhá dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů a soud při rozhodnutí vynáší konstitutivní rozsudek, se statusovými účinky ex tunc, na manželství bude tedy nahlíženo, jako by nebylo.¹⁵⁸

2.4 Práva a povinnosti manželů

2.4.1. Katalog práv a povinností

K uzavření manželství dochází již ve chvíli, kdy je projevena sňatečná vůle druhým ze snoubenců. K tomu okamžiku se váže vznik zákonných práv a povinností manžela a manželky. Obsahem manželství je celý katalog práv a povinností, který jsou manželé povinni zachovávat a oprávnění požívat.¹⁵⁹

- **projev vzájemné úcty mezi manžely** - manželé by se měli respektovat, ctít svou důstojnost, být k sobě ohleduplní, zdvořilí, poskytovat si podporu, zcela stranou manželství by měla stát drzost, hrubost, nactiutrhačství apod.¹⁶⁰
- **žít spolu** - tuto povinnost manželů je nutné interpretovat jako povinnost vytvořit určité osobní životní společenství, nikoli ve smyslu prostorovém, žít v jednom bytě, či domě.¹⁶¹ Vytvoření rodinné domácnosti jde ruku v ruce, ovšem zákon předvídá i možnost, kdy manželé mají domácnosti každý individuálně svou.¹⁶² V tomto ohledu je zajímavé upozornit na § 744 OZ, jež řeší situaci, kdy obydlí

---

¹⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 67 - 69.

¹⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7.

¹⁵⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství.* Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 131 - 132.

¹⁶⁰ Tamtéž s. 133 – 134.

¹⁶¹ Soužití manželů je pojímáno jako trávení volného času společně, vytváření emocionálních osobní i intimních vztahů, vzájemná komunikace, ale i rovina ekonomická, společné hospodaření. Tamtéž.

¹⁶² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství.* Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 134 - 135.

manželů se nachází v nemovitosti, jež je ve výhradním vlastnictví jednoho z manželů. Okamžikem uzavření manželství vzniká k tomuto obydlí druhému z manželů právo bydlení.¹⁶³

- **být si věrni**¹⁶⁴
- **vzájemný respekt důstojnosti manžela** - ochrana lidské důstojnosti vyplývá již z ústavních základů, jakož i ze samotných principů soukromého práva, tedy zájem na jejím zachování je jak z hlediska veřejného práva, tak všeobecných subjektivních osobnostních práv.¹⁶⁵
- **tvorba a pěstění rodinného společenství** - rodinné společenství je základem rodiny a jedním z cílů manželství, jehož vytvoření umožňuje plnění jeho funkcí.¹⁶⁶
- **vzájemná podpora** - jedná se opět o jeden z hlavních pilířů soukromého práva, solidarita, pomoc a vzájemná podpora, promítající se také do roviny vyživovací povinnosti.¹⁶⁷
- **zdravé rodinné prostředí** - ústředním cílem by mělo být dosažení celkové rodinné harmonie. Právě správný model rodiny a jeho zachování je často určující pro děti a jejich správný fyzický i duševní vývoj. Zcela stranou takového prostředí by mělo stát násilí a hádky.¹⁶⁸¹⁶⁹
- **společná péče o děti** - právě osobní péče o dítě a jejich soužití s rodiči je základem rodiny.¹⁷⁰
- **sdělovat si navzájem údaje** - zákon opravňuje manžela k tomu, aby mu byl ze strany druhého manžela sdělen údaj o jeho příjmech a stavu jeho jmění, jakož i o jeho současných, či zamýšlených

---

¹⁶³ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 205 – 206.

¹⁶⁴ Právě nevěra se v posledních letech stává důvodem rozpadu velkého počtu manželství a patří k nejčastějším příčinám vedoucím k dosažení kvalifikovaného rozvratu vztahu manželů. Důsledkem pak bývá jak řízení rozvod manželství, tak řízení o určení výživného rozvedeného manžela. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství.* Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 135 – 136.

¹⁶⁵ Tamtéž s. 136

¹⁶⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství:* s. 137.

¹⁶⁷ Podporu si manželé poskytují a podle svých možností se také podílejí na uspokojování potřeb rodiny. Tamtéž s. 136 – 137.

¹⁶⁸ Tamtéž s. 137 – 138.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž s. 138 – 139.

činnostech ať již v rovině pracovní, studijní, či obdobné. Tato povinnost souvisí s charakterem manželství jako rodinného společenství, oznámení těchto údajů je důležité také pro jejich vliv na manželské soužití. Bez významu jistě není ani nezbytnost informovat druhého manžela také o dlužích a závazcích, protože jsou způsobilé negativně zasáhnout do rodinného hospodaření.¹⁷¹

- **brát ohled na zájmy členů rodiny** - a to jak na zájmy druhého manžela, tak i nesvéprávného nezletilého dítěte, žijícího s manžely ve společné domácnosti, či dalších členů rodiny také při volbě pracovních, studijních a obdobných činností manžela.¹⁷²

2.4.2. Uspokojování potřeb rodiny, rodinné záležitosti, domácnost a obydlí

Manželé jsou povinni přispívat na uspokojování rodinných potřeb¹⁷³ dle svých osobních a majetkových poměrů, jakož i jejich schopností a možností. Velmi významným je také fakt, že poskytování majetkových plnění bylo postaveno na roveň osobní péči o rodinu a její členy, jíž je zákonem přisouzen stejný význam.¹⁷⁴ Životní úroveň všech členů rodiny by měla být zásadně srovnatelná.¹⁷⁵

V případech, kdy manželé nevedou společnou domácnost, pak nese každý náklady své domácnosti individuálně, přičemž je zachována povinnost vzájemné pomoci a podpory. Pokud společné dítě žije pouze u jednoho z manželů a k tomuto dítěti jsou rodiče povinni vyživovací povinností, či se jedná o nezletilé dítě, jež bylo manželům svěřeno do péče a druhý z manželů bez důvodu hodného zvláštního zřetele ze společné domácnosti

---

¹⁷¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 139 – 140. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 73.

¹⁷² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství* : s. 141 – 142. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* : s. 74.

¹⁷³ Do rámce potřeb rodiny a rodinné domácnosti řadíme jak náklady bydlení rodiny, nákup potravin a spotřebního zboží, tak také náklady na pojištění nemovitosti, domácnosti, telefon, svoz odpadu provoz dopravních prostředků, koncesionářské poplatky, apod. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 142 – 143.

¹⁷⁴ Tamtéž s. 142 – 143.

¹⁷⁵ Tamtéž.

odejde a svůj návrat odmítá, je povinen na tuto domácnost však přispívat.¹⁷⁶ Důvod, který vedl manžela k opuštění rodinné domácnosti, bude posouzen soudem, a to podle principů slušnosti a dobrých mravů.¹⁷⁷

Při rozhodování manželů o rodinných záležitostech klade zákon do popředí jejich vzájemnou dohodu, a to i v otázkách umístění rodinné domácnosti, či způsobu života rodiny. Prioritní je tak dostat principu autonomie vůle a zachování rovnosti mezi manžely. Pokud se však manželé nedohodnou na podstatné záležitosti rodiny, nahradí souhlas druhého manžela k návrhu jednoho za manželů svým rozhodnutím soudce. Jedná se o následující případy:¹⁷⁸

- druhý z manželů odmítá bez vážného důvodu udělit souhlas, v situaci, kdy je takový postup v rozporu s rodinnými zájmy
- druhý z manželů není schopen projevit svou vůli¹⁷⁹

Rekodifikovaná právní úprava zavedla novou definici týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti, které je podle zákonné kogentní normy tvořeno souborem věcí movitých, sloužících životním potřebám rodiny a jejich jednotlivých členů, jež jsou svým charakterem běžné a nezbytné. Rozhodným nicméně není ani vlastnictví, či spoluvlastnictví, nýbrž jejich účel, jakož i zvláštní režim. Cílem takového ustanovení je ochrana rodiny, v jejímž zájmu zákonodárce aplikuje pravidlo, které určitým způsobem omezuje vlastnické právo, protože k nakládání s věcmi sloužícími těmto běžným potřebám života rodiny bez ohledu na vlastnické právo musí získat jeden z manželů souhlas manžela druhého, s výjimkou věcí zanedbatelné hodnoty. Pokud by jeden z manželů takto nakládal bez jeho souhlasu, může se dovolat prohlášení relativní neplatnosti takového právního jednání, přičemž běh promlčecí lhůty k právu na uplatnění této neplatnosti za trvání manželství nepočne. Jedinou výjimkou, kdy se manžel může domáhat vydání věcí

---

¹⁷⁶ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 76 – 79

¹⁷⁷ Tamtéž s. 76 – 79.

¹⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65.

¹⁷⁹ Tamtéž.

spadajících do rámce obvyklého vybavení rodinné domácnosti je případ opuštění rodinné domácnosti bez zamýšleného návratu.¹⁸⁰

Obydlí manželů se nachází tam, kde je rodinná domácnost. Pokud má manžel závažné důvody a požádá druhého manžela, aby byla jejich rodinná domácnost přeložena, zákon se přiklání na stranu tohoto manžela a ukládá, aby mu druhým z manželů bylo vyhověno, až na výjimku, kdy by důvody hovořící pro setrvání na původním místě byly převažující. Je přípustná také dohoda manželů o trvale odděleném bydlení, jež však má totožné právní účinky, jako by jeden z manželů domácnost opustil s úmyslem, aby žil trvale na jiném místě. Již výše bylo uvedeno, že uzavřením manželství druhému manželovi vzniká právo bydlení v domě, či bytě, k němuž svědčí jednomu z manželů výhradní právo. Co se týká bydlení nájemního, vzniká uzavřením manželství tzv. společné nájemní právo, které zavazuje a opravňuje manžele společně a nerozdílně. Manžel, kterému svědčí právo bydlení, je ze zákona v postavení ručitele svého manžela, přičemž rukojemství se vztahuje ke všem majetkovým právům, která dávají manželu právo bydlet, nejsou omezena pouze na právo nájemní.¹⁸¹

2.4.3. Výživné mezi manžely za trvání manželství

Výživné mezi manžely je postaveno na principu rovnosti žen a mužů, kteří požívají stejných práv a mají totožné také své povinnosti. Ústředním pilířem v manželství je v tomto ohledu solidarita a vzájemná pomoc, proto cílem vyživovací povinnosti je, aby oba manželé žili v totožné jak kulturní, tak hmotné kvalitě života. Vyživovací povinnost lze uplatnit tehdy, kdy se manžel dostane do situace, v níž si nebude moci zachovat schopnost zajištění svých potřeb, avšak také případ, kdy oba z manželů nebudou schopni svoje potřeby zajišťovat ve stejné míře. Komplikací při určení výše výživného je situace, kdy manželé nesdílí své bydliště a žijí každý jinde, či v případech manželské odluky, kdy manželé spolu nebudou

---

¹⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 67 – 68. Srov. § 699 odst. 1 OZ.

¹⁸¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 202 – 221.

ani bydlet, avšak ani žít. Oddělené bydlení totiž přináší manželům vyšší náklady. Důležité při určování je jak provedení analýzy majetkových poměrů manželů, avšak rovněž jejich odůvodněných výdajů a potřeb souvisejících s odděleným manželským soužitím. Trvání vyživovací povinnosti zahrnuje celou dobu existence manželství, a k jejímu vzniku dochází také u manželství neplatného. Určitým korektivem je institut dobrých mravů, přičemž rozpor s dobrými mravy může být důvodem, proč nedojde ke stanovení výživného.¹⁸²

2.4.4. Zákonné zastoupení manžela, obstarávání záležitostí rodiny

Zákonné zastoupení

Jedním ze základních vzájemných práv vznikajících současně s uzavřením manželství je právo manžela zastoupit druhého z manželů v běžných záležitostech, jemuž odpovídá také právo tohoto druhého manžela nechat se takto zastoupit. Udělení plné moci v tomto případě není zapotřebí, neboť ke vzniku zastoupení dochází přímo ze zákona.¹⁸³

Současně zákon stanoví tři výjimky z tohoto pravidla:

- manžel, jež má být takto zastoupen, informuje předem osobu, se kterou má jeho manžel vstoupit do právního jednání, či s níž má v úmyslu právně jednat, že se zastoupením nesouhlasí¹⁸⁴
- právo zastupovat druhého manžela bylo zrušeno rozhodnutím soudu¹⁸⁵
- manželé spolu nežijí (jeden z manželů opustil rodinu)¹⁸⁶

---

¹⁸² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 150 – 151.

¹⁸³ § 696 odst. 1 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 170. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65.

¹⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65.

¹⁸⁵ Tamtéž s. 65.

¹⁸⁶ Tamtéž.

V případech zastoupení v záležitostech nikoli běžných je nezbytný standardní postup, spočívající v uzavření smlouvy o zastoupení a udělení plné moci.¹⁸⁷

Obstarávání záležitostí rodiny

Rodinné záležitosti obstarávají manželé buď společně, nebo je individuálně obstará jeden z manželů. V případě, že jsou manželé v rozporu, řeší se tato situace následovně:¹⁸⁸

- **Běžné rodinné záležitosti** – právní jednání jednoho z manželů je opravňující, ale rovněž zavazující pro oba z manželů solidárním způsobem, tedy společně a nerozdílně, což však neplatí v následujících případech:¹⁸⁹
  - manžel, který právně nejednal, informoval předem třetí osobu o svém nesouhlasu s právním jednáním¹⁹⁰
  - k návrhu jednoho z manželů pro něj právní následky plynoucí z budoucího právního jednání jeho manžela ve vztahu k třetím osobám vyloučí soud¹⁹¹ (toto se nevztahuje na právní jednání týkající se obstarávání základních životních potřeb, jak rodiny, tak jejich členů, především nezletilých dětí)¹⁹²
- **Nikoli běžné rodinné záležitosti** - jedná se o situace, kdy právní jednání manžela opravňuje a zavazuje svými důsledky oba z manželů solidárním způsobem, společně a nerozdílně jen v případě, kdy druhý z manželů k takovému právnímu jednání udělí svůj souhlas¹⁹³
V případě rozporu ohledně podstatné rodinné záležitosti, opět k návrhu jednoho z manželů rozhodne soud, jako viz výše:

Manžel odmítá udělit souhlas, aniž by k tomu měl vážný důvod, což je nepříznivé pro zájmy jeho rodiny, nebo není svoji vůli schopen

---

¹⁸⁷ Tamtéž. § 436 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 114.

¹⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65 – 66.

¹⁸⁹ Tamtéž s. 65 – 66.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

ani projevit¹⁹⁴ Soud má za úkol vést manžele však prioritně k vzájemné dohodě.¹⁹⁵ Pokud se manžel nesouhlasí s právním jednáním svého manžela soudní podpory nedovolá v předstihu, lze se dovolat následně prohlášení relativní neplatnosti takového jednání. U manželů, kteří spolu nežijí právní jednání jednoho z nich, ať již ve věcech běžných, či jiných druhého z nich bez udělení jeho souhlasu nezavazuje, avšak ani neopravňuje.¹⁹⁶

2.4.5. Manželé a děti, zákonná domněnka otcovství

Okamžikem narození dítěte vzniká rodičům přímo ze zákona tzv. rodičovská zodpovědnost, bez ohledu na to, zda se dítě narodí do manželství či nikoli, jejímž cílem je zejména ochrana práv a právem chráněných zájmů dětí. Rodič o své dítě pečuje, a to jak co do jeho zdravého tělesného, psychomotorického, citového, jakož i rozumového vývoje, zajišťuje jeho výchovu a výživu, určí místo jeho bydliště, ale také své dítě zastupuje a spravuje jeho jmění.¹⁹⁷

Z pohledu určení otcovství k dítěti sehrává manželství velmi významnou úlohu. Manželu matky dítěte totiž přímo ze zákona svědčí tzv. první domněnka otcovství.¹⁹⁸ Pokud dojde k narození dítěte v tzv. ochranné době, která zahrnuje období ode dne uzavření manželství až do uplynutí 300. dne po jeho zániku, či prohlášení manželství za neplatné/prohlášení manžela za nezvěstného, platí vyvratitelná právní domněnka, že otcem dítěte je manžel matky.¹⁹⁹ Problém nastane v případě zániku manželství. Zákon řeší situaci, kdy se matka znovu provdá, přičemž konstruuje vyvratitelnou právní domněnku, podle níž svědčí otcovství v takovém případě manželovi pozdějšímu, i pokud se dítě narodí v ochranné

---

¹⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65 – 66.

¹⁹⁵ § 692 odst. 2 OZ, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 169.

¹⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 65 – 66.

¹⁹⁷ Tamtéž s. 181 – 196.

¹⁹⁸ Tamtéž s. 135 – 136.

¹⁹⁹ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6 s. 283 – 288.

době, tedy před uplynutím 300. dne po zániku manželství. Pokud však pozdější manžel úspěšně učiní popření svého otcovství, svědčí domněnka otcovství manželů dřívějšímu. Velmi významným je v případě, kdy je v zájmu dítěte vnést jasno do otázky jeho skutečného otce nález I. ÚS 987/07, v němž Ústavní soud vyslovil názor, že soud má právo žalovanému potenciálnímu otci uložit, aby strpěl odebrání vzorků za účelem analýzy DNA,²⁰⁰ provedenou znalcem. Případné vynucování této povinnosti soudem prostřednictvím pořádkových pokut a případného předvedení neshledal Ústavní soud rozporným s ústavním pořádkem.²⁰¹

Co se týká určení otcovství k dítěti narozenému v době mezi zahájením řízení o rozvod manželství a 300. dnem po rozvodu a bývalý manžel své otcovství popře, zatímco jiný muž se k otcovství přihlásí, platí vyvratitelná právní domněnka, že otcem je tento jiný muž, za předpokladu, že matka otcovství manžela rovněž popře a otcovství jiného muže potvrdí.²⁰²

Závěrem je nutné zmínit, že otcem dítěte počatého umělým oplodněním je podle vyvratitelné právní domněnky muž, jež dal k umělému oplodnění svůj souhlas.²⁰³

Z pohledu osvojení mají manželé možnost stát se osvojiteli společnými, či může být osobou osvojitele pouze jeden z manželů.²⁰⁴ Evropský soud pro lidská práva v rámci rozhodnutí *Goodwin v. Spojené Království* č. 28957/95 judikoval, že v rámci čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je zaručeno základní právo muže a ženy k uzavření manželství a založení rodiny, přičemž ESLP vyslovil názor, že neschopnost páru k založení rodiny neodnímá právo manželství uzavřít, což úzce souvisí s problematikou změny pohlaví, kdy ESLP potvrdil přípustnost uzavření manželství transsexuály.²⁰⁵

---

²⁰⁰ K tomu srov. RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 213 s. ISBN 978-80-7400-578-7. s. 55 – 59.

²⁰¹ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6 s. 283 – 288.

²⁰² Tamtéž s. 288 – 291.

²⁰³ Tamtéž s. 291 – 293.

²⁰⁴ § 800 OZ, Tamtéž s. 348.

²⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 103.

2.4.6. Dědické právo manželů

Osoba manžela dědí shodně jako děti zůstavitele v první dědické skupině, přičemž jejich podíly jsou stejné. V rámci druhé dědické skupiny dědí manžel, v případě, že nedědí potomci zůstavitele, vedle zůstavitelových rodičů a osob, které se zůstavitelem sdíleli společnou domácnost minimálně jeden rok před jeho smrtí a z toho důvodu o společnou domácnost pečovali, nebo byli na zůstavitele odkázáni svojí výživou.²⁰⁶ Zákon dále pozůstalému manželu přisuzuje právo na tzv. slušnou výživu z pozůstalosti, a to v délce 6 týdnů po smrti jeho manžela, v případě těhotenství vdovy až do konce 6. týdne po porodu. V případě odepření dědického podílu manžela, či jeho zkrácení, má ze zákona tento manžel právo na tzv. nutné zaopatření. Pozůstalý manžel nabude vlastnické právo k movitým věcem, jež ve svém souhrnu tvořily základ vybavení jejich rodinné domácnosti, a to i v případě, že by nebyl dědicem, ledaže by z vážných důvodů se zůstavitelem společnou domácnost nesdílel.²⁰⁷

2.4.7. Švagrovství

Nově byl v rámci rekodifikace zařazen do občanského zákoníku institut švagrovství. Jeho kořeny sahají až do Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811, součástí našeho právního řádu byl až do roku 1964, kdy se tento institut po určité odmlce navrátil v rámci rekodifikace s novým občanským zákoníkem k 1. 1. 2014. Vznik manželství zakládá rovněž vznik švagrovství, a to mezi jedním manželem a příbuznými manžela druhého. Stupeň sešvagření jednoho manžela se řídí linií a stupněm příbuzenství druhého manžela s příbuznými. V případě zániku manželství smrtí jednoho z manželů švagrovství nezaniká.²⁰⁸

---

²⁰⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 665 – 667.

²⁰⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 681.

²⁰⁸ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 276 – 278.

3. MAJETKOVÁ PRÁVA MANŽELŮ

3.1 Pojem společné jmění manželů a jeho vývoj

Jedním z nejdůležitějších atributů manželství, nezbytným pro existenci a fungování rodiny, jsou majetkové poměry osob žijících v tomto svazku – manželů. Na rodinu, kterou lze označit za primární cíl manželství a její úlohu ve společnosti, je nutné pohlížet nejen z hlediska sociálního, ale rovněž jako na určitou ekonomickou entitu,²⁰⁹ s významnými majetkovými aspekty. Součástí společného jmění manželů je vše, co bylo nabyto manželi v době trvání jejich manželství a současně nebylo ze společného jmění manželů vyloučeno. Pro vymezení okruhu hodnot, které spadají do společného jmění manželů, stanoví zákon tři základní znaky. Prvním z nich je, že se jedná o určitou majetkovou hodnotu, dále musí tyto hodnoty manželům náležet a současně nesmí být ze společného jmění manželů vyloučeny.²¹⁰

Myšlenka spojení majetkových hodnot manželů do jednoho právního institutu je v kontextu historického vývoje českého právního řádu poměrně mladá a v soudobých právních řádech některých evropských států nevyužívaná. K zavedení první obdoby společného jmění manželů do našeho právního řádu došlo až k 1. lednu roku 1951²¹¹ pod pojmem „zákonné společenství manželů“.²¹² Terminologické označení bylo postupně několikrát změněno, poprvé roku 1964 na tzv. bezpodílové spoluvlastnictví, které roku 1998 vystřídalo „společné jmění manželů“,²¹³ a tento pojem byl zachován také

---

²⁰⁹ Majetkové a ekonomické vztahy jsou nedílnou součástí každého manželství a významně mohou ovlivňovat nejen jmění manželů, nýbrž rovněž jejich děti a v neposlední řadě se mohou dotýkat též třetích osob. S okamžikem vzniku manželství spojuje zákon významnou proměnu majetkových poměrů manželů, kdy dochází k rozdělení jeho jmění na oblast, kterou má společnou se svým manželem a na oblast výlučného jmění manžela. ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 173.

²¹⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

²¹¹ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 173.

²¹² NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 194 s. První vydání. ISBN 978-802-4751-672. s. 55.

²¹³ Tamtéž.

v rámci rekodifikace a nového občanského zákoníku účinného od 1. ledna 2014.

3.2 Zákonný režim a jeho správa

3.2.1 Zákonný manželský majetkový režim

Zákonný režim je v našem právním a kulturním prostředí dominující. Tato skutečnost je zapříčiněna několika faktory, zřejmě nejvýznamnější roli sehrává skutečnost, že smluvní úprava a modifikace manželských majetkových poměrů nemá v našich podmínkách natolik významnou tradici, jako v jiných právních řádech. Dále lze hovořit o vlivu faktorů společenských či náboženských. Smluvní úprava nabývá na významu až v posledních letech, což bylo dále podpořeno také detailnější úpravou nového občanského zákoníku.

Do SJM v zákonném režimu řadíme v základu vše, co bylo nabyto jedním z manželů, nebo oběma manžely společně v době trvání manželství. Z tohoto základního rámce však zákon výslovně vyčlenil pět základních okruhů hodnot, které v zákonném režimu do SJM nespádají:²¹⁴

1. osobní věci manžela (př. fén, holení, pyžamo apod.)
2. dary, dědictví, odkaz, které byly určeny pouze jednomu z manželů – do SJM by tyto hodnoty spadaly jen v případě, kdy by dárce, nebo zůstavitel projevil úmysl a vůli, aby se staly součástí SJM přímo při darování, nebo v rámci svého pořízení pro případ smrti.²¹⁵
3. hodnoty, jež byly nabyty jedním z manželů do jeho výlučného vlastnictví - v rámci právní úpravy nového občanského zákoníku byl zachován transformační princip²¹⁶ tzv. výlučného majetku,

---

²¹⁴ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 194 s. První vydání. ISBN 978-802-4751-672. s. 56.

²¹⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, s. 310. ISBN 978-80-7400-423-0.

²¹⁶ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: rodinné právo. První vydání*. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 56

který si i v případě, kdy dojde k jeho přeměně na jinou majetkovou formu, zachovává statut výlučného majetku manžela.²¹⁷

4. náhrady, které manžel nabyl jako protihodnotu za poškození, zničení, či ztrátu jeho výhradního majetku - nově zavedeno v rámci nového občanského zákoníku.²¹⁸
5. náhrady, které manžel nabyl za újmu, kterou utrpěl na svých přirozených právech. Druhá z nových výjimek zavedená v rámci rekonstrukce.²¹⁹
6. věc, která byla vydána jednomu z manželů na základě právních předpisů upravujících restituci majetku, jež měl takovou věc ve svém vlastnictví již v době předcházející okamžiku vzniku manželství, či kterému byla vydána z titulu jeho právního nástupnictví za vlastníka původního.²²⁰

Společné jmění manželů se vnitřně člení na složku aktivní, zahrnující práva, pohledávky a věci a na složku pasivní, která je představována dluhy, které vznikly v době trvání manželství.

Aktiva

Do společného jmění manželů náleží:

1. „zisk plynoucí jednomu z manželů z jeho výlučného majetku.“²²¹
2. „v případě, kdy se manžel stane v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti, nebo členem družstva, náleží jeho podíl

²¹⁷ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 35 – 36.

²¹⁸ V praxi se bude jednat například plnění z pojistky na dům, byt, vůz apod. ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 35 – 36. K tomu srov. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, s. 173. ISBN 978-80-7400-423-0.

²¹⁹ např. plnění získané jako kompenzace za zásah do práva na ochranu osobnosti. Tamtéž.

²²⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 1072.

²²¹ V praxi se bude jednat kupříkladu o situaci, v níž jeden z manželů v okamžiku vstupu do manželství již byl společníkem obchodní společnosti, či členem družstva, a jeho podíl tak zůstal jeho výlučným majetkem, avšak v případě, kdy z takového podílu bude za trvání manželství vyplacen manželovi zisk, pak tato částka do SJM náleží. ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 35 – 36.

do společného jmění manželů.²²² Jedinou zákonnou výjimkou v takovém případě je, že by k nabytí podílu došlo způsobem, podle něhož by se jednalo o výlučné vlastnictví manžela.²²³ Oproti dosavadní právní úpravě účinné do 31. 12. 2013²²⁴ došlo v rámci rekodifikace v reakci na závěry judikatury v této otázce k významné změně, jelikož dle dříve platné právní úpravy do SJM nebyl zahrnut samotný podíl,²²⁵ pouze jeho hodnota.²²⁶ Jedním z motivů zákonodárce k tomuto kroku byla snaha o zrovnoprávnění manželů na poli přístupu k hodnotám, které společně vytvářejí v manželství. Tento přístup se snaží zohlednit rozdílné role manželů v rodině a společnosti, kdy jeden z manželů zpravidla pečuje o rodinné zázemí, děti a domácnost a druhý má tak možnost zaměřit své úsilí na rozvoj podnikání. V konečném důsledku mají tak zásluhu na tvorbě společných hodnot oba manželé.²²⁷

3. „příjmy manželů, ať již ve formě zisku, mzdy, platu, či jiného výdělku a ostatních hodnot, plynoucích manželů z jeho pracovní, či jiné výdělečné činnosti“²²⁸ - tyto hodnoty spadají do SJM ovšem až ve chvíli, kdy z těchto příjmů oprávněný manžel získá možnost s nimi disponovat.²²⁹
4. „pohledávky plynoucí z majetku, který je výhradním vlastnictvím manžela, a to ke dni jejich splatnosti.“²³⁰

---

²²² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 310 – 324.

²²³ Tamtéž s. 310 – 324.

²²⁴ Zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů v § 143 odst. 2.

²²⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, s. 173. ISBN 978-80-7400-423-0. NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 1119 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 57 – 59.

²²⁶ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 35 – 36.

²²⁷ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 1119 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 57 – 59.

²²⁸ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 310 – 324.

²²⁹ Tamtéž. Viz také NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. : s. 57 – 58.

²³⁰ Načasování okamžiku, kdy se tyto pohledávky stanou součástí SJM právě ke dni splatnosti se zdá být poněkud nešťastným a může v praxi, a to zejména v případném rozvodovém řízení manželů skýtat prostor pro manipulaci s datem splatnosti v neprospěch druhého manžela tak, aby k úhradě pohledávky došlo až po zániku manželství rozvodem. NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 57 – 59.

Pasiva

Do SJM náleží také „*dluhy, ovšem pouze takové dluhy, které byly manželé tzv. převzaty, ve smyslu závazku vzniklého z vůle manželů dle soukromého práva, a to v době, kdy jejich manželství trvalo.*“²³¹

Pokud tedy některý z manželů způsobil dluh na základě předpisů práva veřejného, např. za jeho jednání, jímž způsobil porušení pravidel silničního provozu, mu bude uložena pokuta,²³² kterou neuhradí, nespadá takový dluh do společného jmění manželů a k jeho úhradě je zavázán dotyčný manžel sám.²³³

Současně jsou zákonem ze SJM vyloučeny dluhy, které spadají do některého ze dvou následujících okruhů:

1. skupinou jsou „*dluhy související s výhradním majetkem jednoho z manželů, a to do té míry, v níž převyšují zisk, který z daného majetku do SJM plyne.*“²³⁴ Takové dluhy jsou součástí SJM pouze do výše souhrnné hodnoty zisku, za celý čas a všechna léta, kdy tento zisk do SJM plynul.²³⁵
2. skupinou jsou „*dluhy, které byly sice jedním z manželů převzaty, avšak při absenci souhlasu druhého manžela a současně se tyto dluhy netýkají zajišťování běžných, každodenních rodinných potřeb.*“²³⁶ Dle dřívější právní úpravy bylo zapotřebí zkoumat, zda částka takového dluhu odpovídá obvyklým majetkovým poměrům rodiny a zda je těmto také přiměřená. Tento přístup však nebyl schopen zohlednit fakt, že tzv. obvyklé majetkové poměry nejsou konstantní, ale mohou se v čase měnit.²³⁷

---

²³¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 311.

²³² ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, ISBN 978-80-7478-013-4. s. 174.

²³³ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 58 - 59.

²³⁴ Tamtéž s. 58.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ RYŠÁVKOVÁ, Veronika. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, *Občanské právo pro každého* (Grada). 304 s. ISBN 978-80-247-5157-3. s. 67.

²³⁷ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 58 - 59.

3.2.2 Dluhy manželů a ochrana práv třetích osob

V souvislosti s pasivní stránkou společného jmění manželů je důležité upozornit na možnost, kterou nově dává zákon věřiteli za účelem rozšíření okruhu majetku, z něhož může být uspokojena jeho pohledávka, a tím i vyšší pravděpodobnost, že dosáhne úhrady svých finančních nároků a jeho právo bude tak lépe ochráněno. Nový občanský zákoník v souvislosti s manželským majetkovým právem upravuje v § 731 an. významnou oblast týkající se ochrany práv třetích osob. V rámci této úpravy zákon připouští možnost, aby věřitel svou pohledávku vztahující se pouze k výlučnému majetku jednoho z manželů, mohl i přesto uspokojit z té části dlužníkovy majetku, která je součástí společného jmění manželů, a to ovšem za předpokladu, že věřitelův nárok, v podobě manželova dluhu, vznikl v době, kdy manželství trvalo.²³⁸ I v tomto případě je však druhému z manželů novým občanským zákoníkem dána možnost být bdělý svých práv a bez zbytečného odkladu po okamžiku, kdy se dozvěděl o tom, že jeho manžel proti jeho vůli převzal dluh, sdělit věřiteli svůj nesouhlas s převzetím dluhu.

Takový postup bude mít za následek omezení nároku věřitele na uspokojení z majetku, který je součástí SJM, jež tak bude dosahovat pouze výše, která odpovídá podílu dlužníka v případě, pokud by došlo ke zrušení a vypořádání SJM. Výše uvedené se vztahuje např. na plnění v rámci vyživovací povinnosti, dluh vzniklý jako důsledek protiprávního činu, který spáchal jeden z manželů, či dluhů vzniklých v době předcházející okamžiku uzavření manželství.²³⁹ V této souvislosti je však důležité poukázat na skutečnost, že podle současného právního stavu, existuje nesoulad právní úpravy této problematiky mezi občanským právem hmotným a procesním, jelikož občanský soudní řád připouští bez jakýchkoliv dalších možností vedení exekuce na majetek, který je součástí SJM i v případě, že ke vzniku dluhu došlo v době před vznikem manželství.²⁴⁰

---

²³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 320 – 322.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 66.

3.2.3 Správa SJM v zákonném režimu

Hodnoty, které jsou součástí společného jmění manželů, jsou na základě dohody manželů jimi běžně užívány, požívány (ve smyslu braní plodů a užitků plynoucích z majetkových hodnot v rámci SJM), ale manželé o majetek také pečují, tedy udržují jej, hospodaří s ním, spravují jej a mají možnost s ním disponovat, a to buď oba společně, nebo každý samostatně. Společně a nerozdílně však vykonávají svá práva a povinnosti vyplývající z majetku v SJM a jeho součástí, jakož jsou také společně a nerozdílně oprávnění či závázání z právních jednání učiněných v souvislosti s tímto majetkem.²⁴¹

Správu v zákonném režimu lze rozdělit na dvě oblasti základní, a dále na správu v oblasti podnikání manžela.

Základní oblasti správy v zákonném režimu.²⁴²

Běžné záležitosti - každý z manželů je sám oprávněn k právnímu jednání zavazujícímu oba z manželů.

Nikoli běžné záležitosti - k právnímu jednání jednoho z manželů je vyžadován souhlas druhého manžela. Pokud manžel bude právně jednat bez souhlasu druhého manžela, zakládá takové jednání právo druhého manžela dovolat se relativní neplatnosti takového právního jednání, tedy aktivně namítnout svůj nesouhlas s tímto postupem, protože v opačném případě, pokud se manžel v promlčecí lhůtě relativní neplatnosti nedovolá, bude se jednat o platné právní jednání, na které bude dle práva nahlíženo jako na jednání učiněné společně oběma manželi.²⁴³ Pokud druhý manžel odepře udělení souhlasu, aniž má k tomu vážný důvod a takové řešení není v zájmu rodiny, manželů, či rodinné domácnosti, může se manžel, který zamýšlí právně jednat domáhat u soudu, aby souhlas druhého manžela nahradil svým rozhodnutím.²⁴⁴

Manžel, který zamýšlí právně jednat v případě nikoli běžné záležitosti, nemůže získání souhlasu opomenout, jelikož při absenci souhlasu dává zákon

²⁴¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 312 – 313.

²⁴² ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 175 - 176.

²⁴³ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672. s. 60 - 61.

²⁴⁴ Stejný postup by mohl manžel aplikovat také v situaci, v níž by druhý z manželů byl ve stavu, kdy by nebyl schopen projevit svou vůli. Tamtéž.

druhému z manželů možnost, aby se dovolal neplatnosti takového právního jednání.²⁴⁵

Podnikání jednoho z manželů, nabytí podílu, ručení

K těmto dvěma oblastem správy společného jmění manželů v zákonném režimu přistupuje další, týkající se použití majetku ze SJM k podnikání jednoho z manželů a to v míře přesahující hranici přiměřenosti v poměru k majetkové situaci manželů. V tomto případě zákon vyžaduje souhlas druhého manžela již při prvním použití majetku ze SJM a to opět pod sankcí neplatnosti právního jednání. Obdobný postup je stanoven také v případě, kdy majetek ze SJM zamýšlí jeden z manželů užít k nabytí podílu v obchodní společnosti, či družstvu, nebo pokud jako na základě nabytí podílu se tento manžel dostane do pozice ručitele za dluhy příslušné obchodní společnosti či družstva, a to opět nad míru, která by byla majetkovým poměrům přiměřená.²⁴⁶

3.3 Smluvený režim a jeho správa

3.3.1 Smluvený režim

Nejen manželé, ale rovněž snoubenci zamýšlející vstoupit do manželství si mohou sjednat svůj manželský majetkový režim odlišně od režimu zákonného.²⁴⁷ Smlouva má vždy účinky do budoucna. Nelze ujednat smluvený režim se zpětným účinkem. Zákon pro smlouvu o manželském majetkovém režimu explicitně požaduje formu veřejné listiny. Majetkový režim modifikovaný smlouvou mezi snoubenci či manžely může spočívat jednak

---

²⁴⁵ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4. s. 175 - 176.

²⁴⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 313 – 314

²⁴⁷ Limitem ujednání pro manžele není aktuální majetkový režim jejich manželství, avšak jakýkoliv majetkový režim, včetně režimu založeného na základě soudního rozhodnutí lze cestou nové smlouvy upravit a změnit. ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 149 – 155.

v režimu *jmění oddělených*, vyhrazení vzniku SJM ke dni k němuž dojde k zániku manželství, nebo rozšíření, či zúžení jmění v zákonném režimu.²⁴⁸

Změna smluvního režimu může být provedena dohodou mezi manžely, či případně rozhodnutím soudu. Smlouva co do svého obsahu není nikterak limitována, může obsahovat libovolná ujednání, vztahovat se k jakýmkoli věcem, pokud to zákon nezakazuje. Smlouva může upravit jak rozsah, tak obsah SJM, dobu vzniku zákonného, či jiného režimu SJM, věci či souborů, lze jí také měnit zařazení existujících, či budoucích součástí SJM odchýlně od režimu zákonného.²⁴⁹ Jejím prostřednictvím lze upravit majetkové poměry pro okamžik zániku manželství smrtí některého z manželů, přičemž tato část smlouvy, pokud splňuje předepsané náležitosti, může být pokládána za dědickou smlouvu. Kromě případů, kdy jeden z manželů trvale opustí rodinnou domácnost a odmítne svůj návrat, však smlouvu nelze upravit, provést vyloučení ani změnu ustanovení týkajících se obvyklého vybavení rodinné domácnosti.²⁵⁰

Smlouva o manželském majetkovém režimu však ve svém důsledku nesmí způsobit vyloučení schopnosti manžela zabezpečit svou rodinu, ani se nesmí dotýkat práv třetí osoby, pouze za splnění podmínky, že by tato osoba k tomu udělila svůj souhlas.²⁵¹ Pokud je to v rámci smlouvy ujednáno, dojde k jejímu zápisu do veřejného seznamu. Jinak je tento zápis přípustný k žádosti obou manželů a jeho předmětem je vše, co jakkoliv modifikuje zákonný režim majetku manželů. Cílem zápisu do veřejného seznamu je snaha o ochranu třetích osob, zejména věřitelů manželů.²⁵² Zveřejnění smlouvy je účinné tzv. erga omnes, vůči všem. Novela notářského zákona hovoří o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu a Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Rejstřík vede notářská komora a fakultativně je možné do něho zapsat notářské zápisy o smlouvách

---

²⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 149 – 158.

²⁴⁹ Tamtéž s. 153 – 159.

²⁵⁰ Tamtéž s. 149 – 170.

²⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 71

²⁵² ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* : 163 – 165.

a obligatorně jsou do něho zapsány rozhodnutí soudu týkající se úpravy manželského majetkového režimu.²⁵³

3.3.2 Správa ve smluveném režimu

V rámci smlouvy o manželském majetkovém režimu je zapotřebí upravit rovněž otázku správy, při opomenutí této úpravy smluvně bude aplikována právní úprava správy v režimu zákonném. V případě, že správa SJM bude svěřena do rukou pouze některého z manželů, jedná tento manžel ohledně SJM zpravidla samostatně, avšak při učinění určitých závažných kroků si musí obligatorně vyžádat souhlas druhého manžela.²⁵⁴ pokud nakládá se SJM jako s celkem, nebo v případě, kdy nakládá s obydlem, ve kterém je umístěna rodinná domácnost manželů, obydle je součástí SJM, obydle některého manžela, nezletilého ne plně svéprávného dítěte, o nějž manželé pečují, či pokud sjednává trvalé zatížení nemovitosti spadající do SJM²⁵⁵

3.4 Režim založený rozhodnutím soudu a jeho správa

3.4.1 Režim určený rozhodnutím soudu

K návrhu manžela učiní soud zrušení, či zúžení aktuálního rozsahu SJM, pokud je k takovému kroku dán závažný důvod. Za závažný důvod bude pokládáno vždy, pokud věřitel manžela vznesl požadavek, aby jeho pohledávka byla zajištěna nad rámec výhradní hodnoty majetku manžela, manžela lze pokládat za marnotratného, nebo pokud manžel podstupuje nepřiměřená rizika, a to soustavně a opakovaně²⁵⁶

Soud může shledat jako závažný důvod také skutečnost, že některý z manželů započne s podnikatelskou činností, nebo se stane neomezeně ručícím společníkem právnické osoby²⁵⁷

---

²⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 71 – 72.

²⁵⁴ Tamtéž s. 71

²⁵⁵ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 167 – 168.

²⁵⁶ Tamtéž 170 – 172.

²⁵⁷ Tamtéž.

Takto založený režim lze změnit dohodou manželů, nebo novým soudním rozhodnutím. Zrušení SJM může být soudem obnoveno, pokud pominou důvodu jeho zrušení, stejně jako zúžené SJM může být rozšířeno, k návrhu manžela. Nelze však takovým rozhodnutím zasahovat do rámce obvyklého vybavení rodinné domácnosti a rozhodnutí nesmí svými důsledky vést k vyloučení schopnosti manžela zabezpečit svoji rodinu, ani se svým obsahem či účelem dotýkat práv třetí osoby, která k tomu neudělila souhlas.²⁵⁸

3.4.2 Správa v režimu založeném rozhodnutím soudu

Pokud manžel při správě SJM jedná způsobem, jež je zjevně rozporný k zájmu manžela druhého, rodiny, či rodinné domácnosti a nedošlo k uzavření smlouvy o správě SJM, je k návrhu druhého manžela soud oprávněn upravit správu SJM svým rozhodnutím.²⁵⁹

3.5 Režim oddělených jmění

Podstatou režimu oddělených jmění je právo manžela, aby se svým majetkem nakládal bez souhlasu manžela druhého. Při společném podnikání manželů, či podnikání jednoho z manželů za pomoci druhého, při režimu oddělených jmění, bude příjem z takového podnikání dělen tak, jak se manželé písemně dohodli, při absenci takového ujednání rovným dílem. Limitem nakládání s majetkem v tomto režimu je však nakládání s obydlím, v němž je umístěna rodinná domácnost manželů, či rodiny, jelikož takové obydlí nesmí být bez souhlasu druhého manžela zeizeno, ano nesmí být k němu, či jeho části zřízeno právo neslučitelné s bydlením rodiny, či manželů. Při porušení tohoto zákazu má druhý manžel právo dovolat se prohlášení neplatnosti právního jednání prvního manžela.²⁶⁰

---

²⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 175 – 177.

²⁵⁹ Tamtéž s. 178 – 179.

²⁶⁰ Tamtéž s. 180 – 182, 210 – 212, srov. § 747 OZ, dále viz také HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 71

4. ZÁNİK MANŽELSTVÍ

Manželství může zaniknout pouze z důvodů stanovených zákonem. Právní teorie soukromého práva rozlišuje zánik manželství:²⁶¹

- ze zákona - smrtí, prohlášením za mrtvého, změnou pohlaví
- rozhodnutím soudu - rozvodem, prohlášením manželství za neplatné

Dalším kritériem, podle něhož lze zánik manželství třídit, je otázka, zda k němu došlo za života manžela, či ke dni jeho smrti:²⁶²

- za života – rozvod, ke dni nabytí právní moci rozsudku, jímž je manželství rozvedeno; změna pohlaví, ke dni uvedeném v potvrzení vydaném zdravotnickým zařízením jako den, kdy byla změna uskutečněna; prohlášením manželství za neplatné²⁶³
- ke dni smrti - ke dni uvedeném v rodném listu jako den smrti; pokud došlo k prohlášení manžela za mrtvého, ke dni určeném jako den smrti v soudním rozhodnutí.²⁶⁴

4.1 Smrt manžela

K zániku manželství není nezbytné vyčkat na vydání manželova úmrtního listu, nýbrž manželství zaniká již okamžikem smrti manžela. Smrt osoby je prokazována veřejnou listinou, k jejímuž vystavení dojde po prohlídce těla mrtvého. Zápis do knihy úmrtí a vydání úmrtního listu je úkolem matričního úřadu, který vydá úmrtní list osobě, jež prokáže, že na jeho vydání má právní zájem, nebo která se zemřelým žila ve společné domácnosti v době jeho smrti, případně tomu, kdo pohřeb zemřelého vypravuje.²⁶⁵

Pokud dojde ke smrti obou manželů při tragické události a není možné jistě stanovit, kdo z manželů zemřel jako první, platí vyvratitelná právní domněnka, kdy se má za to, že zemřeli oba společně, tedy jejich smrt spadá v jeden okamžik. V případě, kdy však okamžik smrti možné určit s jistotou

²⁶¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 189.

²⁶² Tamtéž s. 189.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž 190 – 191.

dle lékařské zprávy, tuto domněnku nelze aplikovat. Když nelze okamžik smrti osoby stanovit ani na základě následného šetření, určí datum úmrtí soud.²⁶⁶

4.2 Prohlášení manžela za mrtvého

V praxi mohou nastat případy, kdy bude nutné osobu za mrtvou prohlásit. K první z těchto situací dojde tehdy, kdy není možné provést prohlídku těla zemřelého standardním způsobem, a tudíž nelze ani o tom vydat potvrzení o jeho smrti. Důvodem jsou zpravidla tragické události, autonehody, či události způsobené přírodními živly, kdy z okolností daného případu se smrt člověka jeví být jistou. I bez návrhu tak prohlásí člověka za mrtvého soud, svým rozhodnutím, přičemž právě toto rozhodnutí sehrává úlohu důkazu smrti člověka – manžela.²⁶⁷ Druhou možností je případ, kdy z titulu tzv. domněnky smrti je možné důvodně mít za to, že člověk zemřel. Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku, u níž není vyžadována intenzita jistoty smrti, avšak dostačující je, že smrt člověka je pravděpodobná. Řízení o prohlášení člověka za mrtvého se v této situaci zahajuje jen k návrhu. K zániku manželství dochází ex lege ke dni, jež je v rozsudku stanoven jako den, kdy došlo ke smrti manžela, tedy k zániku dochází zpětně k danému dni. Rozsudek je účinný však až v okamžiku, kdy nabude právní moci a vykonatelnosti. Zápis do knihy úmrtí učiní matriční úřad na základě pravomocného soudního rozhodnutí. Pokud později dojde ke zjištění, že manžel je naživu, nedochází již k obnově manželství.²⁶⁸

4.3 Změna pohlaví

Nová právní úprava ve snaze reagovat na pokrok v oblasti lékařství zavádí nově také zánik manželství z titulu, že u manžela došlo ke změně pohlaví. Byť změna pohlaví nezpůsobí následek v osobním stavu člověka, ani v jeho osobních, či majetkových poměrech, přesto ke dni, k němuž dle údajů uvedených v potvrzení lékařského zařízení provádějícího změnu

---

²⁶⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 190 – 191.

²⁶⁷ Tamtéž s. 191 – 192.

²⁶⁸ Tamtéž s. 192.

pohlaví k této změně došlo, zaniká manželství osoby, jejíž pohlaví bylo takto změněno. Důsledkem je poté rovněž nezbytnost upravit vzájemná práva a povinnosti bývalých manželů, jakož i práva a povinnosti k jejich společným dětem, či majetkové poměry, přičemž v tomto ohledu bude postupováno podle ustanovení o rozvodu manželství. O samotném zániku však nerozhoduje soud, jelikož k němu dojde přímo ex lege, ke dni uvedeném v potvrzení o změně pohlaví.²⁶⁹

4.4 Prohlášení manželství za neplatné

Pokud dojde k prohlášení neplatnosti manželství, dojde k jeho zániku a z hlediska statusového je na něj nahlíženo, jako by nikdy nebylo ani uzavřeno, muž i žena nejsou pokládány za rozvedené, ale za svobodné. V rovině majetkových vztahů je však aplikován stejný postup jako v případě rozvodu manželství. Za neplatné je oprávněn prohlásit manželství pouze soud svým rozsudkem. Dokud není však za manželství soudem za neplatné prohlášeno, je nutné na něj hledět jako na manželství platné.²⁷⁰

4.5 Rozvod manželství

Tradičním způsobem zániku manželství je jeho rozvod. Statistika posledních let však dokládá, že objem úhrnné rozvodovosti v České republice se pohybuje kolem 50 %, viz Graf. Úhrnná rozvodovost v letech 1950 – 2014. Dle kritéria „příčin rozvratu“ vztahu mezi manžely rozlišujeme rozvod na sporný a nesporný, neboli také rozvod bez zjišťování příčin rozvratu a rozvod, při němž je zapotřebí zjistit jaké příčiny k rozvratu vedly. Zejména druhá z variant bývá pro manžele často velmi nepříjemná, jelikož veřejně odkrývá často velmi intimní informace z prostředí jejich manželského života.²⁷¹

---

²⁶⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 193 – 194.

²⁷⁰ Tamtéž s. 194 – 195.

²⁷¹ Tamtéž s. 198.

- **Sporný rozvod**

Právní úprava této varianty rozvodu vychází a je až na drobné nuance obsahově koherentní s úpravou dříve platného zákona o rodině. Osoba žalobce je povinna v rámci sporného rozvodu tvrdit a rovněž dokazovat skutečnost, že mezi manžely skutečně došlo k naplnění kvalifikovaného rozvratu vztahu, jakož i popsat, jaké příčiny k tomu vedly. Tyto skutečnosti jsou významné pro odůvodnění rozhodnutí o rozvodu manželství a mohou se také negativně projevit v dalších souvisejících rozhodnutích, týkajících se jak procesu vypořádání SJM, bydlení či výživného rozvedeného manžela.²⁷²

- **Nesporný rozvod**

Tato část doznala v souvislosti s rekodifikovanou právní úpravou mnoha změn. První důležitou skutečností je legální definice situace, kdy „manželé nežijí spolu“.²⁷³ Zákon stanoví, že k tomu, aby bylo možné uznat, že manželé spolu nežijí z hlediska právního, je nutné, aby bylo splněno, že spolu manželé již netvoří manželské ani rodinné společenství, přičemž není rozhodujícím fakt, zda tvoří, či vedou rodinnou domácnost, a je zjevné, že alespoň jeden z manželů již nechce, aby manželské soužití bylo obnoveno.²⁷⁴ Další zásadní změnou v rámci nové právní úpravy je skutečnost, že již nezahrnuje tzv. domněnku rozvratu manželství, avšak jeho existenci a příčiny zjišťuje soud. Také v případě rozvodu nesporného musí manželé prokázat existenci rozvratu, nejen pouze příčiny. Je nutné, aby manželé tvrdili a prokázali hluboký, trvalý, jakož i nenapravitelný rozvrat manželství, bez možnosti očekávání jeho obnovy - tzv. kvalifikovaný rozvrat vztahu. Je úkolem soudu, aby posoudil pravdivost tvrzení manželů, soud v souvislosti s tím má povinnost manžele vyslechnout²⁷⁵ Podstatou nesporného rozvodu je skutečnost, že manželé se dohodli na všem co je podstatné a tyto dohody předložili soudu:²⁷⁶ *Dohodu o úpravě poměrů k nezletilým plně nesvéprávným*

---

²⁷² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 198 – 199.

²⁷³ Tamtéž s. 199.

²⁷⁴ § 758 OZ, ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 232.

²⁷⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv: *Manželství*. s. 189 – 205.

²⁷⁶ Tamtéž s. 189 – 205.

dětem (která byla schválena opatrovnickým soudem), a i *Dohodu o úpravě svých majetkových poměrů, bydlení a výživného mezi manžely pro dobu po rozvodu*,²⁷⁷ v tomto případě písemnou formou s úředně ověřenými podpisy.

Další z objektivních podmínek je trvání manželství alespoň po dobu jednoho roku a doba, kdy spolu manželé nežijí, v rozsahu minimálně šesti měsíců, jež musí být splněna ke dni, k němuž byla podána žaloba o rozvod manželství, tedy ke dni, k němuž bylo zahájeno řízení o rozvod manželství.²⁷⁸

Závěrem je nutné upozornit na existenci tzv. *tvrdostní klauzule*,²⁷⁹ jež tvoří překážku rozvodu manželství i v případě, kdy jsou jinak všechny podmínky splněny. Její podstatou je v první řadě, že pokud by rozvod odporoval zájmu nezletilého plně nesvéprávného dítěte manželů, i navzdory rozvratu vztahu manželů takové manželství rozvedeno být nemůže. Soud zkoumá tyto skutečnosti dle vyšetřovací zásady z vlastní iniciativy. Ve druhé řadě chrání tato klauzule druhého z manželů, jež se na rozvratu vztahu převážně nepodílel, a jemuž by rozvodem byla způsobena újma zvláštní závažnosti, přičemž jsou dány mimořádné okolnosti svědčící ve prospěch zachování manželství. Jedinou výjimkou je skutečnost, že by spolu manželé nežili již po dobu tří let.²⁸⁰

Jednou z nejtěžších a nejvýznamnějších otázek řešených v souvislosti s rozvodem manželů je výchova společných dětí rozvedenými manžely. Z nálezu Ústavního soudu I. ÚS 1506/13 v tomto ohledu vyplývá, že stěžejním hlediskem je při hledání porozvodového řešení dosažení co nejlepšího zájmu dítěte a jeho blaha, přičemž dále bylo stanoveno v rámci rozhodnutí I. ÚS 420/05, že neexistuje pro koncepci rodinného života žádný univerzální model, avšak je nutné reflektovat okolnosti konkrétního případu. V případě rozvodu soud musí vždy nejprve stanovit způsob péče každého z manželů v době po rozvodu, přičemž dohoda manželů (rozhodnutí soudu) musí

---

²⁷⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 189 – 205.

²⁷⁸ Tamtéž s. 189 – 205.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Tamtéž. § 755 OZ, ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 223.

zahrnovat výroky: *o osobní péči rodičů, o stanovení vyživovací povinnosti rodičům k dítěti, o osobním styku s nepečujícím rodičem.*²⁸¹

Řízení o rozvod manželství je upraveno zákonem č. 292/2013., Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Příslušným k tomuto řízení je okresní soud v obvodu posledního společného bydliště manželů, jinak obecný soud manžela, jež nepodal návrh k jeho zahájení. Iniciace řízení je přípustná k návrhu manžela, u rozvodu nesporného také k návrhu společnému. Podmínkou podání tohoto návrhu není předložení výše uvedených dohod, ty je možné předložit až v průběhu řízení. Účastníky řízení o rozvod manželství jsou manželé. Soud nařizuje jednání a provádí výslech účastníků obligatorně, řízení o rozvod manželství není ovládáno zásadou koncentrace řízení, jakékoliv skutečnosti a důkazy je možné předkládat a tvrdit až do chvíle, kdy bude vyhlášeno rozhodnutí. Pokud bude navrhnut klid řízení, je možné, aby bylo přerušeno až na tři měsíce.²⁸²

Nedostavení se k nařízenému jednání soudu bez omluvy je stíženo sankcí spočívající v zastavení řízení, ledaže se na jednání dostaví druhý z manželů a učiní prohlášení, že trvá na tom, aby věc byla projednána. Při zpětvzetí návrhu jedním z manželů soud zjistí také stanovisko druhého manžela. Ve věci samé je rozhodováno rozsudkem, právo na náhradu nákladů nespolečně zpravidla žádnému z manželů, pouze pokud by to odůvodňovaly okolnosti případu. Soud vydá také poučení o právu vzít si zpět své příjmení, přípustné je podání odvolání proti rozsudku, ve lhůtě 15ti dnů od doručení rozhodnutí.²⁸³

---

²⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 198 – 199.

²⁸² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 214 - 217

²⁸³ Tamtéž s. 214 – 217.

5. VYBRANÁ JUDIKATURA K MANŽELSKÉMU PRÁVU V ČR

Jelikož právo není schopno detailně a kasuisticky postihnout všechny životní situace, k jejichž vzniku praxi dochází, sehrává významnou úlohu při jeho dotváření rozhodovací praxe vrcholných soudních instancí. Vyzdvihnout lze v této souvislosti zejména činnost Nejvyššího soudu a soudu Ústavního, ale také Evropského soudu pro lidská práva Neopomenutelná je též role rozhodnutí Soudního dvora EU. Rekodifikace soukromého práva byla však značným zásahem v této oblasti, a to ve dvou rovinách. První z nich, kterou je nutné hodnotit velmi pozitivně, je snaha zákonodárce inspirovat se závěry ustálené judikatury a promítnout je přímo do textu ustanovení nového soukromého práva. Druhým důsledkem je současný stav, kdy po rekodifikaci se stala velká část dřívější judikatury nepoužitelnou, z důvodu nových řešení, institutů a přístupů občanského zákoníku. Mnoho otázek tak zůstává dosud nezodpovězeno a až čas opět umožní vytvoření dostatečně bohaté judikatury k novému zákonu. Prozatím je tak nutné jeden existující judikát po druhém podrobit zkoumání, zda je z hlediska nového občanského zákoníku aplikovatelným.²⁸⁴ Pro účely svého zkoumání jsme vybrala několik zajímavých soudních rozhodnutí z oblasti manželského práva majetkového, a to pro jejich vysoký praktický přínos.

5.1 Postižitelnost majetku spadajícího do zaniklého SJM v rámci exekuce

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2610/2009:²⁸⁵ v popisovaném případě došlo k zúžení SJM, a to na věci, které tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti, proto bylo nutné, aby bylo provedeno vypořádání SJM v rozsahu věcí, které byly takto

---

²⁸⁴ VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. s. 26 – 27.

²⁸⁵ Tamtéž s. 224 – 226. Proti tomuto rozhodnutí byla podána rovněž ústavní stížnost, jež však byla usnesením ÚS ze dne 1. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 2047/11 odmítnuta.

z SJM vyloučeny. Ze zákona vyplývá, že nedojde-li do 3 let k dohodě o vypořádání, ani k podání návrhu, aby vypořádání provedl soud, vznikne co do nemovitých věcí podílové spoluvlastnictví, což je aplikovatelné rovněž v případě zúžení SJM smlouvou mezi manžely uzavřenou ve formě notářského zápisu. V rámci této smlouvy byl ujednáán přechod movitého i nemovitého majetku, k jehož nabytí došlo v době, kdy manželství trvalo, ke dni podpisu smlouvy do výlučného vlastnictví žalobkyně, ovšem zcela chyběla dohoda o vypořádání majetku.²⁸⁶ Manželství bylo navíc o dva roky pozdější pravomocně rozvedeno, a manželé k vypořádání práv předložili opět výše uvedenou smlouvu, v níž chyběla dohoda o vypořádání majetku v SJM, žádnou jinou dohodu ani smlouvu. Soud i navzdory tomu manželství rozvedl, ale SJM i přes pravomocný rozvod manželství zůstalo ke dni rozvodu manželství nevypořádáno. Rok po rozvodu byl vydán exekuční příkaz o provedení exekuce prodejem nemovitých věcí. Jelikož ke vzniku závazku povinné osoby došlo v době trvání manželství povinného s jeho manželkou (v postavení žalobkyně),²⁸⁷ dříve, než byla smlouva o zúžení SJM uzavřena, je možné v rámci exekučního řízení namířeného proti jejímu exmanželovi postihnout také výše uvedené předmětné nemovitosti ve výlučném vlastnictví žalobkyně, i v době po zániku manželství, jelikož dosud nedošlo k vypořádání SJM. Toto řešení je podloženo usnesením Nejvyššího soudu České republiky, k jehož uveřejnění došlo v rámci Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 74/2004, které explicitně uvádí, že pro účely vydobytí takového závazku, k jehož vzniku došlo v době trvání manželství pouze některému z manželů, je možné nařízení výkonu rozhodnutí také na majetek, který spadl do zaniklého SJM, jež dosud nebylo v době, kdy došlo k zahájení řízení o výkon vypořádáno.²⁸⁸

---

²⁸⁶ VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. s. 224 – 226.

²⁸⁷ Tamtéž s. 224 – 226.

²⁸⁸ Tamtéž.

5.2 Nahrazení souhlasu druhého manžela

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2696/2009:²⁸⁹ v rámci tohoto rozsudku se projevuje rovnost manželských práv, jako jeden z hlavních principů manželského majetkového práva, na jehož podkladě je nutné vyvodit závěr o tom, že manželům svědčí totožné užívací právo k celé věci. Zákon presumuje dohodu mezi manžely v této oblasti, v případě, že k ní však nedojde, je možné, aby se manželé obrátili s žádostí o rozhodnutí jejich záležitosti týkající se způsobu užívání jejich společné věci na soud. Toto řešení je podloženo také čl. 36 LZPS, jakož i § 4 občanského zákoníku.²⁹⁰

Problémem mezi manžely byly spory ohledně provedení opravy domu, který byl součástí jejich SJM, s čímž druhý z manželů nesouhlasil. Právo prvního z manželů zamýšlejícího provedení oprav obrátit se na soud, podporují rovněž závěry Nejvyššího soudu ČR uvedené v rozhodnutí ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4414/2007. Do 31. 12. 2013 absentovalo explicitní zákonné řešení takových případů, což nová právní úprava odstranila v § 714 odst. 1 občanského zákoníku, kdy přímo stanovuje právo soudu v takové věci rozhodnout, přičemž stanoví, že soud tak může učinit, pokud druhý manžel odmítá udělení souhlasu bez vážného důvodu a dostává se do rozporu se zájmy manželů.²⁹¹ Důležitý je však další závěr, který ze zkoumané judikatury vyplývá, a tím je, že v popisovaném případě, tedy za účinnosti starého občanského zákoníku, soud svým rozhodnutím přímo založil právo žalujícího manžela k provedení stavebních úprav, přičemž takové založení práva je nutné podpořit specifikací, vyplývající z projektové dokumentace, ovšem dle nového zákona, v souladu se znění § 714 odst. 1 je nutné v takovém případě podat žalobu na nahrazení souhlasu druhého z manželů v konkrétním případě, což zákon ještě doplňuje požadavky a uvedení důvodů, pro něž je nutné vůli druhého z manželů nahradit. Toto rozhodnutí věrně zobrazuje,

---

²⁸⁹ VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. s. 217 – 219.

²⁹⁰ Tamtéž. K tomu srov RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. C. H. Beck, 1999, s. 52.

²⁹¹ VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. s. 217 - 219.

jak nový zákon proměňuje ustálenou judikaturu a dokladuje, že použitelnou v kontextu nového zákona může být také pouze část určitého rozhodnutí, či pouze některé jeho hlediska a závěry.

5.3 Uložení výlučných finančních prostředků spolu s finančními prostředky spadajícími do SJM na jeden bankovní účet a jejich právní režim

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 638/2011²⁹²: v případě, kdy dojde ke složení finančních prostředků na účet osoby, jíž takové finanční prostředky nepatří, nesvědčí osobě složitele pohledávka za bankou, avšak není tím vyloučen vznik pohledávky za majitelem účtu. V daném případě se jednalo o situaci, kdy si žalobkyně na účet svého manžela – žalovaného, uložila určitou finanční částku svých výlučných finančních prostředků a následně, jelikož jí k účtu svědčilo dispoziční právo, tyto prostředky vybrala.²⁹³ Podstatou tohoto rozhodnutí vztahujícího se k manželskému majetkovému právu je závěr, že pokud dojde k uložení výlučných finančních prostředků na účet u banky a následně budou z účtu vybrány, nestanou se tyto prostředky součástí SJM, avšak zůstanou i nadále ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, jelikož manžel ukládající takto své finanční prostředky není smluvní stranou smlouvy o účtu, nýbrž je ve vztahu k majiteli účtu držitelem své pohledávky. Tento závěr vyhovuje také řešení, které zvolila právní úprava nová, v jejímž rámci je rozsah SJM vymezen negativně, výčtem toho, co do SJM nespadá. Pro určení toho, jestli je daná věc součástí SJM není směrodatné kde, či jak je příslušná věc uložena. Peníze je tak možné uchovávat na bankovním účtu druhého z manželů, aniž by se na základě této skutečnosti staly částí SJM.²⁹⁴

---

²⁹² VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. s. 210 – 211.

²⁹³ Tamtéž s. 210 – 211.

²⁹⁴ Tamtéž.

6. MANŽELSKÉ PRÁVO VE SLOVENSKÉ REPUBLICE

6.1 *Prameny a základní znaky*

Slovenské právo klade na institut manželství zvláštní důraz a jeho význam podtrhuje jeho definicí inkorporovanou přímo do Ústavy Slovenské republiky, kdy s cílem dosažení vyšší míry ochrany tohoto institutu došlo k přijetí zákona č. 161/2014 Zb. z., jímž byla provedena změna Ústavy SR a s účinností ke dni 1. září 2014 byla do článku 41 Ústavy SR vtělena následující definice manželství: „*manželství je jedinečný svazek mezi mužem a ženou. Slovenská republika manželství všestranně chrání a nepomáhá jeho dobru. Manželství, rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Manželství, rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona.*“²⁹⁵

Podobná definice vychází rovněž ze základních principů, na nichž je založen zákon o rodině Slovenské republiky, jež proklamuje všeobecnou ochranu manželství a povinnost být nápomocen jeho dobru, kteroužto povinnost tak na základě výše uvedené definice bere na svá bedra přímo Slovenský stát. Slovensko tak nastoupilo cestu návratu k tradičnímu pojetí rodiny a jeho hodnotám, s cílem zasadit se o to, aby přísně monogamní manželství mezi jedním mužem a ženou plnilo svůj biologický účel, jímž je zplodění a řádná výchova společných dětí manželů, a to v prostředí založeném na rovnoprávnosti, svobodě, dobrovolnosti, a ve svazku, který má trvalý charakter, což mu umožňuje těchto cílů dosáhnout.²⁹⁶

Základními prameny manželského práva na Slovensku je zákon č. 36/2005 Zb. z., o rodině a o změně a doplnění některých zákonů, a dále zákon č. 154/1994 Zb. z., o matrikách, a vyhláška č. 302/1994 Zb. z., kterou se vykonávají některé ustanovení zákona Národnej rady Slovenskej republiky o matrikách.²⁹⁷

---

²⁹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 265.

²⁹⁶ Tamtéž s. 265 – 266.

²⁹⁷ Tamtéž s. 266.

6.2 *Období před uzavřením manželství*

Při přípravě sňatku musí snoubenci nejprve předložit matričnímu úřadu, který je místně příslušný k uzavření sňatku potřebné doklady²⁹⁸ a podat žádost o uzavření manželství, a to jak v případě, kdy má dojít k uzavření sňatku před matričním úřadem, tak při zamýšleném uzavření sňatku před orgánem církve. Ze zákona vyplývá několik výjimečných případů, v nichž zákonodárce upouští od požadavku na předložení potřebných dokladů. První z nich, v nichž matriční úřad pouze může, avšak není povinen prominout předložení dokladů, je případ, kdy by takové předložení bylo spojeno s překážkou, která je jen těžko překonatelná. Závažnějším případem, v němž snoubenci nejsou povinni předkládat své doklady je případ, kdy je ohrožen život některého ze snoubenců. Stejný přístup má v tomto případě také právní úpravě česká. V takové situaci je dostačující pouhé souhlasné prohlášení snoubenců, o tom, že jim není známa existence okolností, které by vylučovali uzavření jejich sňatku.²⁹⁹

Součástí žádosti je kromě osobních údajů dále rovněž prohlášení o příjmení (manželů a jejich společných dětí), prohlášení o tom, že snoubencům není známa existence okolností, které by vylučovali uzavřít manželství, jakož i prohlášení, že jsou vzájemně obeznámeni se zdravotním stavem svého snoubence. Významným je ovšem fakt, že nedostání těchto požadavků, či neučinění některého z těchto prohlášení není nikterak sankcionováno, pouze v případě absence prohlášení o příjmení, je jediným následkem skutečnost, že k vydání oddacího listu dojde až v okamžiku, kdy takové prohlášení snoubenci učiní a matriční úřad jej zanese do matriční knihy.³⁰⁰ Dohoda o příjmení v ČR je součástí předoddavkového řízení a prohlášení o ní je činěno rovněž v rámci samotného sňatečného obřadu.

---

²⁹⁸ § 27 odst. 1 zákona o matrikách Slovenské republiky. U státních občanů SR se jedná o „*rodný list, doklad o rodném čísle, doklad o státním občanství, potvrzení pobytu, pokud byl již dříve v manželství, pak oddací list dřívějšího manželství, spolu s úmrtním listem jeho zemřelého manžela, nebo pravomocným rozsudkem, jímž bylo toto manželství rozvedeno, nebo prohlášeno za neplatné.*“ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 267.

²⁹⁹ Tamtéž s. 267.

³⁰⁰ Tamtéž s. 265 – 272.

Její absence však není sankcionována neexistenčním, či neplatným manželstvím.³⁰¹

Co se týče otázky obeznámení se se zdravotním stavem a charakterem svého snoubence, není k takovému účelu, podobně jako v České republice vyžadováno provedení lékařské prohlídky,³⁰² určitou roli by zatajení zdravotního stavu však mohlo z právního pohledu sehrát v okamžiku, kdy by snoubenec trpěl duševní poruchou, jež by způsobila jeho omezení, nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům, jelikož takové manželství by se vystavilo nebezpečí prohlášení jeho neplatnosti. Proklamativní povahu prohlášení snoubenců o tom, že jim není známa existence překážek manželství, potvrzuje také fakt, že existence překážky nemůže být ani takovým prohlášením konvalidována.³⁰³

Lhůta vytyčující období od podání žádosti do uzavření manželství není stanovena, s jedinou výjimkou, jímž je předložení dokladů cizincem v požadované lhůtě 14 dnů před uzavřením sňatku, zde je možné naleznout patrný rozdíl oproti právní úpravě platné v ČR, která vyžaduje, aby ode dne vydání osvědčení o sňatečné způsobilosti do okamžiku uzavření sňatku, pro něhož je takového osvědčení nezbytně zapotřebí, neuplynulo více než 6 měsíců, zásadní význam tak dodržení této lhůty sehrává v ČR u církevního sňatku, a to pod sankcí zdánlivého manželství.³⁰⁴

6.3 Překážky manželství, manželství neplatné a zdánlivé

6.3.1 Neplatnost manželství

Ze zákona vyplývá pět okolností, jejichž důsledkem může být vydání soudního rozhodnutí o neplatnosti manželství.³⁰⁵ Právě soud je jediným povoláním, kdo je oprávněn manželství za neplatné prohlásit, pravomocným

---

³⁰¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 267 – 268, 97.

³⁰² LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2014, s. 289.

³⁰³ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 267. PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, 640 s., s. 25.

³⁰⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 267 – 268, 94 – 95.

³⁰⁵ Srov. CIRÁK, Ján. PAVELKOVÁ, Bronislava. ŠTEVČEK, Marek. *Rodinné právo*. 2. Vydání Šamorín: Heuréka, 2008, s. 57.

rozsudkem, který je konstitutivní povahy.³⁰⁶ Rozhodnutí o prohlášení neplatnosti manželství má zpětnou účinnost, a to ke dni, kdy došlo k uzavření sňatku, tzv. *ex tunc*. Soud rozhoduje vždy v rámci samostatného řízení. Prohlásit manželství za neplatné nelze, pokud již zaniklo, nebo došlo ke konvalidaci důvodu neplatnosti.³⁰⁷

Neplatnost lze prohlásit v pěti následujících případech okolností, které vylučují uzavřít snoubencům manželství.³⁰⁸

- *Existence předchozího manželství* - obdobně jako v ČR, manželství nemůže uzavřít žena, která je již vdaná, nebo muž, který je ženatý. Soud prohlásí neplatnost i bez návrhu, bigamie má rovněž trestněprávní důsledky. ČR navíc zapovídá sňatek také v případě existence registrovaného partnerství, nebo obdobného sňatku uzavřeného v zahraničí. Soud vysloví v ČR neplatnost bez návrhu, i pokud takové manželství již zaniklo.³⁰⁹
- *Příbuzenství* - manželství nelze uzavřít mezi předky a potomky, ani mezi sourozenci, ani v případě příbuzenství založeného osvojením. Soud o neplatnosti rozhodne i bez návrhu, ČR má stejný přístup.³¹⁰
- *Nedostatečný věk* - právní úprava se shoduje s právem českým, manželství mohou uzavřít pouze zletilé osoby, přičemž osobě, která dovršila 16. rok věku, může soud uzavření sňatku povolit. Jedním z pádných důvodů je v takovém případě těhotenství snoubenky a zájem na vytvoření plnohodnotné rodiny.³¹¹
- *Omezení způsobilosti k právním úkonům, zbavení způsobilosti k právním úkonům, duševní porucha* - Slovensko přistupuje k této části trochu jinak, lze říci, že do jisté míry podobně, jako česká právní úprava před rekonstrukcí. Zatímco v ČR je možné způsobilost osoby k právním úkonům a tím také způsobilost k uzavření sňatku pouze

---

³⁰⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 277 – 285.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Tamtéž s. 280.

³¹⁰ Tamtéž s. 280 – 281.

³¹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 281 – 282.

omezit, slovenské právo předvídá možný vznik dokonce čtyř různých situací:³¹²

- osoba byla zbavena způsobilosti k pr. úk. - zákaz uzavření sňatku
- osobě byla omezena způsobilost k pr. úk. - nutné povolení soudu
- osoba trpí duševní poruchou, jež by měla za důsledek omezení zp. k pr. úk. - pokud její zdravotní stav uzavření manželství připouští, může soud takové osobě uzavření manželství povolit
- osoba trpí duševní poruchou, která by vedla ke zbavení zp. k pr. úk. - zákaz uzavření manželství

V tomto ohledu jde Slovenská úprava ještě dále a explicitně vyjmenovává možnosti omezující uzavření manželství již v okamžiku, kdy ještě nebylo vydáno soudní rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, či jejím omezení a dostačující je v takovém případě již pouhé zjištění, že daná osoba duševní poruchou trpí. Stejně důsledky jako duševní porucha má však rovněž požívání alkoholických nápojů, omamných látek či jedů v nadkritickém množství.³¹³ Také české právo na tuto možnost pamatuje, přičemž duševní porucha v českém právu, pokud se vyskytne u některého ze snoubenců a způsobí absenci sňatečné vůle, či možnosti, aby taková vůle u něj vůbec vznikla, vede v ČR ke vzniku manželství zdánlivého.³¹⁴

- *Vada právního úkonu* - neplatnost manželství způsobuje rovněž vada sňatečného prohlášení, a to v případě, kdy nebylo učiněno snoubenci vážně, z jejich svobodné vůle, nebylo dostatečně určité, či srozumitelné, přičemž neplatnost je v takovém případě spojena s pravomocným soudním rozhodnutím.³¹⁵ V české právní úpravě se explicitně tato vada právního úkonu mezi překážkami manželství nevyskytuje, navíc obecně byla nově namísto právního úkonu upřednostněna terminologie „*právní jednání*“.³¹⁶ Pokud český zákon

---

³¹² ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 282 – 283.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 56.

³¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 281 – 284.

³¹⁶ § 545 – 599 OZ.

hovoří o absenci sňatečné vůle, stanoví, že takové manželství je manželství zdánlivé.³¹⁷

6.3.2 Manželství zdánlivé

Zákon cestou taxativního výčtu stanoví případy, v nichž ke vzniku manželství ani nedojde:³¹⁸ násilím vynucené uzavření manželství, uzavření manželství osobou mladší 16ti let, uzavření manželství před matričním úřadem, který nebyl příslušný, či před nepříslušným starostou, primátorem, či členem zastupitelstva, uzavření manželství před neregistrovanou církví, či náboženskou společností, či osobou, jež není oprávněna k činnosti duchovního, sňatek byl uzavřen v cizině, před orgánem, jež nebyl k takovému úkolu pověřen, manželství uzavřené prostřednictvím zástupce bez platné plné moci, nebo pokud plná moc byla odvolána.³¹⁹

Vady plné moci, pokud kupříkladu nebyla úředně ověřena apod., manželství uzavřené osobou mladší 16ti let věku, jakož i uzavření manželství před církví, která nebyla nadána oprávněním konat sňatečné obřady jsou také v ČR důvodem zdánlivého manželství. Jak již bylo výše uvedeno, česká právní úprava se liší v určitých nuancích, zvláště lze však upozornit na fakt, že důvody, které souvisí s nedostatky ve sňatečném projevu vůle snoubenců, jako nátlak na snoubence spočívající v pohrůžce, či užití násilí, nebo omyl o totožnosti snoubence, jakož i omyl o povaze samotného sňatečného právního jednání, je v ČR důvodem k prohlášení neplatnosti manželství,³²⁰ zatímco násilím vynucené uzavření manželství vede na Slovensku ke vzniku manželství zdánlivého.³²¹

---

³¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 56.

³¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 284 – 285.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 60 – 61.

³²¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 284 – 285.

6.4 Vznik manželství

Manželství je dle slovenské právní koncepce uzavíráno právním úkonem, v podobě souhlasného prohlášení učiněného snoubenci. Toto prohlášení činí buď před matričním úřadem, představovaným orgánem obce, či městské části, jež vede matriku, pokud se jedná o sňatek občanský, nebo orgánem registrované církve, nebo náboženské společnosti v případě uzavření církevní formy sňatku. Velmi diskutovanou byla dříve na Slovensku otázka smluvního charakteru manželství, kdy až do účinnosti zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, jež pokládal uzavření manželství za tzv. rodiněprávní úkon, bylo manželství pokládáno za manželskou smlouvu.³²² Dalšími náležitostmi uzavření sňatku je veřejný charakter, slavnostní forma a učinění prohlášení o uzavření manželství za přítomnosti osob dvou svědků.³²³

Občanský sňatek

Věcná příslušnost svědčí matričnímu úřadu.³²⁴ Trvalé bydliště snoubence, či snoubenců je určujícím faktorem pro stanovení místní příslušnosti, pokud bydlí snoubenci v obvodu dvou různých matričních úřadů, mají právo volby mezi nimi. Místní nepřislušnost úřadu, před nímž dochází k uzavření manželství, je sankcionována vznikem neexistentního manželství, proto je zapotřebí dbát o dodržení jejích pravidel. V případě, že snoubenci zamýšlejí uzavření sňatku na jiném místě, než v oddací síni, je zapotřebí požádat o delegaci sňatku a získat povolení delegovaného matričního úřadu. Pouze v případě přímého ohrožení života zákon umožňuje uzavření sňatku kdekoli i bez tohoto povolení.³²⁵

³²² Tamtéž s. 269. Dále viz LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné I*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2014, s. 289.

³²³ Tamtéž š. 269 – 270. 1. PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodine. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, 640 s., s. 8.

³²⁴ Na základě § 2 písm. c) zákona č. 416/2001 Z. z., o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky, kdy vedení matrik bylo svěřeno obcím a městským částem. ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství* s. 271.

³²⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 270 – 272.

Církevní sňatek

Sňatečné prohlášení v případě církevního sňatku přijímá osoba, která působí jako duchovní církve, či náboženské společnosti, která byla registrována v souladu s § 22 zákona č. 308/1991 Zb., o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločnosti v znení neskorších predisov, ve znění zákona č. 201/2007 Zb. z.³²⁶ Rovněž v tomto případě jsou snoubenci povinni k podání žádosti o uzavření manželství včetně předložení souvisejících dokladů. Interní předpisy příslušné církve pak stanoví, kdo bude duchovním vykonávajícím sňatečné obřady a určí náležitosti vlastního sňatečného obřadu. Nezbytnou podmínkou v rámci obřadu však je povinnost duchovního dotázat se snoubenců na otázku, jestli společně hodlají vstoupit do svazku manželského a jejich souhlasné prohlášení o tom přijmout.³²⁷ V porovnání s právní úpravou ČR jak již bylo výše uvedeno, není stanovena lhůta od vydání osvědčení o sňatečné způsobilosti do dne uzavření sňatku.

Další možnosti uzavření manželství

Slovenská právní úprava zná rovněž jako česká možnost uzavření sňatku v zahraničí, a to jak před orgánem cizí země, který je k tomu příslušný, nebo tzv. konzulární sňatek před orgánem Slovenské republiky v zahraničí, jež byl tímto úkolem pověřen. Uzavření manželství dle práva cizí země se řídí kolizními normami zákona č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesním, v znení neskorších predisov, pričemž forma uzavření takového sňatku je determinována právem místa, na němž dochází k uzavření sňatku, a takové manželství je ve Slovenské republice pokládáno za platné, pokud je platné v zemi, v níž došlo k jeho uzavření, a současně neexistovala okolnost, jež by vylučovala uzavření manželství dle hmotného práva Slovenské republiky.³²⁸

Slovenské právo dále stejně jako české připouští uzavření manželství zplnomocněným zástupcem. Oproti právní úpravě platné v ČR je nutné v této

---

³²⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 272 – 273.

³²⁷ Tamtéž 272 – 274. LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2014, s. 294.

³²⁸ Tamtéž s. 274 – 275.

souvislosti zdůraznit, že v ČR je nová právní úprava genderově neutrální, zatímco Slovenský zákon vyžaduje, aby zástupce byl totožného pohlaví jako osoba zmocnitele.³²⁹

6.5 Zánik manželství

Slovenské právo umožňuje oproti právní úpravě české pouze tři varianty zániku manželství. Prvním z důvodů zániku je smrt některého z manželů, která se prokazuje prostřednictvím protokolu o učení, kdy došlo u osoby k okamžiku smrti, který vystavuje lékař poté, co na základě ohledání konstatoval smrt osoby. Další možností způsobující zánik manželství je prohlášení za mrtvého, k čemuž lze přistoupit buď pokud je jisté, že došlo ke smrti osoby, za situace kdy není možné provedení ohledání těla, nebo pokud je osoba nezvěstnou a je možné z okolností predikovat její smrt. Jediný způsob, jímž může zaniknout manželství v případě, kdy oba manželé jsou naživu, je rozvod manželství.³³⁰

Podobně jako v právní úpravě České republiky je k tomu, aby mohlo být manželství rozvedeno nutné prokázání faktu, že v manželství došlo k tzv. objektivnímu rozvratu, přičemž aby bylo možné kvalifikovaný rozvrat vztahu manželů konstatovat, je nezbytné, aby kumulativně splňoval následující požadavky:³³¹

- narušení manželského vztahu dosahující intenzity vážného rozvratu vztahu trvalého charakteru, a současně situace, kdy důsledkem rozvratu je nemožnost plnění účelu manželství, k čemuž musí přistoupit dále nemožnost očekávat obnovu soužití manželů.³³²

---

³²⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha : Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 275 – 276.

³³⁰ Tamtéž s. 286 – 288. Viz také SVOBODA, Jaromír, FICOVÁ, Svetlana. *Zákon o rodině. Komentár. Judikatura, súvisiace predpisy a vzory rodinnoprávnych podaní*. Bratislava: EURONION, 2005. 728 s.

³³¹ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 70 – 72.

³³² ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 70 – 72. Srov. Také HORTVÁTH, Edmund, VARGA, Erika. *Zákon o rodině. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006.

Úkolem soudu je nejen zjištění, ale rovněž zvážení a hodnocení příčin rozvratu, zda jsou odstranitelné, či nikoliv, pokusit se o dosažení smíru mezi manžely, kdy soud má ze zákona přímo tzv. usmiřovací povinnost,³³³ a zákon mu ukládá aplikaci jeho výchovné úlohy, ukládá mu předložit manželům svá zjištění a učinit jim nástin možného řešení. Na rozdíl od zákona o rodině již soud v odůvodnění svého rozhodnutí nevyslovuje, který z manželů je „viníkem“ manželského rozvratu, avšak vyjadřuje objektivní názor bez zaujetí. Ovšem skutečnost, zda některý z manželů v manželství morálně, či jinak selhal, se může odrazit v rámci porozvodového uspořádání, ať již v otázce vyživovací povinnosti, či dělení SJM.³³⁴ Právní úprava České republiky se Slovenskému přístupu k řešení rozvodu velmi podobá, ve Slovenské právní úpravě je však patrný výraznější akcent právě na usmiřovací úlohu soudu, kdy soud zde sehrává úlohu mediátora a má být ze zákona tvůrcem dohody mezi manžely a řešení manželského sporu. Česká právní úprava na usmiřovací roli soudu tak vysoký důraz neklade, spíše ponechává dominanci principu autonomie vůle, i když rolí soudu v ČR je také pokusit se o dohodu mezi manžely, tak tato dohoda v české koncepci ze zákona není cílena na dohodu ve smyslu manželského smíru a zachování manželství, nýbrž na to, aby se manželé dohodli na úpravě poměrů po rozvodu, výchově společných dětí, či rozdělení majetku.³³⁵ Slovenská právní úprava na rozdíl od české explicitně neupravuje změnu pohlaví jako důvod zániku manželství.³³⁶

---

³³³ § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Z. z., občanský súdny poriadok.

³³⁴ CIRÁK, Ján. PAVELKOVÁ, Bronislava. ŠTEVČEK, Marek. *Rodinné právo*. 2. Vydání Šamorín: Heuréka, 2008, s. 57. PAVELKOVÁ, Bronislava, KUBÍČKOVÁ, Gabriela, ČEČOTOVÁ, Vlasta. *Zákon o rodině. Komentár s judikaturou*. 1. Vydání. Šamorín: Heuréka, 2005, s. 56. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 70 – 75.

³³⁵ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 73 – 75.

³³⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8. s. 193 – 194.

7. ROZVODOVÉ PRÁVO VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ÚPRAVÁCH

7.1 Dánsko

Právní úprava rozvodu je uvedena v zákoně č. 256, ze 4. června roku 1969, o uzavírání a ukončování manželství, tzv. manželském zákoně.³³⁷ Na rozdíl od české právní úpravy je tak předmětem samostatného zákona. Prvním předstupněm rozvodu je tzv. rozluka, kterou lze požadovat buď u soudu, nebo v případě nesporném u krajského guvernéra. Účinkem rozluky je pouhé pozastavení manželství, nikoli jeho ukončení. K automatickému zániku rozluky dochází ve chvíli, kdy manželé obnoví své manželské soužití.³³⁸

Zákon stanoví taxativní výčet důvodů rozvodu, do něhož patří jednak minimálně rok trvající rozluka, v případě, kdy se manželé nedohodnou, dále smluvený rozvod dohodou manželů (přičemž zde je přípustné trvání rozluky pouze 6 měsíců), manželé spolu déle jak dva roky nežijí, manžel se dopustil bigamie, nebo hrubého zacházení s druhým manželem nebo jejich dětmi.³³⁹

Zvláště lze upozornit na poslední z důvodů, kterým je nevěra, jako nejčastější příčina rozvodu v Dánsku, která je definována jako situace kdy ženatý muž, nebo žena má pohlavní styk s jinou osobou než s vlastním manželem, či manželkou, a to zcela vědomě.³⁴⁰ Důvodem k rozvodu nevěra není, pokud s ní druhý z manželů souhlasí, nebo se poté, co se o ní dověděl, svého práva na rozvod manželství vzdal.³⁴¹

---

³³⁷ The Act No. 256 of 4th June, with subsequent amendments of the Contract and Dissolution of Marriage, Chapter 4 'Judicial Separation', sections 29 – 44. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 266 – 269.

³³⁸ Tamtéž.

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ LUND-ANDERSEN, Ingrid, KRABBE, Lise. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses. Denmark*. Department of Private law, University of Aarhus, 2002, s. 8 – 9. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 266 – 269.

³⁴¹ HAMILTON, Carolyn, PERRY, Alison. *Family Law in Europe*. 2. Vydání. Tottel Publishing, 2002, s. 79. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 266 – 269.

7.2 Norsko

Podobný model jako v Dánském království najdeme také v Norsku, ovšem přesto se norský přístup k řešení rozvodů vyznačuje určitými specifiky. Právní úprava je obsažena opět v manželském zákoně, č. 47, ze 4. července 1991.³⁴² Za jediný zaviněný důvod k rozvodu manželství však norské právo pokládá hrubé zacházení, které dokonce opravňuje k provedení rozvodu okamžitě, přičemž nevyžaduje v takovém případě ani předchozí rozluku.³⁴³ Ve standardní situaci, podobně jako v Dánsku, vyžaduje určitou dobu rozluky. Žádostí o rozvod, či rozluku zaslané osobě krajského guvernéra, nebo žádostí o rozvod doručené soudu je iniciováno rozvodové řízení.³⁴⁴ Pokud se manželé nedohodnou, je zapotřebí rozluka v trvání minimálně dvou let.³⁴⁵ Zajímavým prvkem, na který je nutné upozornit, je tzv. mediační řízení. Toto řízení je obligatorní pro manžele, jejichž společné děti ještě nedosáhly věku 16ti let, a cílem tohoto řízení je, aby rodiče učinili dohodu v otázce své rodičovské zodpovědnosti, práva na návštěvy svého dítěte a jeho trvalého bydliště. Mediační řízení sleduje zájmy jejich dětí, jeho cílem není usmíření manželů. O mediaci je manželům vydán tzv. certifikát.³⁴⁶

7.3 Kanada

Základem právní úpravy rozvodu manželství je federální rozvodový zákon, tzv. Divorce Act,³⁴⁷ přičemž jednotlivé kanadské provincie jsou oprávněny stanovit vlastní právní úpravu soudní pravomoci k rozvodovému řízení, zpravidla je jím okresní soud³⁴⁸, ale může se jednat také o tzv. soud vyšší³⁴⁹, avšak co do příslušnosti místní platí jednotná právní úprava

³⁴² Act No. 47 of 04. 07. 1991 relating to Marriage.

³⁴³ Act No. 47 of 04. 07. 1991 relating to Marriage. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296 – 300

³⁴⁴ HAMILTON, Carolyn, PERRY, Alison. *Family Law in Europe*. 2. Vydání. Tottel Publishing, 2002, s. 504 – 507. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296 – 300

³⁴⁵ SVERDRUP, Tone. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses*. Norway. Department of Private Law, University of Oslo, 2002. s. 4. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv : *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296 – 300

³⁴⁶ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296 – 300.

³⁴⁷ Divorce Act č. 3/1985, zákon o rozvodech.

³⁴⁸ Např. provincie Ontario.

³⁴⁹ Superior Court of Justice v provincii Britská Columbia.

příslušnosti soudu provincii, v níž bylo místo obvyklého pobytu alespoň jednoho z manželů v době jednoho roku před tím, než došlo k podání návrhu na rozvod manželství.³⁵⁰ V rámci návrhu na rozvod manželství je nezbytné předložit zejména důkazy podporující tvrzení manžela o rozvratu manželství. Druhý manžel má ze zákona nárok na 20denní lhůtu pro odpověď na tento návrh. Při nedodržení lhůty pro odpověď a případný protinávrh druhého manžela bude s návrhem nakládáno jako by došlo k jeho uznání a dále proběhne formálně pouze tzv. písemné jednání a bude možné, aby druhý manžel navrhl vydání rozhodnutí o rozvodu okamžitě, či aby mezitím upravil poměry manželů.³⁵¹ Součástí sporného řízení je podobně jako v ČR výslech manželů. Jediným zákonným důvodem rozvodu je opět rozvrat manželství, příčinou může být buď roční odluka manželů, nebo nevěra.³⁵² Legální definice nevěry ji popisuje jako sexuální styk manžela na dobrovolné bázi s osobou, která je opačného pohlaví. Judikatura tuto definici však rozvádí a za nevěru pokládá i umělé oplodnění při absenci souhlasu manžela. Kanadské právo zná také rozvod z důvodu krutého nakládání.³⁵³

7.4 Rakousko

Právní rámec rakouského rozvodového práva je svým charakterem velmi podobný českému právu. Míra rozvodovosti v Rakousku se pohybuje okolo 40 %, přičemž převažující variantou je tzv. rozvod smluvený.³⁵⁴ Předpokladem určujícím pro pravomoc soudu je buď státní občanství, nebo obvyklé bydliště manžela, který je návrhatelem na rakouském území, za situace, kdy státní příslušnost návrhatele nemá, je důležité splnění předpokladu posledního společného bydliště manželů v Rakousku. Místně příslušným okresní soud, v jehož obvodu se poslední společné bydliště manželů nacházelo, pokud tam jeden z manželů v době zahájení řízení má své

---

³⁵⁰ § 3 odst. 1 Divorce Act č. 3/1985, zákona o rozvodech. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296.

³⁵¹ Tzv. corollary reliéf, § 15 an. Divorce Act č. 3/1985, zákon o rozvodech, dále jeho § 2 odst. 1. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství* s. 296 – 300.

³⁵² KRONBY, Malcolm. *Canadian Family Law*. 10. Vydání. Mississauga John Wiley & Sons Canada, Ltd., 2010, s. 150. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 296 – 300.

³⁵³ Tamtéž. S. 150 – 151.

³⁵⁴ KRIEGLER, Alfred in HAMILTON, Carolyn, PERRY, Alison (eds.) *Family Law in Europe*. 2. Vydání. Haywards Heath : Tottel Publishing Ltd., 2006, s. 18.

bydliště.³⁵⁵ Povaha řízení je determinována skutečností, zda se jedná o rozvod sporný, či nesporný. Nesporným řízením je výše uvedený rozvod smluvený, jehož základem je dohoda manželů a jejich souhlas s rozvodem a vypořádáním majetku, sporným pak řízení o výživném, a další varianty rozvodu, k nimž řadíme rozvod manželství s rozvratem vztahu, jakož i rozvod na základě jiných důvodů.³⁵⁶ Základem smluveného rozvodu je vyhovění čtyřem požadavkům, spočívajícím v šesti měsících odděleného života manželů, nezvratném stupni rozvratu manželství, uzavření smlouvy upravující jak výživu a péči o společné děti manželů, tak též právo se s dětmi setkávat a výživné rozvedeného manžela, což je završeno kooperací manželů při podání rozvodového návrhu. K rozvodu s rozvratem vztahu manželů dochází v situacích, kdy tento rozvrat způsobila hrubá chyba v kvalitě chování manžela, ať již se jedná o jeho nevěru, násilné chování, zapříčinění psychické újmy apod. Jinou příčinou rozvodu manželství může být situace, kdy nezvratitelný rozvrat manželského vztahu doplní jednak minimálně tříletá odluka manželů, nebo mentální nezpůsobilost manžela, jeho nepřičetnost, či fakt, že manžel trpí některou z nakažlivých nemocí.³⁵⁷

---

³⁵⁵ § 76 odst. 2 zák. č. 111/1895 Jurisdiktionsnorm.

³⁵⁶ ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 290 – 292.

³⁵⁷ §§ 49, 50, 54, 55a, 56, 62 zák. č. 106/1938 Ehegesetz. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 290 – 292.

8. REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

8.1 Registrované partnerství v právním řádu ČR

Právní úprava institutu registrovaného partnerství není součástí občanského zákoníku, ale je předmětem úpravy zvláštního zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, který byl do českého právního řádu přijat roku 2006.³⁵⁸ Cesta tohoto zákona k přijetí byla poměrně obtížná, lemovaná několika neúspěšnými pokusy o jeho prosazení. Inspiraci k tomuto legislativnímu návrhu čerpal zákonodárce v zahraničních právních úpravách mnohých evropských států.

I přesto, že Česká republika³⁵⁹ uzákonila registrované partnerství osob stejného pohlaví, stojí v tomto ohledu za mnohými evropskými státy o krok pozadu, jelikož v mezidobí řada států zakotvila úpravu uzavírání partnerství mezi dvěma osobami, bez ohledu na pohlaví snoubenců, tedy neutrálně jak pro osoby stejného, tak opačného pohlaví. Příkladem může být tzv. Pakt solidarity ve Francii (PACS), k jeho přijetí došlo roku 1999 a jeho přínosem je umožnění jak osobám stejného, tak opačného pohlaví uzavřít svazek, v jehož rámci budou mít práva obdobná manželství, ať již v rovině majetkové, sociální, daňové, či v otázce společného obydlí. PACS představuje smlouvu, jejímž cílem je svazek založený na vzájemné podpoře a úctě se znaky stability a trvalosti. U osob zamýšlejících uzavřít PACS je kromě vyhovění požadavku svéprávnosti a zletilosti zkoumáno, zda nejsou v manželství, nebo neuzavřeli PACS s někým jiným. Z hlediska majetkových práv dochází uzavřením PACS, nedohodnou-li se jinak, ke vzniku podílového spoluvlastnictví, nemění se osobní status osob.³⁶⁰ Z ostatních zemí lze jmenovat Španělsko, sousední

---

³⁵⁸ PRÁVNÍ LINKA [online] 2015 [cit. 2015-12-12] Dostupný z WWW: <<http://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-a-povinnosti-registrovanych-partneru.html>>.

³⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada. Zákon o registrovaném partnerství. Bulletin advokacie, 2007, č. 2. ISSN 1210-6348. s. 105 – 112.

³⁶⁰ ONDŘEJOVÁ, Eva. Kohabitace v Evropě. In: Bulletin advokacie [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kohabitace-v-evrope>>.

Německo, či Francii, ale také některé severské země či jihoamerickou Argentinu.³⁶¹

8.2 Vznik registrovaného partnerství a jeho zákonné překážky

8.2.1 Pojem a charakteristika registrovaného partnerství

Trvalé společenství dvou mužů, nebo dvou žen, tedy osob stejného pohlaví, partnerů, kteří spolu uzavřou partnerství, založené zákonem stanoveným způsobem, označované jako registrované partnerství, je svým charakterem zejména statusový poměr. Vstup do registrovaného partnerství je umožněn pouze osobám stejného pohlaví. V některých právních řádech se objevuje pojem tzv. osoba pohlaví neutrálního, což však v našem právním řádu dosud obsaženo není. S ohledem na zákonem připuštěnou a upravenou možnost změny pohlaví, je určujícím pro vznik registrovaného partnerství pohlaví, jež má osoba vstupující do partnerství v okamžiku jeho uzavření.³⁶²

8.2.2. Zákonné překážky

Obecně je stanoveno, že vstup do registrovaného partnerství je umožněn každému, jemuž to není zákonem zakázáno, což navazuje na výše uvedenou podmínku – partnery se mohou stát pouze osoby stejného pohlaví. V porovnání s požadavky kladenými na snoubence je pro osoby zamýšlející uzavřít partnerství stanoven požadavek, aby alespoň jedna z nich měla státní občanství ČR, který je odůvodněn růzností právních úprav státu v Evropě a nutností následné legalizace a uznání uzavřeného partnerství v zahraničí. V rámci toho by uzavírání partnerství osobami, které by obě měly občanství cizího státu, na našem území mohlo činit značné obtíže těmto osobám při uznání takového partnerství v jejich domovském státě. Mohla by totiž nastat situace, že právní řád země, z níž cizinci pocházejí, takovou variantu sňatku neobsahuje.³⁶³ Zákonné překážky uzavření partnerství velmi úzce korespondují

---

³⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 105 – 112.

³⁶² Tamtéž s. 106. § 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.

³⁶³ Tamtéž s. 106 – 112.

se zákonnými překážkami manželství, uzavření partnerství je zapovězeno jednak osobám v příbuzenské linii přímé a sourozencům, osobám mladším 18 let (v porovnání s manželstvím zákon nepřipouští možnost, aby si osoba požádala o přivolení soudu k uzavření partnerství), osobě s omezenou svéprávností v oblasti uzavírání partnerství, či osobě, která již uzavřela sňatek, partnerství, nebo obdobný svazek v zahraničí, a tento stále trvá.³⁶⁴ Zákon zakazuje, aby osoba žila v jedné chvíli jak v registrovaném partnerství, tak v manželství. Jedná se o statusové poměry, jejichž paralelní existence je vyloučena.³⁶⁵

8.2.3. Vznik registrovaného partnerství

Proces uzavření registrovaného partnerství se velmi podobá uzavření sňatku. Základem je souhlasný, úplný a svobodný projev vůle, učiněný před tzv. registrujícím matričním úřadem,³⁶⁶ ve formě osobně učiněného prohlášení, dvou osob stejného pohlaví, o tom, že společně do partnerství vstupují, a to k otázce matrikáře, zda spolu do partnerství hodlají vstoupit. Významným je tedy fakt, že na rozdíl od manželství je toto prohlášení učiněno nikoli před oddávajícím jako starostou, pověřeným členem zastupitelstva apod. nýbrž před matrikářem. Další odlišností je nemožnost učinit prohlášení o příjmení partnerů.³⁶⁷ Partneři, zamýšlející nosit stejné příjmení musí podat standardní žádost o změnu příjmení u matričního úřadu. Co do místa, na němž dochází k uzavření partnerství, nemají partneři takovou volnost jako snoubenci, neboť zákon dává matričnímu úřadu právo určit místo konání prohlášení. O učiněném prohlášení je sepsán protokol, který je opatřen podpisy osob vstupujících do partnerství, matrikářem, případně tlumočnickem.³⁶⁸ Při splnění všech podmínek požadovaných příslušným státem je možné uzavřít partnerství také na území cizího státu. K tomu je zapotřebí, aby si osoba zamýšlející vstoupit do partnerství v zahraničí obstarala vysvědčení o právní způsobilosti

³⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s.105 – 112.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>>

³⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. 106 – 112.

³⁶⁸ Tamtéž s. 106 – 112.

ke vstupu do partnerství, potřebné doklady a následně požádala český orgán o zápis partnerství v ČR.³⁶⁹

8.3 Neplatnost a neexistence partnerství

8.3.1 Neexistence partnerství

Ke vzniku partnerství vůbec nedojde jednak v případě, kdy prohlášení bylo stíženo podstatnou vadou, způsobenou nedostatkem, či absencí úplného a svobodného projevu vůle, jednak pokud bylo učiněno v rámci omylu ohledně jednání směřujícího ke vzniku partnerství, nebo v případě, kdy osoby zamýšlející vstoupit do partnerství měly obě státní občanství cizího státu, či z důvodu uvedení nepravdivých údajů, podstatných k uzavření partnerství, které byly uvedeny jednou z osob zamýšlejících uzavřít partnerství v požadovaných dokladech.³⁷⁰

8.3.2 Neplatnost partnerství

Na základě zákona prohlásí soud za neplatné takové partnerství, k jehož vzniku došlo navzdory zákazu zákona. U partnerství, které bylo takto prohlášeno za neplatné, se má za to, že k jeho vzniku ani nedošlo. Katalog situací, v nichž je zakázáno vstoupit do partnerství, je uveden již viz výše, v části věnované zákonným překážkám.³⁷¹

8.4 Práva a povinnosti registrovaných partnerů

Práva partnerů žijících v partnerství jsou rovná a stejná, rozhodování o svém partnerském životě přísluší oběma partnerům ve stejném rozsahu,³⁷² podobně jako v manželství v situaci, kdy se neshodnou na podstatných

---

³⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/registrovane-partnerstvi-uzavreni-registrovaneho-partnerstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-v-cizine.aspx>>.

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ Jedná se tedy o situaci, kdy partneři jsou sourozenci, nebo příbuzní v linii přímé, nebo nedovršili 18. let, došlo u nich k soudnímu omezení svéprávnosti v oblasti uzavření partnerství, či některý z partnerů již uzavřel manželství, partnerství, či obdobný svazek v zahraničí, jež stále trvá. Tamtéž s. 107 – 108.

³⁷² KALLA, P. *Soužití osob stejného pohlaví*. Rodinné listy, 2014, č. 7 – 8. ISSN 1212-3765.

záležitostech rozhodne o dané věci k návrhu některého z partnerů soud. Mezi práva a povinnosti registrovaných partnerů řadíme:³⁷³

Zákonné zastoupení – každý z partnerů má právo druhého z nich v oblasti běžných záležitostí, či plnění zastoupit, až na výjimky, kdy by byl zvláštním právním předpisem požadován jiný postup³⁷⁴

Obstarávání záležitostí – jednání jednoho partnera v rámci obstarávání záležitostí běžného charakteru zavazuje, pokud tento závazek vznikne v době trvání partnerství, solidárně, společně a nerozdílně oba partnery. Partner má však možnost účinky jednání svého partnera pro svou osobu explicitně vyloučit.³⁷⁵

Vyživovací povinnost mezi partnery – mezi partnery je dána vzájemná vyživovací povinnost, přičemž při neplnění této povinnosti k návrhu jednoho z partnerů určí s přihlédnutím k péči o společnou domácnost partnerů její rozsah soud, přičemž vyživovací povinnost založená mezi registrovanými partnery předchází i vyživovací povinnosti ze strany dětí. Právo partnera na výživné se nepromlčuje, k jeho přiznání však může dojít až od okamžiku zahájení soudního řízení. Kritériem pro stanovení výše vyživovací povinnosti je korektiv zachování totožné hmotné a kulturní úrovně obou partnerů. Limitem, pro který by nebylo možné výživné přiznat, je rozpor s dobrými mravy.³⁷⁶

Majetková práva – ze zákona nedochází mezi partnery ke vzniku majetkového společenství, které by odpovídalo kvalitě společného jmění mezi manžely. Každý partner nabývá majetek do svého individuálního vlastnictví,

---

³⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 106 – 112.

³⁷⁴ Tamtéž s. 106 – 112.

³⁷⁵ Tamtéž.

³⁷⁶ Soud při svém rozhodování zohlední také odůvodněné potřeby, schopnosti, majetkové poměry a možnosti partnera. Dále se bude zajímat také o to, zda u partnera nedošlo ke vzdání se výhodnějšího zaměstnání, nebo výdělečné činnosti, či majetkového prospěchu, aniž by k tomu byl dán důležitý důvod. Rozhodná je také otázka, zda partner nevstupuje do majetkových rizik, která by byla nepřiměřená, neboli potenciál, či potencialitu partnera. K plnění výživného dochází zpravidla v rámci pravidelně se opakujícího poskytování finančních částek. K započtení oproti pohledávce na plnění výživného může dojít pouze na základě dohody. Zrušit, nebo změnit vyživovací povinnost je možné jen k návrhu partnera. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 106 – 112.

připuštěna je i možnost vzniku podílového spoluvlastnictví, jak je tomu u druha a družky.³⁷⁷

8.5 Poměr partnerů k nezletilým dětem

Výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera ve vztahu k jeho vlastnímu dítěti vstupu osoby do registrovaného partnerství nebrání, a není ani překážkou toho, aby mu bylo jeho dítě svěřeno do péče a výchovy. Právní úprava tak čelí možné diskriminaci a plně zachovává rodičovská práva v případě vztahu k vlastnímu dítěti partnera.³⁷⁸ Oproti tomu však trvání partnerství je překážkou osvojení dítěte některým z partnerů. Ať již individuální, či společné osvojení, bez ohledu na to, zda by se jednalo o dítě cizí, nebo dítě partnera, je v rámci právního řádu ČR pro partnery zakázáno, a je připuštěno toliko u manželů. Zákaz praxe, aby docházelo partnery ke společnému osvojení cizího dítěte, se objevuje také v některých zahraničních právních úpravách. Jedná se o setrvání na konzervativním pojetí rodiny, aby dítě vychovávala jedna matka a jeden otec.³⁷⁹ Zákon však nezapovídá svěřeni dítěte do osobní péče jednomu z partnerů,³⁸⁰ v případě, kdy o dítě nemůže osobně pečovat ani nikdo z rodičů, ani osoba poručníka, pokud je takové svěřeni v souladu se zájmy dítěte, přičemž takový postup má přednost před tím, aby bylo dítě umístěno do ústavní výchovy. Zákon je zde generově neutrální a hovoří pouze o tzv. pečující osobě.³⁸¹ Další možností je svěřeni dítěte do péče pěstounské,³⁸² které je partnerům rovněž umožněno, kdy zákon zde hovoří pouze o pěstounovi a opět má tato péče přednost před péčí o dítě v ústavu.³⁸³ K otázce adopce dětí homosexuálními páry panuje v rámci Evropa rozdílnost přístupů. V případě

³⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 106 – 112.

³⁷⁸ Ze zákona rovněž vyplývá, že v případě, že partner pečuje o své dítě, podílí se na jeho výchově také druhý z partnerů, který s nimi žije v rámci společné domácnosti. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: s. 109 – 110.

³⁷⁹ Některé liberální právní úpravy přesto osvojení cizího dítěte partnery umožňují, nebo volí právní úpravu, dle níž je možné osvojení provést při splnění podmínek nezávisle na pohlaví. Tamtéž s. 109 - 112.

³⁸⁰ Tamtéž.

³⁸¹ § 953 an. OZ, ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 313 – 314. s. 412 – 415.

³⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 106 – 112.

³⁸³ § 958 an. OZ, ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*.: s. 415.

ESLP Frettè v. Francie, č. 36515/97 soud vyjádřil názor, že je zcela přirozené, aby vnitrostátní právní orgány zvažily zájmy společnosti při přístupu k řešení této otázky, a vzaly v úvahu všechny jeho aspekty, při zachování článku 14 Úmluvy o ochraně lid. práv a svobod.³⁸⁴

8.6 Další práva registrovaných partnerů

V rámci občanského zákoníku je zakotvena regule obdobné aplikace ustanovení upravujících manželská práva a povinnosti, kromě části druhé,³⁸⁵ také na registrované partnerství. Důsledky této aplikace se pak promítnou jak v rovině zákonné poslušnosti u práva dědického,³⁸⁶ tak v případě posmrtné právní ochrany,³⁸⁷ či v oblasti stavení běhu promlčecí lhůty.³⁸⁸ Oproti druhovi a družce jsou registrovaní partneři explicitně uvedeni v seznamu osob blízkých v rámci občanského zákoníku.³⁸⁹

8.7 Zánik registrovaného partnerství a jeho důsledky

Obdobně jako v případě zániku manželství dochází k zániku a zrušení registrovaného partnerství následujícími způsoby: smrtí některého z partnerů, nebo jeho prohlášením za mrtvého, změnou pohlaví, zrušením partnerství na základě soudního rozhodnutí, k návrhu jednoho z partnerů.³⁹⁰ Úkolem partnera je v takovém případě, aby prokázal soudu, že fakticky již partnerský vztah netrvá, a musí o této skutečnosti předložit důkaz. V případě, že se k návrhu připojí také druhý z manželů, není zapotřebí žádných důkazů, ani tvrzení. Z procesního pohledu se uplatní zákon o zvl. řízení soudních. Závěrem lze zmínit existenci vyživovací povinnosti ve vztahu k bývalému partnerovi.³⁹¹

---

³⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 111.

³⁸⁵ § 3020 OZ.

³⁸⁶ § 1635 OZ.

³⁸⁷ § 114 OZ.

³⁸⁸ § 646 OZ.

³⁸⁹ § 22 OZ. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*: .s. 106 – 112.

³⁹⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov k zániku registrovaného partnerství. Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. Narozeninám*. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2008, č. 1. ISSN 0323-0619.

³⁹¹ Tamtéž.

9. VOLNÝ SVAZEK

9.1 *Volný svazek v římském právu*

Volný svazek v období starověkého Říma se od dnešního charakteru volného mimomanželského soužití lidí značně odlišoval. Dnes má většina volných svazků parametry, které by bylo často možné postavit na roveň manželství, druh a družka žijí spolu ve společné domácnosti, jsou si vzájemně věrni, vychovávají mnohdy také společné děti, které požívají stejných práv jako děti manželské, a často také vlastní společný majetek. Římská společnost trvalé pohlavní soužití svobodných osob spojovala s úmyslem muže mít ženu pouze jako souložnici. Takový vztah muže a ženy byl pouze faktický, nikoli právní a byl označován jako *concubinatus*.³⁹²

Tato skutečnost se nejvíce projevovala v postavení dětí, které se narodily z takového soužití. Kognátské příbuzenství vznikalo pouze k matce – konkubíně, zatímco otec otcovskou mocí k těmto dětem nadán nebyl, naopak zde platila právní fikce, že takové děti svého otce nemají. Důvodem, který vedl osoby k takovému soužití, byla zpravidla existence některé ze zákonných překážek manželství, která jim neumožňovala uzavřít právoplatný sňatek. Často tato překážka souvisela s povoláním a postavením těchto osob.³⁹³ Za všechny lze zmínit vojáky v činné službě, jimž nebylo v oktaviánském Římě umožněno uzavírat manželství, nebo byl zapovězen manželský svazek vysoce postaveného Římana s ženou, která se živila jako herečka, či prostitutka. Až za vlády císaře Justiniána nastal v tomto ohledu zásadní obrat a došlo ke zrušení zákonné překážky této povahy. Motivem císaře k tomuto kroku byla jeho vlastní svatba s tanečnicí jménem Theodora.³⁹⁴

S rozvojem křesťanské víry se měnila také povaha konkubinátu, kdy bylo požadováno, aby toto soužití bylo přísně monogamní, a existence konkubinátu neumožňovala, aby muž byl paralelně ženatý s jinou ženou,

---

³⁹² HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8. s. 48 – 49.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ Tamtéž.

jelikož konkubinát se postupně vyvinul do podoby manželství nižší kategorie.³⁹⁵

Právo znalo rovněž tzv. contubernium, jako soužití otroků, nebo otrokyně a pána, ovšem to bylo pouze faktickým stavem bez právních následků.³⁹⁶

9.2 Charakteristika volného svazku

Legální definici volného svazku muže a ženy zákon neposkytuje, ovšem jak z pohledu základních principů vyplývajících z LZPS, i z Ústavy ČR je každému člověku dáno a chráněno právo na život podle jeho vlastních představ.³⁹⁷ Tato ochrana je doplněna také judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.³⁹⁸

V posledních letech právě fenomén volného svazku nabývá na oblibě a tím i na svém významu, kdy současná společnost postupně staví soužití druha a družky na roveň institutu manželství. Soužití muže a ženy jako druha družky, bez nutnosti uzavřít manželství v praxi dnes často vytváří plnohodnotnou fungující rodinu se všemi jejími aspekty, a takové rodině a rodinnému životu je poskytována plnohodnotná ochrana také principy soukromého práva.³⁹⁹ Právní věda, ale také zákonodárce se touto problematikou navzdory její stoupající roli ve společnosti bohužel příliš nezabývá. De lege ferenda by proto bylo vhodné upravit tuto problematiku zvláštním zákonem.

Volný svazek sehrává také velmi významnou společenskou úlohu, neboť v rámci volného svazku dochází dnes již často také k výchově společných dětí druha a družky.⁴⁰⁰ Již výše bylo uvedeno, že postavení těchto dětí je dáno na roveň a je jim poskytována stejná právní ochrana jako dětem narozeným v rámci manželství.⁴⁰¹ Volným svazkem, či alternativní formou

---

³⁹⁵ HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2, vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8. s. 48.

³⁹⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6. s. 95.

³⁹⁷ Srov. čl. 2 odst. 3 LZPS, čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR.

³⁹⁸³⁹⁸ Srov. čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³⁹⁹ § 3 OZ. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 113

⁴⁰⁰ GREGOROVÁ, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Nesezdané soužití v právním řádu České republiky*. Právní rozhledy 1998, roč. 6. č. 5. s. 209-214. ISSN 1210-6410.

⁴⁰¹ 32 odst. 1, odst. 2 a 3 LZPS. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*.: s. 113.

života je soužití osob, bez ohledu na pohlaví, jež se právně odlišují od manželství, či registrovaného partnerství, jako základních statkových svazků, na rozdíl od nichž se jedná o svazek faktický.⁴⁰²

Pojmem druh a družka jsou označováni muž a žena, jejichž společný život má trvalý charakter a je doplněn hlediskem ekonomickým, spočívajícím ve společné úhradě nákladů na jejich potřeby.⁴⁰³ Z pohledu definice pojmu osoba blízká⁴⁰⁴ je nutné konstatovat, že zákon tyto osoby explicitně mezi osoby blízké neřadí, což lze pokládat za projev nízké míry flexibility zákonodárce v této oblasti. Sice ne výslovně, avšak výkladem se do rámce osoby blízké druh, či družka přece jen dostane podřazením pod zbytkovou klauzuli ustanovení o osobě blízké, hovořící že za osobu blízkou lze pokládat také osobu v poměru rodinném či obdobném (jímž vztah druha a družky bezpochyby je), v případě, že by újmu utrpěnou svým druhem tato osoba pocítovala jako újmu vlastní. Dále zákonodárce podporuje charakter druha a družky jako osob blízkých založením vyvratitelné právní domněnky, kdy se má za to, že osobami blízkými jsou osoby, které spolu trvale žijí. V případě dědického práva se setkáme s pojmem osoby spolužijící, kterými zpravidla druh i družka rovněž jsou.⁴⁰⁵

9.3 Majetkové vztahy druha a družky

Soužití osob ve volném svazku nezakládá vznik majetkového společenství. Jak druh, tak družka si zachovávají výlučné, oddělené, individuální vlastnictví svého majetku. V případě, že společně nabudou majetkovou hodnotu, bude v praxi aplikováno ustanovení o podílovém spoluvlastnictví, přičemž každému z nich bude příslušet podíl odpovídající míře jejich práv a povinností ke společné věci. Pokud se na jeho velikosti

---

⁴⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. Rodinné právo. s. 113

⁴⁰³ Tamtéž s. 113 – 114.

⁴⁰⁴ ONDŘEJOVÁ, Eva. Kohabitace v Evropě. In: *Bulletin advokacie* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kohabitace-v-evrope>>.

⁴⁰⁵ § 22 OZ. Tamtéž s. 113 -114. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. Rodinné právo. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 114.

nedohodnou a nebude ani determinován právním předpisem, zákon stanoví, že jejich podíly budou stejné. Pokud dojde k ukončení jejich soužití, je možné podílové spoluvlastnictví ukončit jeho vypořádáním a zrušením.⁴⁰⁶

Na rozdíl od manželství nevzniká mezi osobami druha a družky vyživovací povinnosti, v praxi ale často na základě dohody k poskytování výživného dochází, jelikož často mezi nimi vzniká tzv. spotřební společenství, přičemž v takovém případě nedochází ke vzniku bezdůvodného obohacení. Toto faktické poskytování výživného v rámci volného svazku sehrává úlohu také v situaci, kdy dojde k usmrcení některé z osob žijících ve volném svazku, jelikož osoba, která smrt zavinila je v rámci náhrady škody povinna poskytnout důchod na náklady výživy druha či družky, který byl, či byla na usmrcené osobě závislí svou výživou.⁴⁰⁷

Zvláštní situace nastává v případě, kdy osoby ve volném svazku spolu počnou dítě.⁴⁰⁸ Zde dochází k aplikaci speciálních ustanovení o právech matky, která není provdána, ve vztahu k otci dítěte, na poskytnutí výživného v přiměřené míře, a to po dobu nejdéle 2 let od narození dítěte, ale i na úhradu nákladů, které jí v souvislosti s těhotenstvím a porodem vznikly.⁴⁰⁹

V takovém případě pro tento nárok matky zcela postačí pravděpodobnost otcovství, povinnost platí také v případě, že se dítě nenarodí živé. Úhradu nákladů může soud naříditi již před porodem, ve formě předběžného opatření.⁴¹⁰ Rekodifikovaná právní úprava však nově zavádí také právo neprovdané ženy na získání výživného z pozůstalosti, které je zákonem vymezeno rozsahem tzv. slušné výživy, po dobu šestinedělí.⁴¹¹

Právo na společné bydlení druha a družky může být založeno společnými nájemními právy k bytu, podnájmem bytu, či jeho části, dále na základě podílového spoluvlastnictví bytu či nemovitosti, z titulu věcného

---

⁴⁰⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 114.

⁴⁰⁷ Tamtéž s. 115.

⁴⁰⁸ ELISCHER, David. *Několik úvah nad kohabitací*. Právní fórum, 2009, č. 6. ISSN 1214-7966.

⁴⁰⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 114 – 115. § 920 odst. 1 OZ. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 595 - 598

⁴¹⁰ Tamtéž s. 595 – 598.

⁴¹¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. S. 681 – 683.

břemene, či služebnosti, či tzv. innominátní smlouvy. Druh i družka se mohou také dovolat ochrany v situaci, kdy by došlo ke vzniku domácího násilí.⁴¹²

I navzdory tomu, že zákon s pojmy druh a družka explicitně nepracuje, je možné, aby se staly dědici svého druha jednak v rámci testamentu,⁴¹³ na základě dědické smlouvy,⁴¹⁴ či dokonce jako dědici zákonní.

9.4 Práva druha a družky k dětem

Výchova společných dětí v rámci volného svazku není nikterak odlišná od výchovy dětí v manželství, druh i družka jsou oprávněni i povinni ve vztahu k dětem v rámci své rodičovské zodpovědnosti stejně jako manželé. Významným je pouze fakt, zda spolu sdílí společnou domácnost. Pokud by se druh a družka rozešli, dojde k úpravě jejich poměrů soudem obdobně, jako v případě rozvodu manželů. I bez návrhu provede soud řízení o výkonu práv a povinností plynoucích z rodičovské odpovědnosti rodičů, kteří žijí odděleně, procesním předpisem bude zákon o zvláštních řízeních soudních.⁴¹⁵ Při narození dítěte mimo svazek manželský provedou rodiče nejprve osobně, před soudem, nebo matričním úřadem, souhlasné prohlášení, v jehož rámci matka i otec uvedou, že otcem je muž – druh matky. Takto je možné určit otcovství k počatému dítěti i před jeho narozením.⁴¹⁶

Dále rodiče zvolí příjmení dítěte, přičemž jsou oprávněni vybrat mezi příjmením matky, nebo otce.⁴¹⁷ Při zkoumání otázky dětí rodičích se nesezdaným párům, je důležité zaměřit se rovněž na otázku asistované reprodukce a přípustnosti jejího provedení v případě, že rodiče nejsou manželé.⁴¹⁸ Zákon používá pojem umělé oplodnění, přičemž explicitně zakládá

---

⁴¹² Další z možných variant je spolubydlení v nemovitosti patřící pouze jedné z osob žijících ve volném svazku, či spolubydlení jako osob blízkých. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 114 – 115.

⁴¹³ § 1949 an. OZ

⁴¹⁴ 1582 an. OZ

⁴¹⁵ Tamtéž s. 115 – 116. § 908 an. OZ, ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 554 – 556.

⁴¹⁶ § 779 OZ, Tamtéž s. 294.

⁴¹⁷ § 862 OZ. Tamtéž s. 464 – 456.

⁴¹⁸ Základními mezinárodněprávními dokumenty v oblasti asistované reprodukce jsou jednak Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, z níž vyplývá zejména zákaz volby pohlaví takto počatého dítěte. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ,

vyvratitelnou právní domněnku, při níž se má za to, že otcem dítěte počatého prostřednictvím metody umělého oplodnění matce, která nebyla prováděna, je muž, který udělil k umělému oplodnění svůj souhlas.

Umělé oplodnění může proběhnout jak při použití spermií pocházejících od muže, který dal k umělému oplodnění svůj souhlas, tak spermií, které poskytla osoba anonymního dárce. Genetický původ zde tak nesehrává rozhodující úlohu, přičemž aplikace tzv. zárodečného materiálu od anonymního dárce není důvodem, pro nějž by bylo možné popřít otcovství k takto počatému narozenému dítěti.⁴¹⁹ Nová právní úprava v zájmu posílení principu právní jistoty do otázky umělého oplodnění vnesla jasné světlo.

Do 31. 12. 2013 však panovaly ohledně přípustnosti umělého oplodnění k žádosti druha a družky (nesezdaného rodičovského páru) v teorii i literatuře protichůdné názory, zejména v období bývalého Československa, konce 80. počátku 90. let, převažoval názor o nepřípustnosti umělého oplodnění u nesezdaných párů.⁴²⁰ Literatura z období přelomu milénia, v níž byl již patrný společenský posun, zastávala i před účinností nového občanského zákoníku názor, že umělé oplodnění u nesezdaných párů právně přípustné je,⁴²¹ který opírala o právo na rodinný život, bez ohledu na to, zda osob žijí v manželství, nebo mimo něj, které vyplývá jak z LZPS⁴²², tak z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,⁴²³ ale také o svobodu každého člověka aby dělal to, mu zákon nezakazuje,⁴²⁴ přičemž při aplikaci mezi zák. práv a svobod je základním korektivem šetřit podstatu a smysl těchto

---

Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 128.

⁴¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 127 – 130. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení, výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, 244 s. ISBN 978-80-7478-512-2. s. 20 – 40. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 291 – 293.

⁴²⁰ ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 731 s. ISBN 978-80-7478457-6. s. 291 – 293. Srov. DRGONEC, Ján. HOLÄNDER, Pavel. *Moderná medicína a právo*. Bratislava : Obzor, 1988. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení, výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, 244 s. ISBN 978-80-7478-512-2. s. 26 – 28.

⁴²¹ Srov. KNAP, Karel a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. Podstatně přepracované a doplněné vydání, Praha: Linde Praha, a.s. s. 271, dále rovněž viz FRINTA, Ondřej. *Asistovaná reprodukce právo a současná praxe*. Právní fórum, 2005, č. 4, s. 136 – 138. ISSN 1214-7966.

⁴²² Čl. 10 odst. 2 LZPS

⁴²³ Čl. 8 odst. 1 Úmluvy

⁴²⁴ Čl. 2 odst. 4 Ústavy ve spojení s čl. 2 odst. 3 Listiny.

ustanovení.⁴²⁵ Přístup k metodám lékařské vědy a k provedení asistované reprodukce by tak měl být nesezdaným párům umožněn. S tímto názorem se ztotožnil také Nejvyšší soud, který v rámci svého rozsudku sp. zn. 25 Cdo 754/2010 ze dne 19. 7. 2012 vyjádřil respekt k výše uvedené argumentaci, a potvrdil, že provedení umělého oplodnění je přípustné také u nesezdaných párů, a ztotožnil se s názorem, že jeho explicitní zákaz v zákoně vysloven není.⁴²⁶ Při splnění stejných podmínek jakou vyžaduje zákon pro manžele, mají právo na umělé oplodnění také druh a družka a jsou nadáni stejnými právy jako manželé.⁴²⁷ Do 31. 12. 2013 měl podle judikatury souhlas, který dal manžel matky s umělým oplodněním, z hlediska možnosti popření otcovství svůj význam pouze v případě, kdy k oplodnění a těhotenství došlo v době trvání manželství.⁴²⁸ Nově však na základě souhlasu muže, není nutné zkoumat otázku trvání manželství a rozvod manželů tak v tomto ohledu nemá vliv, i po rozvodu bývalému manželovi svědčí nevyvratitelná zákonná domněnka otcovství dítěte.⁴²⁹

Co se týká osvojení, společně je umožněno osvojení dítěte pouze manželům, u nesezdaných párů není dovoleno. Individuální osvojení však zákon připouští, avšak pouze výjimečně.⁴³⁰

9.5 Kohabítace v zahraničních právních úpravách

De lege ferenda by bylo možné hledat inspiraci pro právní úpravu kohabítace v některých vybraných zahraničních právních úpravách. Rozvinutá je právní úprava ve Švédsku, jehož právo upravuje kohabítaci tzv. zákonem o společném soužití⁴³¹, který reguluje zejména majetkové vztahy mezi druhem a družkou a vztahuje na jejich vypořádání v případě zániku kohabítace právní

---

⁴²⁵ Čl. 4 odst. 4 LZPS

⁴²⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení, výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, 244 s. ISBN 978-80-7478-512-2. s. 26 – 28.

⁴²⁷ Tamtéž.

⁴²⁸ Rozhodnutí Okresního soudu v Šumperku ze dne 22. 10. 1987, sp. zn. 11 C 121/1984.

⁴²⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení, výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. s. 26 – 28.

⁴³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7. s. 155., § 800 OZ, ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 752. ISBN 978-80-7478457-6. s. 384 – 349.

⁴³¹ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Kohabítace v Evropě*. In: Bulletin advokacie [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kohabitate-v-evrope>>.

úpravu vypořádání společného jmění manželů, k níž má dojít ve lhůtě jednoho roku od zániku.⁴³² Nová právní úprava v Maďarsku, kde je řešena kohabitace přímo v rámci občanského zákoníku, definuje kohabitaci genderově neutrálně jako soužití osob buď stejného, nebo opačného pohlaví žijících v rámci společné domácnosti, přičemž v jejich soužití je přítomna jak emocionální vazba, tak prvky ekonomického spotřebního společenství, aniž by uzavřeli manželství, nebo registrované partnerství. Maďarský zákon explicitně zapovídá druhovi a družce, aby byli současně v manželství, partnerství, či kohabitaci s jinou osobou, či existenci příbuzenského vztahu mezi nimi. Z hlediska majetkových vztahů aplikuje režim oddělného jmění.⁴³³

---

⁴³² ONDŘEJOVÁ, Eva. *Kohabitace v Evropě*. In: Bulletin advokacie [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kohabitace-v-evrope>>.

⁴³³ Tamtéž.

ZÁVĚR

Konsensuální teorie

Zkoumání historického vývoje institutu manželství poukázalo na dva základní prvky, které se postupně vyvíjely, zdokonalovaly a jež sehrávají zásadní význam od prvopočátků manželství až do současnosti a lze vyvodit závěr, že právo na ně kladlo postupem vývoje stále větší důraz, v jejich utváření vždy odráželo aktuální společenské hodnoty. Od kořenů manželského práva byla dominujícím tématem otázka *souhlasu k uzavření manželství*, která se v rámci římského práva posunula směrem od souhlasu udělovaného otcem rodiny k nutnosti vyžádat si *přivolení snoubenky k uzavření sňatku*. Další rozvoj v této oblasti v rámci práva římského byl však limitován charakterem římské společnosti. Až v období středověku byla tato problematika řešena právem kanonickým. Podle jeho *konsensuální teorie* se zcela *esenciálním předpokladem k uzavření manželství stal projev vůle v podobě svobodného souhlasu učiněného oběma ze snoubenců*. Druhým ústředním tématem byly okolnosti vylučující uzavření sňatku – překážky manželství, přičemž značnou roli v rámci římského práva v této otázce sehrávalo postavení osoby v Římské společnosti, kdy manželství bylo až do vlády císaře Justiniána zakázáno uzavřít mužům ve vojenském stavu, přičemž záповěď manželství pro vojáky se objevuje v právu ještě na počátku dvacátého století.

Postupně je v právu *patrná tendence ke zmenšení okruhu překážek manželství* na nezbytné minimum, k čemuž docházelo *pod vlivem společenských proměn a lidskoprávní teorie*. Konsensuální teorie se doznala také *mezinárodního významu*, a to v souvislosti s přijetím Úmluvy o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství, roku 1962 v New Yorku. *Její dominance je v procesu uzavírání manželství zřejmá také v současné době, kdy základním předpokladem, který je ke vzniku manželství zapotřebí, je souhlasný projev vůle snoubenců, učiněný z jejich svobodné vůle, že společně hodlají do svazku manželského vstoupit, označovaný také jako sňatečná vůle*.

Vznik manželství – východiska a závěry výzkumu

V novém soukromém právu se v přístupu *k rodině, již je manželství základním pilířem, projevuje zásadní upevnění jejího postavení* ve společnosti, kdy zákon explicitně přisuzuje těmto institutům *zvláštní ochranu*, kterou pokládá přímo za *jeden z principů celého soukromého práva*. Dále je nutné vyzdvihnout *posun od pojetí manželství jako společenství, k jeho vnímání jako trvalého životního svazku* mezi ženou a mužem, což je doplněno o zdůraznění *podpory a pomoci mezi manžely* a jejich zařazení jako jedny z hlavních cílů sledovaných uzavřením manželství.

V otázce zasnub je patrné, že zákonodárce s tímto institutem počítá, přesto mu není v současné době přisuzován velký společenský ani právní význam. Zkoumání zákonných překážek manželství a okolností, které by mohly v jeho uzavření bránit, probíhá v období před uzavřením manželství v rámci předdodavkového řízení. Pokud navážeme na závěry zkoumání historického vývoje těchto okolností, v současné době ve sňatku brání jen omezený okruh skutečně nejzásadnějších překážek, odpovídající společenským, morálním a zdravotním hlediskům, kromě nezletilosti je jím omezení svéprávnosti v oblasti sňatečné způsobilosti, kdy oproti dřívější právní úpravě je v rámci nového občanského zákoníku zjevný jasný *posun směřující k šetření práv osob* trpících duševní poruchou, kdy napříště, je možné jejich *způsobilost pouze omezit*, a to až po jejich zhlédnutí osobou soudce, uvážení míry jejich neschopnosti v dané oblasti a až poté, kdy byl *zjištěn jejich názor na jejich vlastní svéprávnost*, což je navíc podloženo časovou limitací omezení svéprávnosti pouze na dobu 3 let po níž musí dojít k zahájení nového řízení a přezkumu stavu ve svéprávnosti omezené osoby. Takový přístup je *velkým přínosem*, neboť znamená *vyšší míru respektu k právům člověka* stíženého duševní poruchou. Ve třetí překážce manželství představované *existencí předchozího manželství, či registrovaného partnerství*, došlo k významnému zpřesnění, *vztažení platnosti tohoto zákazu rovněž na obdobné svazku, k jejichž uzavření došlo v zahraničí*, což lépe odpovídá globálnímu a otevřenému charakteru dnešní společnosti. Kromě překážky příbuzenství byla v rámci

nového zákona značně zpřesněna dřívější formulace zařazením záповědi manželství také pro případy poručenství, pěstounství a svěřenectví.

V rámci samotného sňatečného obřadu je zásadní, aby došlo *k bezvadnému, řádnému, souhlasnému projevu vůle snoubenců*. Zákon umožňuje, aby se tak stalo *i jinou, než pouhou slovní formou*, pokud bude z takového projevu *jasné, že právě tímto způsobem dochází k projevu sňatečné vůle snoubenců*, což bude mít své místo zejména u církevních sňatečných obřadů. Právě *projev vůle snoubenců* lze označit jako *základní pilíř celého sňatečného obřadu*, přičemž zákon explicitně zdůrazňuje, aby byly splněny všechny náležitosti, na jejichž zachování je zapotřebí bezvýhradně trvat. Pokud by se tak nestalo, je namístě zkoumat, jestli v daném případě nedošlo k porušení dvou základních principů soukromého práva – *veřejného pořádku a dobrých mravů*, a zda nebyla narušena *zásada autonomie vůle*.

Zákon předvídá několik variant, jimiž lze uzavřít sňatek za zvláštních podmínek, ať již *v případě přímého ohrožení života*, charakteristické *snížením formálních požadavků*, možností uzavření sňatku kdekoli, přičemž v této situaci není ani vedeno předdodavkové řízení. Při sňatku církevním v takovém případě nepředložení osvědčení o sňatečné způsobilosti nezpůsobí vznik zdánlivého manželství. Zákonodárce tak klade *do popředí zájem na včasném uzavření sňatku*, což je nutné hodnotit velmi pozitivně. V případě uzavření sňatku *za účasti zmocněnce* nová právní úprava *s cílem nastolení genderové spravedlnosti* v této oblasti umožňuje, aby osoby zmocněnce, a zástupce byly jak osobami *stejného, tak opačného pohlaví*, což nelze říci o právní úpravě slovenské, která setrvává na požadavku, aby se jednalo o osoby pohlaví opačného.

Kritické závěry ze zkoumání oblasti práv a povinností manželů

Katalog práv a povinností manželů a jejich charakter je sestaven s respektem jak k *rovnosti práv muže a ženy v manželství*, tak je v jeho rámci opět zdůrazněna nutnost *vzájemné podpory a pomoci, doplněné o projevy vzájemné úcty, ohleduplnosti k zájmům druhého manžela i členů rodiny*.

Za velmi přínosné v této oblasti je nutné pokládat fakt, že *poskytování plnění majetkového charakteru bylo zákonem přímo postaveno na roveň osobní péči o rodinu a její členy*. Tato skutečnost je skutečným projevem rovnoprávnosti obou manželů a její zákonné zakotvení vede k *upevnění významu rovnosti muže a ženy*. Na koncepci rovných práv navazuje *priorita principu autonomie vůle*, které se společně projevují v přístupu, který zákon zaujal k *rozhodování ohledně záležitostí rodiny*, pro něhož je určující vždy přednostně *vzájemná dohoda mezi manžely*. Velmi kladně je možné pohlížet na toto řešení, které odpovídá charakteru a hodnotovému rámci současné společnosti a *při zvážení prospěšnosti priority autonomní vůle rodiny a jejího soukromí, je nutné tento přístup vyzdvihnout a vidět jako správné řešení a lze se plně ztotožnit s názorem, že zásah státu – nahrazení souhlasu manžela soudním rozhodnutím, by měl přijít pouze v nejzazších případech*, jak to zákon správně předvídá, pouze pokud se manželé nedohodnou na podstatných záležitostech a jedná se o věc v zájmu rodiny. Manželská *solidarita a vzájemná pomoc* se projevuje také v otázce *výživného*, sledujícího jako svůj cíl dosažení *stejně úrovně* jak *kulturní, tak hmotné kvality života manželů* a uplatní se tak v případech, kdy si některý z manželů pro nepřízeň okolností nebude schopen zajistit sám své potřeby, jakož i tehdy, pokud oba manželé nebudou schopni zajistit stejnoměrně své potřeby, tento přístup je nutné pokládat za cestu k naplnění samotného účelu manželství.

Z pohledu praktických záležitostí rodiny zákon svou *novou definicí tzv. obvyklého vybavení rodinné domácnosti*, vymezuje movité věci, sloužící k *životní potřebě rodiny a jejích členů, které jsou svou povahou běžné a nezbytné*. Při určení okruhu těchto věcí je určujícím nikoli vlastnictví, nebo spoluvlastnictví, nýbrž zde *zákonodárce opět projevil svůj proklamovaný zájem na ochraně zájmů rodiny a za determinujícího činitele zde pokládá účel těchto věcí*, pro životní potřebu rodiny a jejích členů a dává je tak do určitého *speciálního režimu*. Důsledkem je tak určitá míra *omezení vlastnického práva*, kdy je, *bez ohledu na to vlastnické právo* pro nakládání s takovými věcmi jedním z manželů nutné vyžádat si *souhlas druhého manžela*. Taková ochrana rodinných zájmů je *zcela namístě* a je dalším zásadním projevem

proklamované ochrany rodiny, tento přístup je zapotřebí je *de lege ferenda dále podporovat*, jelikož rodina a její členové, zejména nezletilé děti, by se neměli stávat rukojmím případných manželských rozporů. Tímto přístupem je tak lépe chráněno rodinné zázemí i proti narušením ze strany případného problémového druhého manžela. Dalším významným projevem ochrany rodiny je *tzv. právo bydlení, které na základě uzavření manželství svědčí druhému z manželů k obydlí manželů*, situovaném v nemovitosti, jejímž výhradním vlastníkem je pouze jeden z manželů.

Nové přístupy k manželskému majetkovému právu

Za jednu z nejvýraznějších změn v oblasti manželského majetkového práva, kterou s sebou přinesla nedávná rekonstrukce soukromého práva, v níž se opět promítá *tendence nového soukromého práva k rovnoprávnosti manželů* lze pokládat skutečnost, že *dosud* fakt, že došlo k nabytí podílu jednoho manžela na obchodní společnosti či družstvu nezakládala účast druhého z manželů na obchodní společnosti, přičemž do společného jmění manželů samotný podíl na společnosti nespadal, *pouze jeho hodnota*. *Nově však do aktiv společného jmění manželů v zákonném režimu řadíme také podíl* na obchodní spol. či družstvu, za podmínky, se manžel stal společníkem *v průběhu trvání jeho manželství*, ledaže by k nabytí došlo způsobem zakládajícím výlučné vlastnictví. Toto řešení jde ruku v ruce také s *rovným přístupem k hodnotám, společně manžely vytvářeným v rámci jejich manželství* a to *s ohledem na rozdílnou úlohu*, jež muž a žena v rodině a společnosti plní, kdy jeden z manželů se často musí věnovat ve zvýšené míře péči o děti a domácnost a druhý má tak více prostoru věnovat se rozvoji podnikání a tvorbě ekonomických hodnot pro rodinu, přičemž *v komplexním výsledku tak přispějí každý z manželů svým způsobem k fungování rodiny*.

V rámci nového zákona byla značně *posílena autonomie vůle* rovněž v oblasti manželského majetkového režimu, projevující se v možnosti uzavření *dohody snoubenců*, či manželů a odchýlit se v nastavení svých majetkových poměrů od režimu zákonného a nastavit si svůj *tzv. režim smluvní*, přičemž

obsah smlouvy závisí zcela na vůli manželů, jediným limitem je zákon. Lze uzavřít, že zákonodárce *vhodně zařadil rozpracování tohoto institutu do textu zákona*, jelikož ve společnosti lze pozorovat *rostoucí zájem o smluvní úpravu svých vztahů*.

Závěrem je nutné rovněž zdůraznit *posílení ochrany práv třetí osoby*, a to zejména v souvislosti s právem věřitele za určitých podmínek, v případě, že jeho nárok vznikl v období trvajících manželství, požadovat úhradu své pohledávky související s výlučným majetkem manžela také z části majetku svého dlužníka, která patří do SJM.

Zánik manželství, rozvodové právo a úvahy de lege ferenda

Z pohledu variant, jimiž může dojít k zániku manželství za trvání života obou manželů, nový zákon *vhodně reflektuje společenský vývoj* a zařazuje změnu pohlaví jako jeden z důvodů, pro něž manželství zanikne, což opět lze označit jako *vhodný krok učiněný s vědomím aktuálních potřeb společnosti*.

Nový občanský zákoník *se snažil velmi podrobně postihnout nové jevy v právu, přístupy a potřeby současné společnosti*, proto se domnívám, že jako takový v oblasti manželského práva zatím *neposkytuje příliš velký prostor pro úvahy de lege ferenda*, až na jedinou výjimku, kterou představuje oblast práva rozvodového. Inspiraci pro své úvahy de lege ferenda jsem hledala v zahraničních právních úpravách, pro své zkoumání jsem si zvolila severské země Dánsko a Norsko, nám teritoriálně blízké Rakousko a Slovensko a zámořskou Kanadu. Slovenská právní úprava je našemu řešení velmi blízká, avšak neobsahuje v tomto ohledu nová řešení. Podobně je na tom rozvodové právo Rakouské, z něhož lze v této souvislosti lze zmínit *tzv. hrubou chybu v kvalitě chování manžela*, jako *jeden z důvodů tzv. rozvodu manželství s rozvratem*, spočívající v nevěře, násilném chování, či zapříčinění psychické újmy druhému manželovi. Rakouské právo tak explicitně definuje některé příčiny rozvratu manželství, což *by de lege ferenda také v našem právním řádu mohlo přispět k jasnějšímu definování důvodů rozvratu* a tím i jednodušší

rozvodové proceduře. Domnívám se, že hledisko „kvalifikovaného rozvratu vztahu manželství“ již není v kontextu moderní společnosti dostačujícím.

Dánské rozvodové právo jde v tomto ohledu ještě dále a stanovuje přímo *taxativní výčet důvodů rozvodu*. Mezi tyto důvody patří v Dánsku kromě nevěry rovněž trvání rozluky pouze 6 měsíců, fakt, že manželé spolu déle jak dva roky nežijí, bigamie, nebo hrubé zacházení s druhým manželem nebo jejich dětmi. Norské právo jako jediný zaviněný důvod k rozvodu manželství stanoví hrubé zacházení, jehož dopuštění se dokonce opravňuje k tomu, aby byl rozvod manželství učiněn okamžitě, a nevyžaduje v takovém případě ani předchozí rozluku. *V severských zemích dominuje však fáze předcházející samotnému rozvodu, manželská rozluka, jež se domnívám by z pohledu de lege ferenda bylo žádoucí podrobněji rozpracovat také v rámci našeho právního řádu.* Její podstatou je určité pozastavení manželství, domoci se jí lze buď u soudu, nebo krajského guvernéra, přičemž pokud se manželé k sobě vrátí, její účinky se tím pozastavují. Toto časově ohraničené období v délce od 6ti měsíců do 3 let před samotným rozvodem tak manželům umožní, aby si vyzkoušeli rozvod na zkoušku, ujasnili si, zda rozvod skutečně chtějí a jestli je opravdu tím jediným řešením jejich rozporů. Bylo by vhodné při tvorbě tohoto modelu v České republice *de lege ferenda zařadit v této fázi rovněž osobu mediátora, nebo manželského psychologa, k němuž by měli manželé, zamýšlející se rozvést v období rozluky docházet tak, aby se mohl pokusit jejich manželské rozpory odstranit a nastítnit jim možná řešení, a tím některá manželství zachovat a nabídnout jim nový začátek. Takový přístup by mohl napomoci ke snížení míry rozvodovosti v České republice.* Na Slovensku lze takový náznak v právu zaznamenat v povinnosti soudce pokusit se o dosažení smíření mezi manžely. Předlohou by mohlo být mediační řízení v Norsku, jehož cílem je však pouze dohoda manželů o péči o nezletilé děti. Zajímavým by *de lege ferenda* mohlo být též zařazení některých prvků z Kanadské předlohy, kdy manžel v návrhu na rozvod manželství předloží důkazy podporující jeho tvrzení o rozvratu manželství, na něž musí druhý manžel reagovat ve formě odpovědi na tento návrh v rámci na 20denní lhůty, přičemž pokud této lhůty nevyužije pokračuje dále pouze tzv. písemné jednání druhý

z manželů má právo navrhnout vydání rozhodnutí o rozvodu okamžitě. *Tento postup by mohl některá zdlouhavá řízení o rozvod manželství urychlit, přičemž z hlediska délky lhůty by bylo vhodné stanovit alespoň jeden až tři měsíce. Aplikaci tohoto řešení by bylo však vhodné umožnit až po minimálně ročním trvání manželské rozluky.*

Registrované partnerství a volný svazek de lege ferenda

Právní úprava registrovaného partnerství je stále poměrně mladou úpravou, přesto nelze v této věci opomíjet velmi dynamický společenský vývoj směřující ke stále větší toleranci společnosti k lidským právům, a zejména k respektu k odlišné sexuální orientaci. V podmínkách České republiky se zákon o registrovaném partnerství jeví jako pokrok, ovšem z hlediska celoevropského v kontextu zahraničních právních úprav již zaostává o krok pozadu, proto *je nutné zvážit možnost inkorporace takového právního institutu do našeho právního řádu, jež by umožnil institut manželství bez ohledu na pohlaví osob. Z pohledu de lege lata je současnou právní úpravu nutné hodnotit jako stále ne zcela rovnocennou institutu manželství, což neumožňuje, aby registrované partnerství plnohodnotně plnilo svůj účel.*

Zejména je nutné negativně hodnotit skutečnost, že ze zákona mezi registrovanými partnery nevzniká majetkové společenství, jež by korespondovalo kvalitativně se společným jmění mezi manžely. Inspiraci de lege ferenda je možné hledat v institutu PACS ve Francii, přičemž je nutné provedení analýzy, zda je česká společnost na tak zásadní změnu již připravena, přesto se domnívám, že *k přijetí takového institutu do našeho právního řádu dříve či později dojde, a to zejména s cílem poskytnout všem osobám stejnou možnost žít v plnohodnotném manželství.* Palčivým tématem do budoucna v tomto ohledu bude jak otázka umělého oplodnění za použití dárce spermatu, či náhradní matky, tak otázka adopce dětí homosexuálními páry.

Volný svazek osob, kohabitace, je v českém právu dosud *opomíjeným tématem*, což je nutné hodnotit velmi negativně, a to zejména

s ohledem na *vysoký nárůst počtu volných svazků* ve společnosti v posledních letech, jakož i na fakt, že tyto svazky *sehrávají velmi významnou společenskou úlohu*, jelikož umožňují, *aby si páry nejprve vyzkoušeli a svým způsobem i naučili se soužití obdobnému svazku manželskému*, ale nelze rovněž opomenout velký počet dětí, které se v rámci volných svazků rodí a jsou v nich vychovávány. Takový volný svazek je často *plnohodnotnou rodinou se všemi jejími aspekty*, proto je nezbytné *de lege ferenda právem blíže upravujícím poměry druha a družky*. V prvé řadě je zapotřebí *upravit majetkové vztahy těchto osob a jejich vypořádání v případě zániku kohabitace*, jakož i blíže rozpracovat otázku *výživného těchto osob, dědictví, možnost vzájemného zastupování, jakož i výchovu a péči o dítě v takovém svazku*. Inspiraci lze hledat v zákonu o společném soužití osob v právní úpravě Švédské. Z našeho nejbližšího teritoriálního okolí lze dát za příklad Maďarsko, které v rámci zákona stanovilo definici kohabitace. Z maďarské úpravy je možné *de lege ferenda čerpat inspiraci také pro zařazení kohabitace mezi zákonné překážky uzavření manželství, či registrovaného partnerství*.

Velmi kladně se nová úprava projevila v otázce asistované reprodukce pro nesezdané páry, kdy pokud vyhoví stejným požadavkům, jaké jsou kladeny na manžele, mají rovněž *druh a družka právo na provedení umělého oplodnění* svědčí jim v tomto ohledu stejná práva jako manželům, navíc nově dochází k určení otcovství na základě souhlasu muže s umělým oplodněním a odpadá tak nutnost zkoumání otázky trvání manželství i v případě rozvodu bývalému manželovi svědčí nevyvratitelná zákonná domněnka otcovství k dítěti počatému cestou umělého oplodnění, tato koncepce je dalším projevem *rovnosti práv osob*.

Judikatura v kontextu rekodifikace

Rekodifikace soukromého práva se promítla zásadním způsobem do *aplikovatelnosti ustálené judikatury*, z důvodu nových řešení, institutů a koncepcí občanského zákoníku *není možné řadu soudních rozhodnutí*, které již představovaly *ustálenou judikaturu* a obsahovaly důležitá výkladová

stanoviska soudu nadále používat. Nové soukromé právo také nastolilo *mnoho otázek*, které tak zůstávají dosud nezodpovězeny a na soudní praxi tak leží břemeno vnést do jejich řešení světlo, prozatím je však nezbytné jednotlivá rozhodnutí a výkladová stanoviska k dříve platnému zákonu *podrobit zkoumání*, zda jsou z hlediska nového zákona aplikovatelná.

Dosažení cílů práce a závěrečné shrnutí

Tematika manželství, registrované partnerství a volného svazku a právní přístup k jejímu zpracování je jedním z indikátorů interakce práva se společenským vývojem, zrcadlícím společenský vývoj a odrážejícím proměny společnosti. Právní úprava jak statusových svazků, tak svazku volného je z hlediska společenského jednou z nejvýznamnějších, neboť reguluje základní atributy každodenního života celé společnosti, čímž sehrává zásadní význam. Do budoucna je žádoucí setrvat na nastoupeném kurzu její modernizace a pokusit se, aby právo bylo schopné flexibilně reagovat na dynamiku společenských změn a pro podporu rodiny a její ochranu vytvořilo takové podmínky, aby její postavení upevnilo a snažit se nalézat nová, usnadňující právní řešení případných problémů. Inspiraci je vhodné hledat také v zahraničních právních úpravách. Zkoumání proměn manželského práva v rámci mé diplomové práce vedlo k nalezení nových koncepcí a přístupů, které jsem podrobila kritickému uvážení, a snažila jsem se zaměřit svůj výzkum také na objevení inovativních řešení a popsala jsem mnohá nová východiska, které by z hlediska *de lege ferenda* mohly přispět ke zkvalitnění právní úpravy manželského práva.

Cílů, které jsem si na počátku mého výzkumu stanovila, tak bylo v rámci mé diplomové dosaženo. Problémem při mém výzkumu byla pouze jeho limitace doporučeným rozsahem diplomové práce, který jsem s ohledem na obsáhlou zkoumanou problematiku, kterou s sebou přinesla zejména rekonstruovaná právní úprava, která podrobněji rozpracovává danou problematiku. Rozsah mé diplomové práce jsem tak přiměřeně rozšířila, v zájmu možnosti kvalitního zpracování všech zkoumaných okruhů

manželského práva. Přála bych si, aby má diplomová práce svými praktickými závěry a nástinem možných inovativních řešení představovala praktický přínos v oblasti zkoumání manželské problematiky a stala se komplexním dílem propojujícím jak historický, tak aktuální pohled na problematiku manželského práva.

SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Odborná literatura:

1. BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA (stručný nástin)*. 4. Vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, 235 s. ISBN 978-80-7380-273-8.
2. ČÁDA, František. *Glossa k zákonu o snížení věku zletilosti*. Všehrad, 1920, roč. 1.
3. DRGONEC, Ján. HOLÄNDER, Pavel. *Moderná medicína a právo*. Bratislava : Obzor, 1988.
4. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 310. ISBN 978-80-7208-922-2.
5. ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 316 s. ISBN 978-80-7478-013-4.
6. ELISCHER, David. *Několik úvah nad kohabitací*. Právní fórum, 2009, č. 6. ISSN 1214-7966.
7. FRINTA, Ondřej. *Asistovaná reprodukce právo a současná praxe*. Právní fórum, 2005, č. 4, s. 136 – 138. ISSN 1214-7966.
8. GREGOROVÁ, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Nesezdané soužití v právním řádu České republiky*. Právní rozhledy 1998, č. 5. ISSN 1210-6410.
9. HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 349 s. ISBN 978-80-7380-525-8.
10. HRDINA, Antonín Ignác, DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*, 2, vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8.

11. HRUŠÁKOVÁ, Milada. Zákon o registrovaném partnerství. Bulletin advokacie, 2007, č. 2.
12. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. Rodinné právo. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7.
13. JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce*. 1, vydání, Praha : C.H. Beck, 2014. 331 s. ISBN 978-80-7400-516-9.
14. KALLA, P. *Soužití osob stejného pohlaví*. *Rodinné listy*, 2014, č. 7 – 8. ISSN 1212-3765.
15. KNAP, Karel a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. Podstatně přepracované a doplněné vydání, Praha: Linde Praha, a.s. s. 271
16. MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.
17. NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. První vydání. 194 s. ISBN 978-802-4751-672.
18. RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. C. H. Beck, 1999, s. 52.
19. RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 213 s. ISBN 978-80-7400-578-7.
20. RYŠÁVKOVÁ, Veronika. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 304 s. ISBN 978-80-247-5157-3.
21. SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6.
22. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.
23. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení, výživné dětí po rektifikaci soukromého práva*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, 244 s. ISBN 978-80-7478-512-2.

24. TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. Vydání. Praha : Leges, 2010, 304 s. ISBN 978 – 80- 87212-60-8.
25. ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 215 s. ISBN 978-80-265-0071-1.
26. ŠÍNOVÁ, Renáta, Šmíd, Ondřej a kolektiv. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8.
27. ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv : *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3.
28. ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. Zuklínová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 752. ISBN 978-80-7478-457-6.
29. VRAJLÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha : ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8
30. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov k zániku registrovaného partnerství. Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. Narozeninám. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2008, č. 1. ISSN 0323-0619.*

Judikatura:

1. Nález Ústavního soudu I. ÚS 1506/13.
2. Nález Ústavního soudu I. ÚS 420/05.
3. Rozsudek ESLP Frettè v. Francie, č. 36515/97
4. Rozsudek ESLP Goodwin v. Spojené Království č. 28957/95.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 128/83, Rc 23/84.
6. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2610/2009.
7. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2696/2009.
8. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 754/2010.
9. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 638/2011.
10. Rozhodnutí Okresního soudu v Šumperku sp. zn. 11 C 121/1984.

Zákony:

1. Zákon č. 11/1918 Sb., z. a. n. do právního řádu samostatného Československa.
2. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
3. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.
4. Zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.
6. Zákon č. 161/2014 Zb. z.
7. Zákon č. 36/2005 Zb. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
8. Zákon č. 308/1991 Zb., o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločnosti v znení neskorších predpisov, ve vznění zákona č. 201/2007 Zb.z.
9. Zákon č. 154/1994 Zb. z., o matrikách
10. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
11. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.
12. Zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
13. Zákon č. 301/2000 Sb, o matrikách, jménu a příjmení a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.
15. Zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesním, v znení neskorších predpisov.
16. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
17. Zákon č. 292/2013., Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

18. Vyhláška č. 302/ 1994 Z. z., kterou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona Národnej rady Slovenskej republiky o matrikách.
19. Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

Internetové prameny:

1. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>>
2. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>.
3. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-s-cizincem-na-uzemi-cr.aspx>>.
4. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/registrovane-partnerstvi-uzavreni-registrovaneho-partnerstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-v-cizine.aspx>>.
5. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-cr-nebo-bezdomovce-osoby-bez-statniho-obcanstvi-v-cizine.aspx>>.
6. MINISTERSTVO VNITRA [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-zmocnencem.aspx>>.
7. PRÁVNÍ LINKA [online] 2015 [cit. 2015-12-12] Dostupný z WWW: <<http://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-a-povinnosti-registrovanych-partneru.html>>.

8. ONDŘEJOVÁ, Eva. *Kohabitace v Evropě*. In: Bulletin advokacie [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/kohabitace-v-evrope>>.

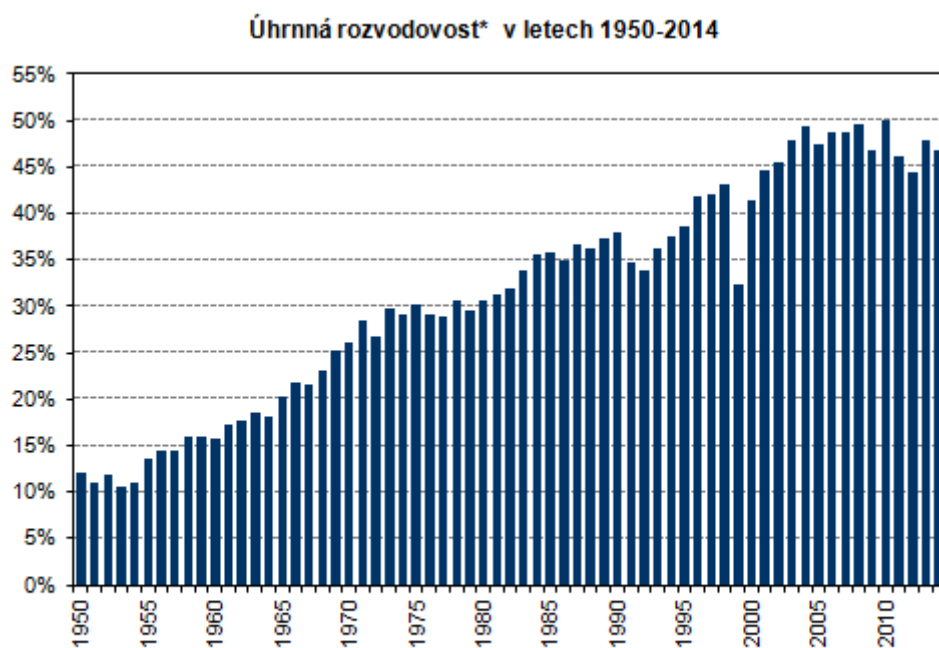
SEZNAM POUŽITÉ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ V ORIGINÁLE:

1. Act No. 47 of 04. 07. 1991 relating to Marriage.
2. Act No. 256 of 4th June, with subsequent amendments of the Contraction and Dissolution of Marriage, Chapter 4 'Judicial Separation', sections 29 – 44.
3. CIRÁK, Ján. PAVELKOVÁ, Bronislava. ŠTEVČEK, Marek. *Rodinné právo*. 2. Vydání Šamorín: Heuréka, 2008, s. 57.
4. Divorce Act n. 3/1985.
5. §§ 49, 50, 54, 55a, 56, 62 zák. č. 106/1938 Ehegesetz.
6. HAMILTON, Carolyn, PERRY, Alison. *Family Law in Europe*. 2.
7. HORTVÁTH, Edmund, VARGA, Erika. *Zákon o rodine. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. Vydání. Tottel Publishing, 2002, s. 79.
8. KRIEGLER, Alfred in HAMILTON, Carolyn, PERRY, Alison (eds.) *Family Law in Europe*. 2. Vydání. Haywards Heath : Tottel Publishing Ltd., 2006, s. 18.
9. KRONBY, Malcolm. *Canadian Family Law*. 10. Vydání. Mississauga John Wiley & Sons Canada, Ltd., 2010
10. LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2014, s. 289.
11. LUND-ANDERSEN, Ingrid, KRABBE, Lise. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses. Denmark*. Department of Private law, University of Aarhus, 2002, s. 8 – 9.
12. PAVELKOVÁ, Bronislava, KUBÍČKOVÁ, Gabriela, ČEČOTOVÁ, Vlasta. *Zákon o rodine. Komentár s judikaturou*. 1. Vydání. Šamorín: Heuréka, 2005, s. 56.
13. PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodine. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, 640 s.

14. SVERDRUP, Tone. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses. Norway*. Department of Private Law, University of Oslo, 2002. s. 4.
15. SVOBODA, Jaromír, FICOVÁ, Svetlana. *Zákon o rodine. Komentár. Judikatúra, súvisiace predpisy a vzory rodinnoprávných podaní*. Bratislava: EURONION, 2005. 728 s.

GRAF. Úhrnná rozvodovost v letech 1950 – 2014.

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/uhrnna_rozvodovost_v letech_1950_2014

* Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství následujících 35 let.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Lucie Bednářová Hadašová
Obor: Evropská hospodářskosprávní studia
Forma studia: kombinovaná
Název práce: Manželství, registrované partnerství a volný svazek
Rok: 2016
Počet stran bez příloh: 108
Celkový počet stran grafů: 1
Počet titulů české literatury a pramenů: 59
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 15
Počet internetových zdrojů: 8
Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph. D.